

KROSNO
STUDIA Z DZIEJÓW MIASTA I REGIONU

*W roku Jubileuszu 60-lecia działalności
Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krośnieńskiej
tom ten dedykujemy tym wszystkim
społecznikom i regionalistom,
których zbiorowy wysiłek i ofiarny trud
złożyły się na dziesięciolecia twórczej pracy
naszej organizacji
Krosno 1958–2018*

KROSNO

STUDIA Z DZIEJÓW
MIASTA I REGIONU

TOM VIII

pod redakcją
Franciszka Leśniaka
i Tadeusza Łopatkiewicza

Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krośnieńskiej

KROSNO 2018

KOMITET REDAKCYJNY
Wanda Belcik, Franciszek Leśniak – przewodniczący,
Tadeusz Łopatkiewicz, Zdzisław Łopatkiewicz, Marian H. Terlecki

RECENZENT NAUKOWY TOMU
prof. dr hab. Zdzisław Noga
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Redakcja i przygotowanie do druku:
Tadeusz Łopatkiewicz

Skład:
Katarzyna Chochołek

Obwolutę projektowała:
Ewa Cisowska

Na obwolutie:
Sgraffitowy fryz z sentencją „Ars longa vita brevis”
z domu rzeźbiarza Andrzeja Lenika w Krośnie, przy ul. Lwowskiej

© Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krośnieńskiej w Krośnie 2018

ISBN 978-83-910572-5-4

Realizacja wydawnicza:
Wydawnictwo *RUTHENUS*
ul. I. Łukasiewicza 49, 38-400 Krosno
tel.: +48 13 436 51 00

SPIS TREŚCI

NA JUBILEUSZ 60-LECIA STOWARZYSZENIA MIŁOŚNIKÓW ZIEMI KROŚNIEŃSKIEJ

<u>Franciszek Kraus</u> , 22 lata działalności Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krośnieńskiej.	11
Tadeusz Łopatkiewicz, „Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu”. Od monografii regionalnej do naukowego wydawnictwa ciągłego.	59

ARTYKUŁY I ROZPRAWY

Tomasz Leszczyński, Pierzeja zachodnia krośnieńskiego Rynku w świetle badań archeologicznych.	83
Franciszek Leśniak, Wsie miejskie Krosna do połowy XVII wieku. Krościenko Niżne, Suchodół, Głowienka, Szczepańcowa.	103
Piotr Łopatkiewicz, Z dziejów architektonicznego założenia jezuickiego w Krośnie.	129
Daniel Krzysztof Nowak, Krosno oraz Białobrzegi, Krościenko Niżne, Polanka, Suchodół i Turaszówka z lat 1785–1789 w świetle Metryki Józefińskiej.	161
Tomasz Machowski, Powstanie, funkcjonowanie i rozbudowa kolei w Krośnie w okresie autonomii galicyjskiej.	201
Zdzisław Łopatkiewicz, O listach Marii Konopnickiej w kontekście rękopisów odnalezionych.	227
Janusz Kubit, „Listopad 1918 na Podkarpaciu”. Wyprawa Grupy podpułkownika Józefa Swobody z Krosna na odsiecz Lwowa.	269
Stanisław Fryc, Z dziejów lotniska w Krośnie w latach 1915–1939.	351

BIOGRAFIE

Stanisław Szafran, Profesor Artur Bęben – uczonek, nauczyciel, wychowawca, piewca tradycji górniczych i miłośnik ziemi rodzinnej.	405
<u>Leszek Kalikst Krupski</u> , Józef Szmyd (1907–1963), miłośnik regionalnej twórczości ludowej w muzyce, pieśni i tańcu w krośnieńskim, zaangażowany w życie kraju żołnierz i wzorowy wychowawca młodego pokolenia.	417

RECENZJE

Kazimierz Wojewoda, „Przeciw amnezji”. O książkach wspomnieniowych Kazimierza Buczka	441
INDEKS GEOGRAFICZNY	453
INDEKS OSOBOWY	463
SPIS ILUSTRACJI	493

OD REDAKCJI

Mija właśnie 60 lat od chwili, kiedy – na fali popaździernikowych przemian naszego kraju – w środowisku krośnieńskim powołano do życia Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Krośnieńskiej. Inicjatorzy tego przedsięwzięcia stawiali sobie zrazu skromne cele statutowe: współdziałanie w podnoszeniu poziomu życia kulturalnego i gospodarczego, krzewienie tradycji ludowych, czy pomoc w rozwoju ekonomicznym regionu. Rychło jednak otwarto nowe pola aktywności, które ostatecznie nadały pracom Stowarzyszenia wybitnie regionalistyczny charakter: krajoznawstwo, troskę o zabytki miasta i okolic, a także upowszechnianie historii lokalnej oraz działalność wydawniczą, zainicjowaną w latach 70. XX wieku ukazaniem się dwóch tomów monografii *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*. Nikt nie przypuszczał wówczas, że książki te doczekają się w kolejnych dziesięcioleciach twórczej kontynuacji, realizowanej intelektualnym wysiłkiem Stowarzyszenia, skupiającego wokół siebie coraz liczniejsze grono miejscowych humanistów. Jeśli więc dzisiaj, w jubileuszowym roku sześćdziesięciolecia działalności naszego Stowarzyszenia, z satysfakcją oddajemy do rąk czytelników ósmy tom Studiów krośnieńskich, to chcemy tą książką przede wszystkim uhonorować tych społeczników i regionalistów krośnieńskich, których zbiorowy wysiłek i ofiarna praca złożyły się na sześć dziesięcioleci twórczej pracy naszej korporacji.

Jubileuszowy charakter niniejszego tomu określa zawartość rzeczowa pierwszego z działów tematycznych, na który składają się teksty Franciszka Krausa, *22 lata działalności Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krośnieńskiej* oraz Tadeusza Łopatkiewicza, „*Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*”. *Od monografii regionalnej do naukowego wydawnictwa ciągłego*. Szczególnie wartościowy okazuje się po latach artykuł F. Krausa – długoletniego prezesa Stowarzyszenia, który swym – dotąd nieopublikowanym – sprawozdaniem ilustruje działania krośnieńskich społeczników w okresie początkowym.

Dział kolejny – *Artykuły i rozprawy* – przynosi teksty ośmiu autorów, których zainteresowania badawcze koncentrują się w niezwykle szerokim spektrum – od średniowiecza po okres międzywojenny. W układzie chronologicznym mamy tu więc artykuły z zakresu archeologii, historii, historii sztuki oraz literatury, a więc dyscyplin, które dominują w Studiach krośnieńskich. Dział ten otwiera praca Tomasza Leszczyńskiego, *Pierzeja zachodnia krośnieńskiego rynku w świetle badań archeologicznych*, prezentująca wyniki eksploracji relikwów krośnieńskich kamienic rynkowych,

które po pożarze w roku 1893 zostały odbudowane z przesunięciem linii zabudowy. Franciszek Leśniak, artykułem *Wsie miejskie Krosna do połowy XVII wieku. Krościenko Niżne, Suchodół, Głowienka, Szczepańcowa*, kontynuuje rozpoczętą w tomie siódmym monografię wsi, które w okresie staropolskim powstały i funkcjonowały w orbicie gospodarczej Krosna. Wśród wybitnych zabytków sakralnych tego miasta stosunkowo najmniej wiadomo było do niedawna o miejscowym konwencie jezuickim. Pionierski tekst Piotra Łopatkiewicza (*Z dziejów architektonicznego założenia jezuickiego w Krośnie*) istotnie poprawia tę sytuację. Równie doniosłe badawczo są dwa następne artykuły. Daniel Krzysztof Nowak dzieli się z nami historyczno-statystycznymi danymi odnoszącymi się do Krosna i okolicznych wsi, utrwalonymi pod koniec wieku XVIII (*Krosno oraz Białobrzegi, Krościenko Niżne, Polanka, Suchodół i Turaszówka z lat 1785–1789 w świetle Metryki Józefińskiej*), zaś Tomasz Machowski, w rozprawie *Powstanie, funkcjonowanie i rozbudowa kolei w Krośnie w okresie autonomii galicyjskiej*, publikuje szereg nieznanych dotąd faktów z najwcześniejszego okresu funkcjonowania dróg żelaznych w regionie. Przerzywnik w tej – dotąd historycznej – narracji stanowi literackie studium Zdzisława Łopatkiewicza *O listach Marii Konopnickiej w kontekście rękopisów odnalezionych*, podejmujące temat korespondencji Poetki do swych dzieci. Ostatnie dwa artykuły – Janusza Kubita, „*Listopad 1918 na Podkarpaciu*”. *Wyprawa Grupy podpułkownika Józefa Swobody z Krosna na odsiecz Lwowa* oraz Stanisława Fryca, *Z dziejów lotniska w Krośnie w latach 1915–1939* – przynoszą cenną i niezwykle szczegółową wiedzę o udziale krośnian w czynie wojennym u progu odzyskanej niepodległości oraz kulisach powstania i funkcjonowania lotniska krośnieńskiego w okresie międzywojennym.

Następujący po tym dział *Biografie* wypełniają dwa cenne artykuły wspomnieniowe, poświęcone wybitnym postaciom ze stowarzyszeniowych szeregów. Stanisław Szafran, w tekście *Profesor Artur Bęben – uczony, nauczyciel, wychowawca, piewca tradycji górniczych i miłośnik ziemi rodzinnej*, kreśli biogram nieodżałowanej pamięci Profesora Artura Bębna, zaś Leszek Kalikst Krupski przybliży sylwetkę jednego z założycieli naszej organizacji (*Józef Szmyd (1907–1963), miłośnik regionalnej twórczości ludowej w muzyce, pieśni i tańcu w Krośnieńskim, zaangażowany w życie kraju żołnierz i wzorowy wychowawca młodego pokolenia*).

Ósmy tom *Studiów* zamyka dział *Recenzji*, przynoszący omówienie trzech niezwykle ważnych dla Krosna książek Kazimierza Buczka – krośnianina, którego wojenne i powojenne losy są kwintesencją kolei życia całego, odchodzącego właśnie pokolenia Polaków. Za ten wnikliwy tekst wdzięczni jesteśmy Kazimierzowi Wojewodzie („*Przeciw amnezji*”. *O książkach wspomnieniowych Kazimierza Buczka*).

Oddając do rąk czytelników kolejny tom serii *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu* wierzymy, iż przesuwa on nieco granice poznania przeszłości naszej małej ojczyzny. Książka ta jest efektem społecznej pracy kilkunastu autorów oraz Komitetu Redakcyjnego i choć nie jest to wysiłek respektowany na co dzień przez ogół, jednak z perspektywy lat – jak sądzimy – trudno go będzie przecenić.

Prof. dr hab. Franciszek Leśniak
Dr Tadeusz Łopatkiewicz

PIOTR ŁOPATKIEWICZ

Z DZIEJÓW ARCHITEKTONICZNEGO ZAŁOŻENIA JEZUICKIEGO W KROŚNIE

Okazały gmach przy ulicy Kazimierza Wielkiego 8, stanowiący od kilkunastu lat siedzibę Instytutu Humanistycznego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Pigonia w Krośnie, jest pozostałością imponującej fundacji architektonicznej służącej do roku 1773 krośnieńskim jezuitom (il. 1). W tradycji miejscowej nazywany jest dawnym kolegium jezuickim, jednak wiedza o historii tego założenia, zwłaszcza zaś architektonicznych i artystycznych aspektach z nim związanych, jest w Krośnie na ogół dość nikła. Tymczasem zarówno zachowane relikty architektoniczne, dane zgromadzone przez lata drogą sondaży archeologicznych, jak również zachowane – choć nie w pełni zrealizowane – materiały planistyczne z drugiej połowy XVII wieku, dają absolutną pewność, iż było to niegdyś największe założenie architektoniczne dawnego Krosna, które skalą swą i rozmachem przestrzennym dalece przerastało pozostałe zespoły architektury sakralnej w mieście, takie choćby jak klasztor Franciszkanów, czy kompleks kościoła parafialnego Świętej Trójcy. Blisko stu sześćdziesięcioletnia obecność jezuitów w Krośnie wywarła znaczący wpływ zarówno na jego obywateli, jak i okolicznych mieszkańców, a okazałe założenie jezuickie stało się przedmiotem rozlicznych donacji finansowych, ziemskich, jak również fundacji artystycznych. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt, iż niezachowany od ponad dwustu lat kościół jezuicki, zbudowany jako wotum króla Jana Kazimierza za ocalenie ojczyzny w latach potopu szwedzkiego, był trzecią świątynią wzniesioną w obrębie dawnego obwodu warownego i obok kościoła parafialnego Św. Trójcy oraz kościoła franciszkańskiego stał się jedną z najważniejszych nekropolii dawnego miasta. Nie jest też dziełem przypadku, że podziemne krypty tej świątyni (podobnie jak wcześniej kościoła franciszkanów) od drugiej połowy XVII wieku stanowiły uznane miejsce pochówku, zwłaszcza okolicznej szlachty.

Il. 1. Dawny gmach kolegium jezuickiego w Krośnie, stan obecny, widok od południa. Fot. P. Łopatkiewicz

Pierwsza rezydencja jezuitów w Krośnie i jej podniesienie do rangi kolegium

Jezuici w Krośnie pojawili się w roku 1614. Do roku 1619 ich krośnieńska placówka miała jeszcze status stacji misyjnej, potem zwano ją rezydencją, zaś od roku 1647 utworzone zostało formalne kolegium, ze studiami średnimi, a w wieku XVIII również wyższymi¹. Fundusze zgromadzone w drodze rozlicznych legatów² pozwoliły w latach 1617–

¹ Jak słusznie zauważył wybitny jezuicki historyk ks. prof. Ludwik Grzebień, różnorodna działalność jezuitów krośnieńskich ciągle nie posiada opracowania monograficznego, dlatego też w dalszym ciągu podstawowym kompendium pozostaje dzieło Stanisława Załęskiego, *Jezuici w Polsce*, które w tomie czwartym (s. 1114–1129) daje ogólny zarys dziejów ich założenia w Krośnie, por. L. Grzebień, *Jezuicka bursa muzyczna w Krośnie 1647–1773*, [w:] *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, t. 4, pod red. F. Leśniaka, Krosno 2002, s. 67. W zakresie tym ważnym uzupełnieniem monumentalnego dzieła Załęskiego, opublikowanym kilkanaście lat temu, jest kolejne studium ks. Ludwika Grzebienia, *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie nad Wisłokiem*, „Roczniki Humanistyczne”, t. 50, z. 4, 2002, s. 283–294. Liczne informacje na temat działalności jezuitów w Krośnie odnaleźć można w opracowaniach: S. Cynarskiego, *Krosno w XVII i XVIII wieku*, [w:] *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, t. 1, pod red. J. Garbacika, Kraków 1972, s. 212, 216–218, 221; D. Quirini-Popławskiej, *Szkolnictwo krośnieńskie od XVII w. do 1914 r.*, [w:] *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, t. 2, pod red. J. Garbacika, Kraków 1973, s. 332–338; F. Leśniaka, *Duchowni i mieszczenie w Krośnie w XVI i pierwszych dziesięcioleciach XVII wieku*, [w:] *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, t. 4, pod red. F. Leśniaka, Krosno 2002, s. 21; P. Łopatkiewicza, *Z dziejów budowli znajdujących się w posiadaniu PWSZ w Krośnie. Od Collegium Zarembianum do Collegium Pigionianum*, (cz. 1), „Biuletyn PWSZ w Krośnie”, nr 1, Krosno 2007, s. 5–7; tegoż, *Z dziejów budowli znajdujących się w posiadaniu PWSZ w Krośnie. Od Collegium Zarembianum do Collegium Pigionianum*, (cz. 2), „Biuletyn PWSZ w Krośnie”, nr 2, Krosno 2007, s. 26–28; por. także, *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce*, seria nowa, t. 1, województwo krośnieńskie, pod red. E. Śnieżyńskiej-Stolotowej i F. Stolota, z. 1, *Krosno, Dukla i okolice*, oprac. autorskie E. Śnieżyńska-Stolotowa i F. Stolot, Warszawa 1977, s. 95–96 (dalej cyt. KZS, t. I, z. 1, *Krosno, Dukla i okolice...*).

² Pierwszymi dobrodziejami jezuitów krośnieńskich byli między innymi: podkomorzy sanocki Piotr Bal z Hoczwi, który ofiarował jezuitom krośnieńskim kwotę 15 000 zł oraz Andrzej Bobola i Wojciech

1620 przybyłym zakonnikom Societas Jesu na zakup kilku najpewniej domów i kamienic zarówno w rejonie dawnej ulicy Sukienniczej (obecnie ul. Kazimierza Wielkiego), jak i w sąsiedztwie cmentarza kościoła parafialnego³. Znaleźli w nich mieszkanie zarówno bracia zakonni, jak i otwarta w roku 1631 – przez superiora Wojciecha Fabrycego – szkoła. Działo się to mimo sprzeciwów i protestów proboszcza krośnieńskiego Kaspra Rożyńskiego, który obawiał się o dalszą egzystencję miejscowej szkoły parafialnej. Wkrótce okazało się, że zarówno dla napływających braci zakonnych, jak i dla potrzeb rozwijającej się szkoły, konieczne jest poszerzenie pomieszczeń kolejalnych. W roku 1631 w ręce jezuitów przeszedł folwark Guzikówka, który przekazał im krośnieński mieszczanin Jan Kleth⁴. Nabyli również w owym czasie miasteczko Zarszyn i wieś Barwinek⁵. Wzmocnienie podstaw ekonomicznych, spowodowało, że zaczęto snuć plany budowy zwartego kompleksu budynków: kościoła, kolegium i szkoły⁶. Pierwszą tymczasową kaplicę drewnianą jezuiti wzniesli w krótkim czasie (już w roku 1632), podobno przy pomocy stacjonującego w okolicy wojska⁷. Przedsięwzięcie to doprowadziło jednak do poważnego zatargu jezuitów z władzami miasta, które dowodziły, iż w dalszej rozbudowie pomieszczeń kolegium, położonych wzdłuż ulicy Sukienniczej, przeszkadza mur miejski.

Dyskusje i spory trwały od roku 1627 – czyli od wstępnej ugody przed komisją królewską. Jednak dopiero w roku 1635 doszło do ostatecznej zgody na lokalizację budynków zakonnych. Wprawdzie już w roku 1633: Burmistrz i rajce miejscy pozwolili jezuitom w ulicy Sukienniczej pewne place i domy aż do murów miejskich skupić i zażywać, także miejsca między murami leżącego a do ich mieszkania przyległego i basteczki w murze im także przyległej i zawarcia ich mieszkania z obu stron od muru..., to jednak władze miasta ociągały się z wykonania swej obietnicy – mimo zaan-

---

Bobola, którzy przekazali zakonnikom 5 000 zł. Rodzina Bobolów herbu Leliwa, wywodząca się z Piasków w województwie sandomierskim, związała się z Krosnem już w początkach XVII wieku. Andrzej – podkomorzy koronny, był w latach 1607–1617 właścicielem okazałej kamienicy w południowej pierzei Rynku (obecnie nr 6), należał również do niego folwark w Krościenku Niżnym. Majątek ten po roku 1617 dostał się następnie jego bratu – Wojciechowi, podkomorzemu przemyskiemu i staroście pilźnieńskiemu, por. F. Leśniak, *Socjotopografia Krosna (1512–1630). Studia i materiały*, Kraków 2005, s. 97, s. 163, tab. 1. Wśród pierwszych donatorów był również krośnieński mieszczanin Stanisław Kwolkowicz, który w roku 1620 przekazał 5 000 zł, por. S. Załęski, *Jezuici w Polsce*, t. IV, cz. 3, *Kolegia i domy założone w drugie dobie rządów Zygmunta III i Władysława IV 1608–1648*, Kraków 1905, s. 1115; Cynarski, *Krosno w XVII i XVIII wieku...*, s. 216.

³ W okresie tym zakupili oni kamienice: Jerzego Nibłaga, Wojciecha Chruściela i Zofii Golarzowej, położone w rejonie ul. Sukienniczej, kamienicę Jędrzeja i Reginy Boczarów vel Boczarów, zlokalizowaną obok cmentarza parafialnego (każda z tych nieruchomości szacowana była na ponad 300 zł) oraz kamienicę miejską *domunculam lapideam*, stojącą obok fary, o imponującej wartości 1 000 zł. Por. Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1115–1116; Cynarski, *Krosno w XVII i XVIII wieku...*, s. 216–217.

⁴ Załęski, a za nim Cynarski, podaje błędnie nazwisko Jan Klech, chodzi tu jednak o kleryka jezuickiego Jana Kletha, por. Leśniak, *Socjotopografia Krosna...*, s. 54.

⁵ Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1116.

⁶ Quirini-Popławska, *Szkolnictwo krośnieńskie...*, s. 333.

⁷ Kaplica miała trzy ołtarze, a nad jej wystrojem pracował w latach 1630–1634 wielkopoleńszczyzna – brat zakonny i stolarz (arcularius) – Adam Baranowski, por. J. Popłatek, J. Paszczena, *Słownik jezuitów artystów*, Kraków 1972, s. 80–81; Grzebień, *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie...*, s. 284.

gażowania w sprawę przychylnych jezuitom urzędników królewskich⁸. W 1635 roku jezuita uzyskali ostateczne zezwolenie na wybudowanie furtki w murze obronnym oraz włączenie jednej z baszt obronnych do kompleksu swoich zabudowań⁹. Kolejna interwencja rady miejskiej z roku 1636 wzbraniająca ojców jezuitów do muru miejskiego przyspuścić zahamowała jednak na kilka lat prace przy budowie gmachów zakonnych¹⁰.

W pożarze miasta, który wybuchł 11 września roku 1638 spłonęła kaplica drewniana, z pewnością ucierpiały również wznoszone już zabudowania kolegium. Do końca 1638 roku superior Jan Kalenkowicz wzniósł część nowego domu zakonnego, w ciągu następnego roku ukończył również nowy, znacznie obszerniejszy kościół drewniany, zlokalizowany intra muros, zatem w bezpośrednim sąsiedztwie muru miejskiego najpewniej na przedłużeniu ul. Sukienniczej. Kościół i dom zakonny poświęcono 30 października 1639 roku¹¹. Nowy superior Marcin Zaleski otworzył w nim dwie następne klasy szkoły jezuickiej. Prócz funkcjonujących już wcześniej trzech klas gramatykalnych (otworzonych w roku 1631 przez superiora Wojciecha Fabrycego), w roku 1639 uzyskano zgodę na utworzenie klas humaniora i retoryka¹².

Powtórne otwarcie szkoły jezuickiej w Krośnie nastąpiło ostatecznie w roku 1640, ale decyzja o jej podniesieniu do rzędu kolegiów zapadła dopiero 22 lutego 1647 roku¹³. Za kadencji kolejnego superiora – Samuela Krosnowskiego, jezuita zyskali możnego protektora w osobie sędziego sandomierskiego Stanisława Zaremby. Tenże, w roku 1658, ofiarował im imponującą sumę 45 tys. złotych na ukończenie budowy kościoła i kolegium. Zaremba zakupił także na ich potrzeby kilka wsi, które nabył wcześniej (za łączną kwotą 52 tys. zł) od hetmana Stanisława Koniecpolskiego¹⁴. Akt tej hojnej darowizny potwierdziła kilka lat później konstytucja sejmu walnego koronnego, uwalniając jednocześnie darowane posiadłości od wszelkich obciążeń wojskowych. Niedługo później, w roku 1663, jezuita weszli w posiadanie rozległego areálu ziemskiego: tzw. Zaydlówki oraz folwarku Jeleniówka, zlokalizowanych pod miastem, na terenie wsi Białostrzegi, które po śmierci Roberta Wojciecha Portiusa zapisał im – jego pasierb i bliski współpracownik – doktor medycyny Paweł Mamrowicz¹⁵.

⁸ Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1117.

⁹ R. Pelczar, *Szkolnictwo w miastach zachodnich ziem województwa ruskiego (XVI–XVIII w.)*, Rzeszów 1998, s. 91. Przypuszczalnie chodziło tu o basztę podkowiastą, zlokalizowaną w zachodniej kurtynie średniowiecznego muru obronnego, której fundamenty ujawniono w toku badań fortyfikacji miejskich już w roku 1981.

¹⁰ Archiwum Państwowe w Przemyślu, *Oficium Scabinale Crosnense*, rkps nr 19, s. 695–696; M. Horn, *Skutki ekonomiczne najazdów tatarskich z lat 1605–1633 na Ruś Czerwoną*, Wrocław 1964, s. 73; F. Leśniak, *Socjotopografia Krosna (1512–1630). Studia i materiały*, Kraków 2005, s. 23.

¹¹ Grzebień, *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie...*, s. 285.

¹² Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1116; *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie...*, s. 285.

¹³ Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1119; Quirini-Popławska, *Szkolnictwo krośnieńskie...*, s. 334.

¹⁴ Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1117–1118. Fundacja Zaremby została ostatecznie zatwierdzona przez sejm w roku 1667, por. Pelczar, *Szkolnictwo w miastach...*, s. 91.

¹⁵ Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1120; Cynarski, *Krosno w XVII i XVIII wieku...*, s. 217.

Murowany kościół Niepokalanego Poczęcia N.P. Marii i jego budowniczy Jakub Solari

W latach 1660–1667, z okazałej fundacji Zaremby, wzdłuż ulicy Sukienniczej stanął nowy, murowany kościół Niepokalanego Poczęcia N.P. Marii. W zbliżonym czasie, wzniesiono także najpewniej pierwszy czworobok zabudowań klasztoru i kolegium¹⁶. Wyniki badań architektoniczno-archeologicznych prowadzonych w latach 1990–1994 przez Jerzego Ginalskiego i Piotra Łopatkiewicza pozwalają przypuszczać, iż prowadzona wówczas akcja budowlana jezuitów spowodowała całkowite wyburzenie odcinka średniowiecznego muru obronnego, na długości co najmniej 30–35 metrów¹⁷. Stopa dolnej części muru wykorzystana została dla posadowienia zewnętrznej ściany magistralnej zachodniego skrzydła kolegium. Zajęcie wzmiankowanej wcześniej basteczki w murze im także przyległej, było najpewniej równoznaczne z całkowitym wyburzeniem baszty podkowiastej, której reliktury ujawniono już w toku prac archeologicznych z roku 1980¹⁸. Skrzydło południowo-zachodnie stanęło w dawnym międzymurzu a południowo-zachodni i zachodni odcinek muru miejskiego został na długości ponad 80 metrów całkowicie rozebrany¹⁹.

Niezależnie od podniesionych wyżej zastrzeżeń, odnoszących się do istotnego osłabienia obronności miasta, które spowodować musiała prowadzona z niespotykanym dotąd rozmachem inwestycja architektoniczna, donacja Stanisława Zaremby bez wątplenia pozwala widzieć w nim najważniejszego fundatora siedemnastowiecznych zabudowań jezuickich w Krośnie, zaś wzniesiony głównie z jego fundacji gmach dawnego kolegium (dziś zachowany jedynie w niewielkiej części), bez żadnej przesady nazywać można po latach – na część jego fundatora Collegium Zarembianum²⁰. Nie dziwi również, iż krośnieńska fundacja Zaremby zyskała uznanie w oczach jezuita Kaspra Niesieckiego, który tak o tym napisał: Kollegium nasze Krosieńskie [sic] ma go za swego konfundatora, któremu nie tylko że kościół wymurował pod tytułem niepokalanego poczęcia Matki Boskiej, na dziękczynienie Panu Bogu, że

¹⁶ Kolegium krośnieńskie, obok Krakowa, Sandomierza, Jarosławia, Przemyśla, Lublina i Lwowa, stało się w 1. poł. wieku XVII jedną z kilku najważniejszych szkół jezuickich w tej części kraju. W 2. poł. tego stulecia należało do najbogatszych w Polsce, a roczny jego dochód w początkach następnego wieku szacowany był na ponad 13 tysięcy złotych.

¹⁷ J. Ginalski, P. Łopatkiewicz, *Mury obronne Krosna od XIV do XVIII wieku*, „Biblioteka Krośnieńska”, seria zabytki, z. 4, Krosno 1994, s. 15, ryc. 2.

¹⁸ Por. M. Proksa, *Miejskie mury obronne Krosna w świetle źródeł pisanych i badań archeologicznych*, „Studia i Materiały Muzeum Okręgowego w Krośnie”, t. 5, Krosno 1990, s. 118, rys. 1, s. 123. Budowa kolegium jezuickiego doprowadziła w konsekwencji do wyburzenia fragmentów średniowiecznych fortyfikacji miejskich i stała się jednym z powodów osłabienia linii obronnej miasta.

¹⁹ W roku 1762 jezuita uzyskali zezwolenie na ostateczną rozbiórkę muru zewnętrznego w pobliżu swoich zabudowań oraz niwelację wału i fosy, Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1125.

²⁰ Kolegium jezuickie w Sandomierzu, wzniesione w latach 1602–1615 z fundacji Hieronima Gostomskiego wojewody poznańskiego i kasztelana sandomierskiego, nazywane jest – od nazwiska swojego fundatora – Collegium Gostomianum. Względem kolegium krośnieńskiego autor niniejszego opracowania użył po raz nazwy Collegium Zarembianum już w roku 2007, por. Łopatkiewicz, *Z dziejów budowy znajdujących się w posiadaniu PWSZ w Krośnie. Od Collegium Zarembianum do Collegium Pigionianum...*, s. 5–7.

za Jana Kazimierza otoczoną tyłą nieprzyjaciół ojczyznę, w całe zachował; collegio też tamtemu znacznie fundacyi przyczynił, co aprobować Konstytucja 1667, tak się Bogu przymiliwszy, poszedł po zapłatę do niego w r. 1685²¹.

Materiał na budowę nowego kościoła gromadzono już od roku 1654. Kamień węgielny pod budowę, 15 sierpnia 1657 roku, poświęcił Paweł Skotnicki – delegat biskupa przemyskiego Andrzeja Trzebieckiego. W roku następnym Jan Kazimierz zezwolił do budowy kościoła wykorzystać bramy w murze miejskim i kamień z sąsiednich gór²².

Dysponujemy wysoce uzasadnionymi przesłankami, które pozwalają na uznanie włoskiego architekta Jakuba Solariego za projektanta i budowniczego krośnieńskiego kościoła jezuitów. Na podstawie zachowanych przekazów można również przyjąć, iż budowniczy ten czynny był w Krośnie przynajmniej w latach 1665–1667 a być może nawet do początków lat siedemdziesiątych tego stulecia. Zachowały się dwa kontrakty Aleksandra Wolskiego – rektora krośnieńskiego collegium jezuitów, z architektem JKM Jakubem Sollari de Verna z 4 marca i 4 lipca 1665²³. Na mocy umowy Solari zobowiązał się chór [mały i wielki] zasklepić kościoła krośnieńskiego i z kaplicami górnymi (sześcią), i przy tym podmurować mury kaplic pobocznych, po obu stronach²⁴. Zapis w kontrakcie wskazuje raczej bezpośrednio na konieczność obecności w tym czasie architekta w Krośnie²⁵. W połowie roku 1665 prace przy budowie nowej świątyni jezuickiej, wskazane w wiosennym kontrakcie z Solarim, musiały być już dość zaawansowane, bowiem w *Ordo Defunctorum* kościoła parafialnego w Krośnie odnotowano śmiertelny wypadek pomocnika ciesielskiego, który miał miejsce w nowo wznoszonej wówczas świątyni jezuickiej²⁶. Wykonywanie

²¹ Por. *Herbarz polski Kaspra Niesieckiego. Powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopisów, dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nep. Bobrowicza*, Lipsk 1845, s. 89.

²² Grzebień, *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie...*, s. 285. Nie chodzi tu oczywiście o wykorzystanie materiału budowlanego z bram miejskich, te miały się bowiem jeszcze bardzo dobrze nawet w następnym stuleciu. W dokumencie mowa jest o zezwoleniu na komunikacyjne wykorzystanie bram miasta w realizowanym na niespotykaną dotąd skalę transporcie materiałów budowlanych, przede wszystkim kamienia, który transportowany był bramą Krakowską, bezpośrednio z kamieniołomu w pobliskich Białobrzegach oraz cegły, którą przez bramę Węgierską dowożono z cegielni położonej na Przedmieściu Wyższym (tzw. Węgierskim).

²³ Por. W. Boberski, *Solari (Sollary) Giacomo (Jakub) zm. po r. 1678*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 40, z. 165, Warszawa – Kraków 2000, s. 251. Autor tego biogramu nie dotarł jednak do informacji o udziale architekta w budowie kościoła jezuitów w Krośnie.

²⁴ Archiwum Narodowe w Krakowie, Oddział I na Wawelu, *Teki Schneidera*, nr 824, s. 797–798; por. także, Grzebień, *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie...*, s. 286.

²⁵ Por. P. Łopatkiewicz, *Działalność artystów włoskich w Krośnie w XVII stuleciu*, [w:] *Artyści włoscy na ziemiach południowo-wschodniej Rzeczypospolitej w czasach nowożytnych*. Praca zbiorowa pod red. Piotra Łopatkiewicza. *Artisti Italiani nelle terre sud-est della Repubblica Polacca nell'epoca moderna*. Opera collectiva a cura di Piotr Łopatkiewicz, Rzeszów – Łańcut 2016, s. 270–273.

²⁶ Pod datą 30 czerwca 1665 roku zanotowano: *Spadł z więzania Kościoła OO. Jezuitów nowego, pracowity Thomas Szynclak pomocnik Ciesielski wlat circa 60, który zaraz na miejscu nieodpowczawszy sobie umarł. Spowiedź S. na Wielkanoc odprawił [...] po tym nie wiemy ieśli się spowiadał, pochowany u S. Jakuba na przedmieściu*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu – Zbiór dra Aleksandra Czołowskiego, *Ordo Defunctorum varii status hominum sepulorum in*

prac ciesielskich w tym czasie wskazuje bądź na konstruowanie drewnianej krążyny sklepiennej, bądź (co równie prawdopodobne) montaż wiązania dachowego.

Nie ma pewności, czy Solari prowadził prace w krośnieńskiej świątyni jezuickiej od samego początku, czy też zatrudniono go dopiero w roku 1665 do ukończenia zaawansowanej już znacznie budowli. Mając jednak na uwadze potwierdzony udział tego architekta w pracach związanych z fortyfikowaniem Przemyśla, prowadzonych w latach 1657–1659, można przypuszczać, iż już około 1660 roku mógł on zostać sprowadzony do Krosna. Brak źródeł, przed wszystkim niezachowanie się pierwszego kontraktu jezuitów krośnieńskich z budowniczym ich świątyni, kwestii tej nie pozwala jednoznacznie rozstrzygnąć. Niezachowany dziś kościół jezuicki w Krośnie, zburzony ostatecznie w roku 1805, fundacji (podobnie jak gmach kolegium) Stanisława Zaremby sędziego sandomierskiego, ukończono i w roku 1667 poświęcono pw. Niepokalanego Poczęcia NMP²⁷. W roku tym, konstytucją sejmu, zatwierdzono fundację z kościołem wmurowanym jako wotum Jana Kazimierza za ocalenie ojczyzny w latach wojen szwedzkich²⁸.

Przed kilkunastu laty ks. Ludwik Grzebień opublikował rysunek datowany na rok 1667, przechowywany w Bibliotece Uniwersytetu Lwowskiego, który uznał za projekt kościoła i kolegium Jezuitów w Krośnie²⁹. Rysunek ukazuje schematyczny plan kościoła i dość chaotyczny jeszcze (dalece nieukończony) zarys wznoszonego kolegium jezuickiego (il. 2). W części dotyczącej kościoła uwagę zwraca brak filarów międzynawowych, na których przecież trzeba było wesprzeć (wzmiankowane w kontrakcie) sklepienie chóru wielkiego (czyli nawy) oraz sklepienia kaplic górnych (w rzeczywistości – jak wiemy – empor nad nawami bocznymi). Rysunek ten zatem, być może sporządzony istotnie przez Solariego, ukazuje raczej stan zaawansowania prac nad kościołem i kolegium jezuickim w Krośnie, jaki miał miejsce w połowie lat sześćdziesiątych XVII wieku. Jest rodzajem roboczej inwentaryzacji, na bazie której powstać miał dopiero projekt ostateczny. O niezachowanej budowli i udziale w jej powstaniu Solariego zdecydowanie więcej powiedzieć można na podstawie kolejnego planu przebudowy kolegium jezuickiego w Krośnie, datowanego na rok 1697, przechowywanego w Bibliothéque Nationale w Paryżu³⁰. Analiza planu dotycząca samego kościoła ukazuje świątynię już

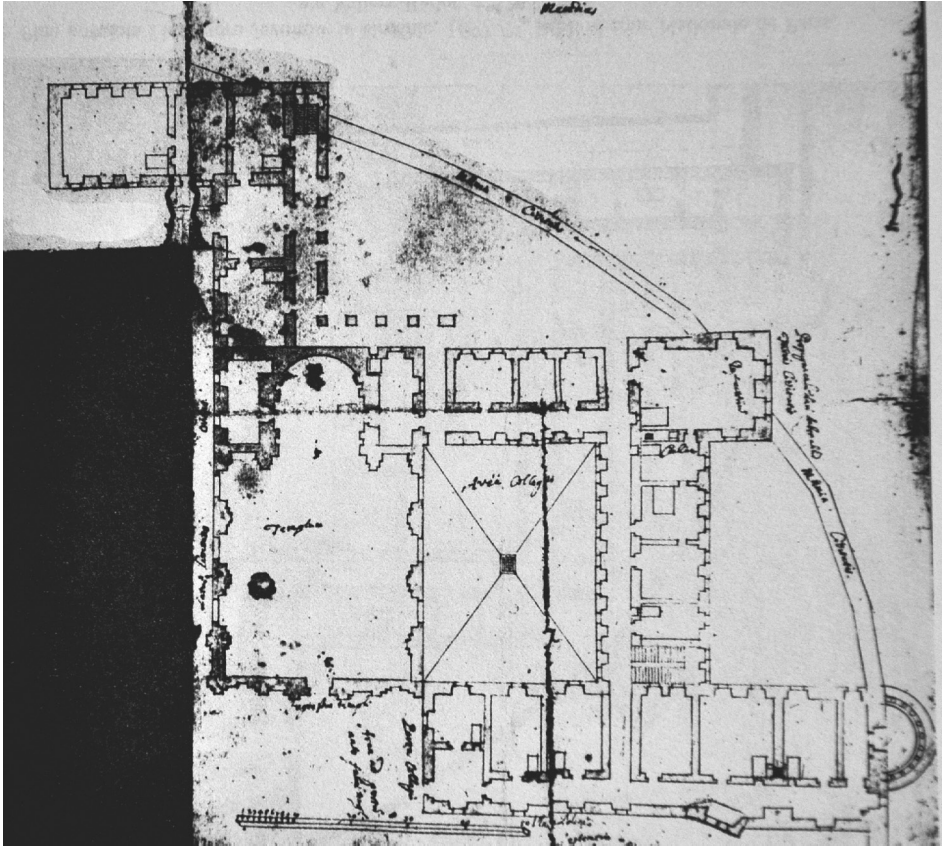
Ecclesia Praepositali Crosnensi ab Anno Domini 1654...usque ad 1772, rkps nr 9960/II, k. 47 recto (dalej cyt. *Ordo Denfunctorum*).

²⁷ Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1119.

²⁸ Podkreślenia wymaga fakt, iż Konstytucja sejmu warszawskiego z roku 1667 zatwierdziła tę fundację, a dobra jej zastawne jako szlacheckie uwolniła od wszelkich ciężarów wojskowych, por. *Konstytucje Sejmu Warszawskiego za Jana Kazimierza 1667*, [w:] *Volumina legum*, t. IV, Petersburg 1859, s. 455.

²⁹ Biblioteka Uniwersytetu Lwowskiego, rkps 1485 nr 2; Grzebień, *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie...*, s. 295, il. 1.

³⁰ Bibliothéque Nationale de France w Paryżu, arkusz nr 12148; Grzebień, *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie...*, s., s. 296, il. 2; P. Łopatkiewicz, *W orbicie artystycznej ekspansji Krakowa. Studium o przeszłości artystycznej Krosna*, [w:] *Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa imienia Stanisława Pigionia w Krośnie 1999–2014. Publikacja wydana z okazji pięćdziesięciolecia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej imienia Stanisława Pigionia w Krośnie*, Krosno 2014, s. 152–167, s. 167, tabl. barwna 18.

Il. 2. Plan kościoła i kolegium jezuitów w Krośnicach z roku 1667, Biblioteka Uniwersyteku Lwowskiego, rkps 1485, nr 2

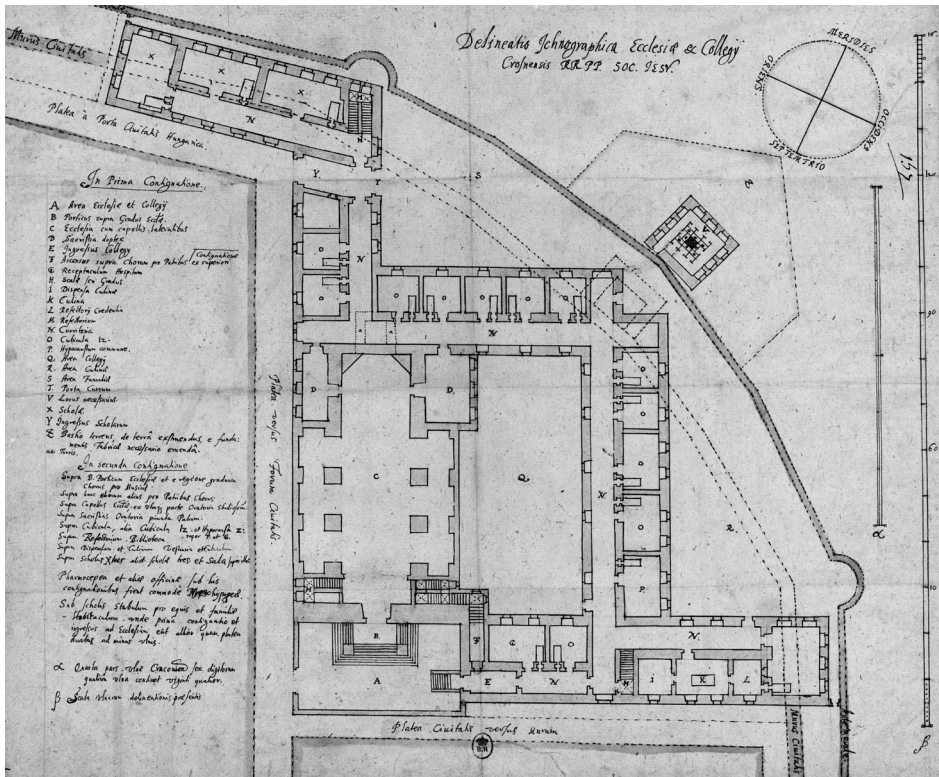
ukończoną, o dyspozycji przestrzennej, która (jak się zdaje) istotnie mogła być dziełem Solariego (il. 3). Widać tam czworoboczne filary międzynawowe oraz klatki schodowe w wieżach fasady frontowej, prowadzące do (wzmiankowanych w kontrakcie), wzniesionych przez tegoż architekta górnych kaplic emporych.

Mimo iż kościół krośnieński jezuitów nie istnieje od ponad dwustu lat, a w toku badań archeologicznych, prowadzonych przed dziesięciu laty, udało się odsłonić zaledwie półkolisty zarys murów apsydy prezbiterium oraz nikłe fragmenty ław fundamentowych, niezachowaną świątynię jezuicką w Krośnicach można z powodzeniem włączyć do dorobku Jakuba Solariego³¹, najpewniej tożsamego z Jakubem Solarim, którego Anna Ulińska – fundatorka kościoła i kolegium Jezuitów w Przemyślu – nazywa w swym testamencie z roku 1651 miłym swoim architektem³². W roku 1669

³¹ Por. Łopatkiewicz, *Działalność artystów włoskich...*, s. 270–273.

³² B. Chylińska-Stańczak, *Architektura brzozowskiej kolegiaty*, [w:] *Barokowa kolegiata w Brzozowie*, pod red. J. F. Adamskiego, Brzozów 1988, s. 67; por. także, Boberski, *Solari (Sollari) Giacomo...*, s. 251; *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce*, seria nowa, t. X, *Miasto Przemyśl*, pod red. Marii Kałamańskiej-Saeed, cz. 1, *Zespoły sakralne*, oprac. P. Krasny i J. Sito, Warszawa 2004, s. 143.

Il. 3. Plan kościoła i kolegium jezuitów w Krośnie z roku 1697, Bibliotheque Nationale de France w Paryżu, arkusz nr 12148

architekt ten pracował również przy fortyfikacjach Przemyśla. Przed laty Józef Frazik słusznie uznał Jakuba Solariego za architekta o bardzo wysokiej pozycji, związanego z mecenatem biskupów przemyskich, działającego w Przemyślu i okolicy w drugiej połowie wieku XVII³³.

Z roku 1676 pochodzi informacja, która potwierdza, iż Jakub Solari był czasowo mieszkańcem Brzozowa: *Jacobus de Verna Solary Architectus Incola Brzozowien-sis*³⁴. Wzmianka ta pozwoliła na przypisanie mu budowy kościoła kolegiackiego w Brzozowie, który jak wiemy wzniesiony został w latach 1676–1686 z fundacji bpa przemyskiego Stanisława Sarnowskiego i ks. Bartłomieja Misiałowicza dziekana krośnieńskiego³⁵. Prace kontynuowano następnie jeszcze w początkach XVIII stulecia (wieże wzniesiono dopiero w latach 1718–1724). Brzozowska świątynia, wzniesiona z wielkim rozmachem, powtarza zasadniczo (choć w znacznie większej skali i bardziej rozwiniętej formie), koncepcję architektoniczną, jaką Jakub

³³ J. T. Frazik, *Budowniczości i artyści na usługach Franciszkanów przemyskich od XV–XVIII wieku na tle dziejów kościoła i jego wyposażenia*, „Biuletyn Historii Sztuki”, 37, 1975, nr 4, s. 316.

³⁴ Chylińska-Stańczak, *Architektura brzozowskiej kolegiaty...*, s. 67.

³⁵ Tamże, s. 65–72.

Solari kilkanaście lat wcześniej zrealizował w Krośnie. Obie świątynie respektowały tę samą dyspozycję przestrzenną, na którą składa się krótkie dwuprzęsłowe prezbiterium, zamknięte półkolistą apsydą³⁶, flankowane dwoma bliźniaczymi zakrystiami i zbliżony do kwadratu korpus nawowy, typu bazylikowo-emporowego, z dwoma wieżami w fasadzie frontowej.

Istnieje nie do końca udokumentowane przeświadczenie, iż w 2. poł. XVII wieku na ziemiach polskich działało dwóch architektów Solarich o imieniu Jakub (Giacomo)³⁷. Jeden z nich (pochodzący w włoskiej Verny w pobliżu Como) wzmiankowany był po raz ostatni w Przemyślu w roku 1678. Drugi architekt o tym samym imieniu i nazwisku, przyjął prawo miejskie w Krakowie w roku 1681 i notowany był tam po raz ostatni w roku 1702³⁸. W Krakowie Solari znany jest między innymi z tego, iż w latach 1682–1684, z fundacji Jana Wawrzyńca Wodzickiego, przebudowywał dwie elewacje frontowe kamienicy Krzysztofora, zaśłynął jednak przede wszystkim ze współpracy ze słynnym Tylmanem van Gameren, kiedy u schyłku XVII stulecia, według projektu słynnego Holendra, prowadził budowę (a więc był tzw. konduktorem) tamtejszego kościoła kolegiackiego Św. Anny. W nowszej literaturze naukowej Jakub Solari notowany wcześniej w Brzozowie i Przemyślu (a jak się zdaje również i w Krośnie) bywa ostatnio dość często utożsamiany z Jakubem Solarim, który przyjął prawo miejskie w Krakowie w roku 1681³⁹. Autor niniejszego tekstu skłonny jest przychylić się do tezy o tożsamości „przemyskiego” i „krakowskiego” architekta⁴⁰.

³⁶ Zarys półkolistej apsydy prezbiterium i dwóch krypt zlokalizowanych pod kapłańską częścią dawnej świątyni, autor tekstu oglądał w roku 2004 podczas prac archeologicznych prowadzonych w dawnym zespole jezuickim przez mgr Annę Muzyczuk, por. A. Muzyczuk, *Archeologia o Krośnie dawnym i najdawniejszym*, Krosno 2009, s. 17–18; T. Leszczyński, *Najnowsze badania i nadzory archeologiczne prowadzone przez Muzeum Podkarpackie w Krośnie w obrębie obiektów sakralnych*, [w:] *Badania archeologiczne zespołów sakralnych w Karpatach*, pod red. J. Gancarskiego, Krosno 2016, s. 276.

³⁷ Por. S. Łoza, *Architekci i budowniczowie w Polsce*, Warszawa 1954, s. 285. Stanowisko Łoży w tym względzie podtrzymał (choć z pewnymi wątpliwościami) Wojciech Boberski – autor biografów „obu” włoskich architektów, zamieszczonych w *Polskim Słowniku Biograficznym*.

³⁸ W. Boberski, *Solari (Sollary) Giacomo (Jakub) zm. po r. 1702*, PSB, t. 40, z. 165, Warszawa – Kraków 2000, s. 252.

³⁹ Por. M. Karpowicz, *Artisti Ticinesi in Polonia nel '600*, Agno-Lugano 1983 s. 146–147. Jakuba Solariego, budowniczego przemyskiego i sandomierskiego kościoła jezuitów, Adam Miłobędzki nazywa wprost jako krakowskiego architekta cechowego, por. *Dzieje Sztuki Polskiej*, t. IV, *Sztuka polska XVII wieku*, cz. 1, *Architektura polska XVII wieku*, napisał Adam Miłobędzki, Warszawa 1980, s. 240, 253, 331, 347 (dalej cyt. Miłobędzki, *Architektura polska XVII wieku...*).

⁴⁰ Por. Łopatkiewicz, *W orbicie artystycznej ekspansji Krakowa...*, s. 162. Mając na uwadze najwcześniejsze realizacje Solariego, które w Przemyślu odnosić można do roku 1651 (wówczas jego nazwisko, jako budowniczego kościoła przemyskich jezuitów, pojawia się po raz pierwszy w testamentie Anny Ulińskiej), należałoby przyjąć, iż architekt nasz urodził się co najmniej w latach dwudziestych XVII wieku lub nawet nieco wcześniej. Umierając w Krakowie niedługo po roku 1702, musiały mieć około lat osiemdziesięciu. Nie jest to oczywiście niemożliwe, jednak w kwestii tej rysuje się również inna ewentalność. Nasz Jakub Solari mógł mieć ojca architekta (również Jakuba). I to do ojca (a nie syna) odnosi się wzmianka w testamencie Anny Ulińskiej. Jakub Solari (senior?) mógł być (może już nawet od roku 1627?) głównym budowniczym przemyskiego kościoła jezuitów, wnoszonego jak wiadomo według projektu jezuickiego

Tym samym udział Jakuba Solariego w budowie kościoła (a jak się zdaje również – przynajmniej w zakresie jego pierwotnej fazy architektonicznej – kolegium jezuickiego) w Krośnie, kończy kilkudziesięcioletni okres intensywnej działalności włoskich artystów w mieście nad Wisłokiem. Postępujący upadek gospodarczy i kulturalny miasta – poczynając od schyłku wieku XVII – sprawił, iż w kolejnym stuleciu, w prowadzonych inwestycjach architektonicznych i artystycznych, Włosi nie będą już w Krośnie zatrudniani⁴¹.

Niezachowany krośnieński kościół jezuitów, jak można przekonać się na podstawie zachowanych źródeł, zwłaszcza zaś planów, składał się krótkiego dwuprzęsłowego prezbiterium, zamkniętego półkolistą apsydą, flankowanego dwoma bliźniaczymi zakrystiami. Jego zbliżony do kwadratu korpus nawowy zaprojektowany został jako bazylikowo-emporowy. Nowe, programowe w architekturze jezuickiej, dążenie do swoistej jednorodności i jasności głównego wnętrza, przejawiało się w tego typu bazylikach zarówno w dość nieproporcjonalnym poszerzeniu nawy głównej, jak i w rezygnacji z silniejszego wyodrębnienia prezbiterium. Na podstawie zachowanych materiałów planistycznych ustalić można w dużym przybliżeniu rozmiary nieistniejącej świątyni. Łączna długość wnętrza sięgała 36 metrów, szerokość prezbiterium około 9 metrów⁴², zaś szerokość nawy około 21 metrów. Powierzchnia użytkowa wnętrza, po wyłączeniu filarów międzynawowych oraz wpisanych w obręb korpusu masywów wieżowych przekraczała zatem 600 m². Do tego należałoby dodać jeszcze przynajmniej 200 m², pozostających do dyspozycji w obrębie empor nad nawami bocznymi. Wymiary zewnętrzne kościoła, którego dyspozycja zamknięta została w regularny prostokąt, wynosić musiała około 38×23 metry.

Fasada frontowa niezachowanego kościoła, poprzedzona okazałym placem, zwrócona w kierunku północnym (świątynia krośnieńska nie była orientowana), ujęta była po bokach dwoma wieżami, które nakrywały okazałe hełmy. Na podstawie zachowanych planów nie sposób jednoznacznie rozstrzygnąć, czy kościół krośnieński był budowlą trójnawową z emporami zlokalizowanymi nad przęsłami naw bocznych, czy jak w klasycznych rozwiązaniach, nawiązujących do rzymskiego kościoła Il Gesu, respektował zasadę świątyni zasadniczo jednonawowej, z sekwencją kaplic bocznych otwierających się do nawy (w Krośnie wyposażonych dodatkowo w emporę zlokalizowaną na piętrze). Jeżeli plan kościoła z roku 1697 uznać za wiarygodny, a chyba nie

---

architekta Giacomo Briano. Być może zatem Jakub Solari (junior?) rozpoczął swoją działalność architektoniczną później – nie przed rokiem 1651, lecz może dopiero u schyłku lat pięćdziesiątych XVII wieku. Wiemy bowiem, że w latach 1657–1659 jakiś Jakub Solari (choć nie wiadomo czy ten sam) prowadzi prace związane z modernizacją fortyfikacji Przemyśla. Nieco później zaś jego nazwisko pojawia się w Krośnie.

⁴¹ Por. Łopatkiewicz, *Działalność artystów włoskich...*, s. 273–274.

⁴² Istotną przesłanką, pozwalającą dziś na rekonstruowanie szerokości prezbiterium jest balustrada z kościoła jezuickiego, która oddzielała niegdyś prezbiterium od nawy, zachowana w drewnianym kościele Św. Małgorzaty w Targowiskach niedaleko Krosna. Z pierwotnych siedmiu jej przęseł zachowało się pięć, co pozwala ustalić, iż miała ona pierwotnie około 910 cm długości (długość po redukcji do pięciu przęseł wynosi obecnie 650 cm).

nie stoi tu na przeszkodzie, by uznać go za świątynię trójnawową i trójprzęsłą, mimo iż w źródłach pisanych przeszła naw bocznych konsekwentnie nazywane są kaplicami.

Tych kaplic, jak wiemy, było sześć. W ciągu wschodnim (a więc wzdłuż dawnej ulicy Sukienniczej), zlokalizowane były kaplice: św. Stanisława Kostki, św. Józefa oraz św. Panien (Virginum), zaś w ciągu zachodnim (od strony dziedzińca kolegium), znajdowały się licząc od wieży kaplice: św. Krzyża, św. Ignacego oraz św. Franciszka Ksawerego⁴³. Kaplice (czyli najpewniej w rzeczywistości przeszła naw bocznych), pokrył w roku 1726 malowidłami al fresco znany, pochodzący z Moraw, malarz franciszkański – Adam Swach, przy udziale i współpracy brata jezuitckiego Marcina Sitkiewicza (1681–1760)⁴⁴. Ten ostatni zdobył w ten sposób kwalifikacje malarskie i służył później swymi umiejętnościami całej prowincji⁴⁵. Jakies prace malarskie w kościele prowadzone musiały być jednak już wcześniej, gdyż z roku 1722 pochodzi wiadomość, że 19 sierpnia roku 1722: *Dzieci malarza OO. Jezuitów półtora roku mające w kaplicy Najś. P. pochowano*⁴⁶.

Budowę empor nad przeszłami naw bocznych, zwanymi w źródłach „kaplicami górnymi”, ukończono przed rokiem 1672 (być może jeszcze pod kierunkiem samego Sola-riego), a w roku 1679 trzy „kaplice górne” wytykował i wybielił Krzysztof Ferentz⁴⁷. Najpewniej niedługo później (przed 1711) w emporach nad przeszłami kaplic ciągu wschodniego (czyli od strony ul. Sukienniczej) zorganizowano oratorium dla Sodalicji uczniowskiej⁴⁸. W roku 1717, po upadku wieży kościelnej przez kolejne 10 lat dostęp do niego był niemożliwy z powodu zmian architektonicznych wprowadzonych w miejscu, gdzie wcześniej zlokalizowane było wejście na emporę. Utrudnienia zostały zlikwidowane dopiero w roku 1727, kiedy superior Kazimierz Ostrowski zbudował osobną wieżyczkę z klatką schodową, przylegającą do fasady kościoła od strony miasta⁴⁹.

Jak wiemy, w pierwotnym projekcie kościoła, datowanym na rok 1667 i wiązanim z Jakubem Solarim, północne przeszła nawy nie miały jeszcze wrysowanych

⁴³ Por. Grzebień, *Niezachowany kościół jezuitki w Krośnie...*, s. 286.

⁴⁴ Przyszły malarz urodził się w Pruchniku nad Sanem, jako krawiec pracował w pierw u jezuitów w Jarosławiu, stamtąd trafił w roku 1716 do nowicjatu w Krakowie. Po zakończeniu współpracy ze Swachem w Krośnie, wykonywał różne zlecenia w kościołach i kolegiach jezuitkich w Lublinie, Lwowie, Barze, Kamieńcu Podolskim, Przemyślu i Krakowie. Po roku 1747 wrócił do Krosna, gdzie w tutejszym kościele wykonywał dekoracje okolicznościowe, jak również malowidła w oratorium Sodalicji uczniowskiej. Por. Popłatek, Paszenda, *Słownik jezuitów artystów...*, s. 59–60, 199–200. Umarł w Krośnie 20 marca 1760 roku i być może został pochowany w tutejszym kościele jezuitów.

⁴⁵ Tamże, s. 200; por. także, Grzebień, *Niezachowany kościół jezuitki w Krośnie...*, s. 287.

⁴⁶ Por. *Ordo Defunctorum...*, s. 258. Oczywiście wskazany tu pochówek miał miejsce w kaplicy Najświętszej Marii Panny w kościele parafialnym Św. Trójcy w Krośnie [przyj. P. Ł.].

⁴⁷ Wiadomość podają za: Grzebień, *Niezachowany kościół jezuitki w Krośnie...*, s. 287.

⁴⁸ Zastosowanie empor (znane choćby z kościołów w Lublinie, Kaliszu czy Nieświeżu) jest wyróżnikiem wczesnej fazy architektury jezuitkiej na ziemiach polskich i odpowiadało programowi kościoła dla kolegium. Empory (tak jak w Krośnie) przeznaczano zwykle dla uczniów szkolnych i nowicjuszy, których w ten sposób izolowano od miejscowej ludności, Miłobędzki, *Architektura polska XVII wieku...*, s. 110–113. Tej izolacji służyły w Krośnie świadome rozwiązania architektoniczne, które przez chór muzyczny łączyły emporę bezpośrednio z sąsiadującym gmachem kolegium.

⁴⁹ Grzebień, *Niezachowany kościół jezuitki w Krośnie...*, s. 287.

masywów wieżowych. Jednak pozostawienie pustych przestrzeni w przeszłach korpusu zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie fasady wskazuje, iż już w tym czasie wzniesienie wież było planowane. Wieże w fasadzie frontowej zbudowano ostatecznie dopiero około roku 1680. W roku 1678 prefekt budowy kościoła Stanisław Gałczyński podpisał bowiem umowę z muratorem Krzysztofem Ferentzem na wystawienie wieży po lewej stronie kościoła za 1200 zł. Druga wieża, zlokalizowana w narożniku północno zachodnim, powstała najpewniej niedługo później, gdyż już w roku 1683 rektor Krzysztof Gruszczyński nabył 1000 arkuszy blachy na pokrycie obu wieżowych hełmów⁵⁰. Od strony nawy, między dwoma korpusami wieżowymi, zlokalizowano galerię chóru muzycznego⁵¹, we wnętrzach samych wież zlokalizowano zaś wygodne dwubiegowe schody prowadzące na empory.

Plan założenia z roku 1697 wskazuje, iż z piętra wieży prawej, wejść można była do pomieszczenia określonego jako: *Ascensus supra chorum pro Patribus ex superiori*, dalej zaś – przez rodzaj niewielkiego przedsionka, nazwanego: *Ingressus Collegii* i długie sklepione korytarze obiegające wewnętrzny dziedziniec – w kierunku skrzydła północnego⁵², mieszczącego pomieszczenia kuchenne i zakonny refektarz (bezpośrednio zaś nad nim, na piętrze, okazała bibliotekę) oraz skrzydła zachodniego i południowego, w których na każdej kondygnacji zlokalizowano po kilkanaście przestronnych sal kolegium⁵³.

Sprawozdanie z roku 1686 podaje, że przybyły kościołowi dwie wieże, których hełmy kryte były blachą, jedna z nich (najpewniej prawa) wymagała jeszcze

⁵⁰ Tamże, s. 290.

⁵¹ Chór muzyczny, z prowadzącymi doń schodami, urządzono ostatecznie w latach 1679–1783, za rządów rektora Krzysztofa Gruszczyńskiego. Wówczas to na kalenicy dachu zamontowano również wieżyczkę sygnaturki, ozdobioną monogramem imienia Jezus. W końcu, w roku 1687, za czasów rektora Samuela Podolskiego, z fundacji komentarza haczowskiego ks. Mikołaja Foltowicza, w miejsce starego pozytywu za sumę 1200 florenów sprawiono nowy instrument organowy, Grzebień, *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie...*, s. 289–290.

⁵² Skrzydło to usytuowane prostopadłe do zachodniej kurtyny murów obronnych sięgało głęboko w kierunku zachodnim, przekraczając swą węższą elewacją frontową linię zewnętrznych fortyfikacji. Za względu na znaczny spadek terenu, skrajny kraniec dolnej kondygnacji tego skrzydła posadowiono już w dawnej fosie miejskiej. Relikty tej części skrzydła odkryto od strony obecnej ul. Podwale podczas prac ziemnych, a następnie badań archeologicznych prowadzonych w latach 1989–1990 przez dra Józefa Janowskiego. Ujawnione wówczas pozostałości architektoniczne interpretowano wówczas jako fragment prostokątnej baszty w zewnętrznym murze miejskim. Dopiero badania weryfikacyjne, przeprowadzone rok później przez Jerzego Ginalskiego i piszącego te słowa, pozwoliły właściwie zinterpretować odkryty relikw architektoniczny, por. Ginalski, Łopatkiewicz, *Mury obronne Krosna...*, s. 15, ryc. 2. Od tego czasu jest on eksponowany w konstrukcji muru oporowego przy ul. Podwale.

⁵³ Poprzez łącznik ustawiony prostopadłe do południowej kurtyny murów obronnych, przedłużeniem głównego korytarza kolegium dotrzeć można było do gmachu szkoły jezuickiej, którą wzniesiono w przestrzeni dawnego międzymurza. Jak można przypuszczać, elewacja północna szkoły biegła wzdłuż dawanej ulicy przymurnej (na planie z roku 1697 określonej jako: *Platea a Porta Civitalis Hungarica*), stanowiącej w tym miejscu naturalne przedłużenie ulicy Sukienniczej, prowadzącej do Rynku. Główne wejście do szkoły prowadziło jednak z obszernej sieni przejazdowej, zlokalizowanej w dolnej części skrzydła południowego. Owa sień umożliwiała zarazem komunikację obszaru położonego między murem zewnętrznym i skarpią miejską a ulicą przymurną, prowadzącą w tej części miasta bezpośrednio do bramy Węgierskiej.

wykończenia⁵⁴. Niedługo później w roku 1691, na ukończonej już wieży prawej (czyli tej bliżej kolegium) umieszczono zegar, wykonany przez zegarmistrza Jana Wilczakowicza z Tarnowa. Zegar posiadał dwie tarcze zamontowane w dwóch elewacjach górnej części korpusu wieży i wybijał godziny oraz kwadrans⁵⁵. W takim kształcie architektonicznym kościół został ponownie konsekrowany przez biskupa przemyskiego Jerzego Denhoffa w roku 1693⁵⁶.

Być może na skutek uszkodzenia posadowienia, podczas wykonywania od roku 1709 fundamentów zachodniego skrzydła kolegium, wieża prawa zaczęła się odchyłać od pionu, w środkowej części fasady pojawiła się szczelina, w końcu wieża runęła 8 lipca 1717 roku. Pod jej gruzami popękało sklepienie kościoła, zniszczone zostały organy i schody na emporę, jak również położona najbliżej kaplica św. Krzyża⁵⁷. Po wykonaniu doraźnych zabezpieczeń, murów i sklepień kościoła, w roku 1720 przystąpiono do gruntownej naprawy powstałych zniszczeń. W tym celu zdjęto część sklepienia nawy, poprawiono fundamenty wieży a jej narożniki wzmocniono głęboko fundamentowanymi, kamiennymi przyporami. W dolnych kondygnacjach obu wież, od strony placu przed fasadą, dla większej wygody wiernych przepruto dwa nowe wejścia, zlokalizowane na osi naw bocznych⁵⁸.

Pięćoosiowa fasada frontowa kościoła, w której dwie flankujące ją wieże wtopione zostały w czwarte, płytkie przeszło nawy, mieszczące chór muzyczny⁵⁹, zwieńczona była najpewniej trójkątnym szczytem. W latach 1668–1671 w osi środkowej fasady zamocowano marmurowe odrzwia wartości 600 florenów⁶⁰. Można przypuszczać, iż owe odrzwia były okazałym uszatym portalem, wykonanym (jak się zdaje) z popularnego wówczas również w Krośnie czarnego marmuru dębnickiego. W późniejszym okresie planowano wyakcentować wejście główne osłaniając go dwukolumnowym portykiem, do którego z placu przed fasadą prowadzić miały reprezentacyjne schody⁶¹. Na szczycie tym w latach 1683–1686 ustawiono wielki żelazny krzyż, a od strony miasta brat Sitkiewicz namalował, jak wiemy, w roku 1727 w technice *al fresco* monogram IHS, herby fundatorów i wizerunek św. Ignacego jako wodza⁶².

Jak można sądzić na podstawie zachowanych przekazów planistycznych, fasada kościoła jezuitów, zwrócona w kierunku północnym, poprzedzona była reprezen-

⁵⁴ Biblioteka Ossolińskich we Wrocławiu, rkps 9550, s. 61. Cyt. za: Grzebień, *Niezachowany kościół jezuitów w Krośnie...*, s. 290.

⁵⁵ Archiwum Narodowe w Krakowie, Oddział I na Wawelu, *Teki Schneidera*, nr 824, fasc. 771–772.

⁵⁶ Grzebień, *Niezachowany kościół jezuitów w Krośnie...*, s. 289.

⁵⁷ Por. Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1123; Grzebień, *Niezachowany kościół jezuitów w Krośnie...*, s. 291.

⁵⁸ Biblioteka Ossolińskich we Wrocławiu, rkps 9550, s. 122–123, 131, 178; Grzebień, *Niezachowany kościół jezuitów w Krośnie...*, s. 292.

⁵⁹ Podobne i bliskie czasowo rozwiązanie odnaleźć można w kościele bernardynów na krakowskim Stradomiu, wzniesionym w latach 1660–1676 być może przez Krzysztofa Mieroszewskiego, por. Miłobędzki, *Architektura polska XVII wieku...*, s. 234, il. 989; *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce*, t. IV, *Miasto Kraków*, cz. IV, *Kazimierz i Stradom. Kościoły i klasztory 1*, pod red. I. Rejduch-Samkowej i J. Samka, Warszawa 1987, s. 8–9.

⁶⁰ Grzebień, *Niezachowany kościół jezuitów w Krośnie...*, s. 289.

⁶¹ Zamysł ten (lub być już efekt jego realizacji) widoczny jest na planie kościoła z roku 1697.

⁶² Poplatek, Paszenda, *Słownik jezuitów artystów...*, s. 200; Grzebień, *Niezachowany kościół jezuitów w Krośnie...*, s. 290.

Il. 4. Mapa Krosna z kompleksem zabudowań jezuickich, według stanu z lat siedemdziesiątych XVIII wieku. Friedrich von Mieg, *Karte des Königreichs Galizien und Lodomerien 1779–1783*, sekcja nr 88

tacyjnym placem, dobrze skomunikowanym z dawną ulicą Sukienniczą, z którego dwa reprezentacyjne wejścia prowadziły odpowiednio do wnętrza kościoła oraz do przedsionka północnego skrzydła kolegium. Rozległy plac poprzedzający fasadę sięgał w kierunku północnym tak głęboko, że jego północno-wschodni narożnik stykał się niemal z południowo-zachodnim narożnikiem Rynku⁶³. Zgodnie z zasadami architektury i urbanistyki barokowej, fasada została tak wkomponowana w zabudowę miasta, iż w widoku od strony placu rynkowego stanowiła ona najważniejszy architektoniczny akcent, zlokalizowany w połowie perspektywy ulicy Sukienniczej – jednej z głównych arterii w tej części miasta (il. 4). Mając na uwadze, że kamienice w południowo-zachodnim narożniku placu rynkowego, nawet u schyłku wieku XIX były jeszcze na ogół parterowe, w drugiej połowie wieku XVII front kościoła z łatwością dostrzec można było (ponad kalenicami dachów kamienic) z placu rynkowego i to nie tylko z jego części, zlokalizowanej wzdłuż pierzei zachodniej, ale zapewne również z jego partii centralnych, w tym z okien pierwszego pietra zachodniej elewacji ratusza. Nie ulega również wątpliwości, iż fasada kościoła jezuickiego była bardzo dobrze widoczna dla tych, którzy wychodzili z kruchty południowej kościoła parafialnego i ulicą zwaną Ku Farze, udawali się w kierunku Rynku i ulicy Sukienniczej.

⁶³ Wzajemną sytuację obu placów u schyłku lat siedemdziesiątych XVIII wieku dokumentuje, *Karte des Königreichs Galizien und Lodomerien 1779–1783*, oprac. Friedrich von Mieg, sekcja nr 88 (zob. także il. 4).

Kościół jezuitów jako nekropolia okolicznej szlachty

Podziemne krypty świątyni jezuickiej w Krośnie (podobnie jak wcześniej kościoła franciszkanów) od 2 poł. XVII wieku stanowiły uznane miejsce pochówku zwłaszcza okolicznej szlachty. Pierwszy potwierdzony źródłowo pochówek szlachecki we wnętrzu nowo wzniesionej świątyni jezuickiej miał miejsce w roku 1675. Wówczas to, w prezbiterium przed wielkim ołtarzem, pochowano podstarościego sanockiego Jana Oświęcima – rodzonego brata Stanisława⁶⁴. Lakoniczne i zapewne dalece wybiórcze informacje o kolejnych przedstawicielach szlachty, których doczesne szczątki spoczęły w kryptach kościoła jezuitów, odnaleźć można na kolejnych stronach *Ordo Defunctorum* kościoła parafialnego w Krośnie⁶⁵. W maju 1696 w krypcie kościoła pochowano jakiegoś Bala – najpewniej potomka (może syna?) pierwszego dobroczyńcy kolegium krośnieńskiego – ekskalwina Piotra Bala z Hoczwi, dziedzica Baligrodu⁶⁶. W sierpniu 1712 we wnętrzu kościoła: w *Grobie przed św. Ignacym*⁶⁷, złożono zwłoki Franciszka Urbańskiego – najpewniej dziedzica pobliskiej Komborni⁶⁸, zaś we wrześniu 1722 kościół jezuitów był świadkiem pogrzebu kasztelanowej sanockiej Sabiny Jaruntowskiej⁶⁹, najpewniej małżonki kasztelana Adama Władysława Jaruntowskiego.

O kolejnych ceremoniach pogrzebowych, które miały w wnętrzu krośnieńskiej świątyni jezuickiej informuje Załęski. W 1762 roku z wielką wystawnością pochowano kasztelana sanockiego (dobrodzieja zakonu) Antoniego Bukowskiego⁷⁰.

⁶⁴ Pod datą 27 maja 1675 roku zapisano: P. Jan Oświęcim Podczaszy Bielski Podstarości Sanocki munitus Sacramentis, sepultur ab maiori altare apud RR. PP. Soc. J., annorum 60, por. *Ordo Defunctorum...*, s. 80

⁶⁵ Księga ta notuje niemal wyłącznie informacje o osobach zmarłych i pochowanych w kościele parafialnym Świętej Trójcy oraz na trzech cmentarzach zlokalizowanych przy filialnych kościołach parafii krośnieńskiej, a więc kościele szpitalnym Św. Ducha, kościele Św. Wojciecha i kościele Św. Jakuba. Sporadycznie i zapewne dalece wybiórczo notowano w niej również nazwiska osób pochowanych w kościele franciszkanów (a od roku 1675) również w kościele jezuitów. W grę wchodzi tu najpewniej sytuacja, kiedy zmarły był powszechnie szanowaną i rozpoznawalną postacią w mieście lub jego okolicy, a także gdy okoliczności pogrzebu, osobie dokonującej wpisu, z jakiś powodów wydawały się niezwykle.

⁶⁶ Pod datą 16 maja 1696 roku zanotowano: *Generosus* [tu wolne miejsce do wpisania imienia] *Bal in Ecclesia Soc. Jes. Sepultus*, por. *Ordo Defunctorum...*, s. 173.

⁶⁷ Chodzi to najpewniej o kryptę pod kaplicą św. Ignacego, zlokalizowaną w środkowym prześle zachodniej nawy bocznej, w której stała nastawa ołtarza św. Ignacego Loyoli, ufundowana przez rektora Mikołaja Piskzowskiego, wystawiona przez Franciszka Janowskiego w latach 1671–1674, Grzebień, *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie...*, s. 288.

⁶⁸ Pod datą 5 sierpnia 1712 roku zanotowano: *Przywieziono ciało Im. Pa. Franciszka Urbańskiego Łowczego Podolskiego y pochowano u OO. Jezuitów zaraz w nocy w Grobie przed. Św. Ignacym*, por. *Ordo Defunctorum...*, s. 230. Franciszek Urbański – jak podaje Felix Urbański – ...*był to waleczny żołnierz, dosłużył się rangi Generał-Lieutnanta Wojsk Koronnych. Prócz licznych majątności w Sanockiem posiadał także takie dobra jak: Dolina, Bykowiec i Kombornia. Miał syna Ignacego, a trzech jego wnuków zostało jezuitami*, por. *Pamiętnik Felixa Urbańskiego, t. 1 (1850–1859)*, oprac. red. K. Hamela, R. Skotniczny, Kraków 2011, s. 13.

⁶⁹ Pod datą 22 września 1722 roku zanotowano: *Illustris ac Magnificus Domina, Domina Sabinæ Jaruntowska Castellanae Sanocensis apud Patres Soc: Jesu funus erat*, por. *Ordo Defunctorum...*, s. 258.

⁷⁰ Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1124.

W 1763 kasztelan biecki Mikołaj Trzebiński złożył tam z pompą zwłoki swojej małżonki Anny z Wybranowskich⁷¹. W tym samym roku w kryptach krośnieńskiego kościoła zwłoki swojej żony – Jadwigi z Ankwiczków (primo voto Baranowskiej) pochował łowczy lubaczowski Stanisław Kostka Mietelski⁷².

Oczywistym pozostaje fakt, iż kościół jezuicki był najpewniej również miejscem wiecznego spoczynku jezuickich duchownych, którym zdarzyło się umrzeć w Krośnie. Wiemy, iż marcu 1733 roku w kościele jezuitów pochowano superiora Jerzego Dębskiego⁷³.

Pochówkom szlacheckim towarzyszyć musiały liczne fundacje artystyczne, takie jak okolicznościowe castra doloris, przede wszystkim jednak nagrobki, czy epitafia. Niestety do naszych czasów przetrwało (jak się zdaje) zaledwie jedno takie (i do tego dość skromne) epitafium – zmarłej w roku 1763 Anny z Wybranowskich Trzebińskiej, żony kasztelania bieckiego Mikołaja Trzebińskiego, od 1740 właściciela kamienicy nr 7 w Rynku (tzw. Wójtowskiej)⁷⁴.

⁷¹ Tamże, s. 1124.

⁷² W. L. Antoniewicz, *Klasztor franciszkański w Krośnie*, Lwów 1910, s. 47–48.

⁷³ Pod datą 5 marca 1733 roku zanotowano: *Georgius Dembski Rector Collegii Societas Jesu [...] seppultus in Ecclesia Collegii Crosnesis*, por. *Ordo Defunctorum...*, s. 316. Autor notatki obocznie zapisał nazwisko Dębskiego jako „Dembski”. Jerzego Dębskiego, jako superiora krośnieńskiego wymienia również Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1229.

⁷⁴ O tym epitafium, wykonanym z czarnego marmuru, wspominał Stanisław Tomkowicz, podając informację, iż płytę dedykowaną Wybranowskiej, pochodzącą zapewne z nieistniejącego kościoła krośnieńskich jezuitów: znaleziono w czasie restauracji domu p. Parfińskiego w r. 1899. Według listownej relacji Władysława Bołoz Antoniewicza, przytoczonej przez krakowskiego uczonego, płytę tę miał podobno zabrać Stanisław Wybranowski z Czortkowa i wmurować w kościele jezuickim w Starej Wsi koło Brzozowa, por. Por. *Stanisława Tomkowicza Inwentarz zabytków powiatu krośnieńskiego*. Z rękopisu Autora wydali i własnymi komentarzami opatrzyli Piotr i Tadeusz Łopatkiewiczowie, Kraków 2005, s. 132, przyp. 616–617. Informacja Antoniewicza wydaje się być jednak niezbyt ścisła, bowiem epitafium takiego nie ma dziś w Starej Wsi. Zachowało się ono natomiast w podcieniu wieżowym drewnianego kościoła w Haczowie, a jeszcze w początkach XX wieku znajdowało się u wejścia do grobowej kaplicy Urbańskich w tym kościele, por. F. Kopera, L. Lepszy, *Kościół drewniane Galicy Zachodniej*, Kraków 1916, s. 16. Wybranowscy byli silnie związani zarówno z Haczowem jak i krośnieńskimi jezuitami. Do roku 1728 właścicielem Haczowa był Marcin Wybranowski chorąży podolski (ojciec Anny), którego 20 marca tegoż roku, pochowano u krośnieńskich franciszkanów: *Pan Marcin Wybranowski Chorąży Podolski [...] zaiechawszy z Ruskich Kraiów dla dyspozycji do Haczowa iako dóbr swoich, [...] mieszkając dni kilka umarł [...] pochowany w kościele Patrum S. Fransisci*, por. *Ordo Defunctorum...*, s. 284. Żoną Marcina była najpewniej Katarzyna Wybranowska (matka Anny), która w roku 1745 ufundowała w Haczowie szpital ubogich. O tym, że ciało Anny pochowano u jezuitów w Krośnie, zdecydować musiały jednak inne względy. W roku 1743 rektorem kolegium jezuickiego w Krośnie był O. Mikołaj Wybranowski (pełny wykaz rektorów kolegium krośnieńskiego zestawia Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1229), najpewniej rodzony brat lub bliski krewny Anny z Wybranowskich Trzebińskiej. Załęski podaje, iż *Mikołaj Trzebiński z małżonką* (chodzi oczywiście o Annę) *świadczył dla krośnieńskich jezuitów dobrodziejstwa częste i znaczne*. Po śmierci swojej żony Anny, spełniając swój ślub z 1758 roku, wstąpił do zakonu jezuitów w Krośnie (śluby złożył w roku 1767), tamże, s. 1124. Najpewniej w tym samym czasie przekazał jezuitom krośnieńskim kamienicę w Rynku nr 7 (tzw. Wójtowską), oszacowaną wówczas na 3 300 zł, która następnie aż do kasaty zakonu pozostawała ich własnością. Sam Trzebiński umarł trzy lata później, w roku 1776, por. J. Wolański, *Wiadomość o pojezuickim kolegium w Krośnie*, „Czas”, nr 42 z 22 lutego 1860, s. 1.

Budowa murowanego kolegium

Kilkakrotne przebudowy, klęski pożaru i następujące po nich odbudowy, spowodowały, iż nasza wiedza o pierwotnym zamyśle architektonicznym założenia jest dziś nader skromna. Możemy tylko przypuszczać, iż najstarszy gmach kolegium mógł być dziełem Jakuba Solariego, regularny plan zamkniętych w czworobok zabudowań zakonnych, stykających się bezpośrednio z kościołem, odnaleźć można bowiem już w pierwszym zachowanym projekcie datowanym na rok 1667⁷⁵.

Nie ma jednak pewności w jakim zakresie ów zamiysł architektoniczny został zrealizowany, gdyż z 1697 roku pochodzi kolejny projekt założenia, w którym najbardziej wiarygodnym elementem jest bez wątpienia funkcjonujący już od 30 lat kościół⁷⁶. Autor tego planu z końca wieku XVII nie jest znany, nie sposób jednak wykluczyć, iż w grę wchodzi tu może wciąż Jakub Solari. Zachowany projekt utrwała najpewniej zarówno elementy już wówczas zrealizowane (kościół, plac przed kościołem, skrzydło północno-zachodnie z trzonem kuchennym, refektarzem i biblioteką na piętrze, być może również gmach jezuickiej szkoły, zlokalizowany wzdłuż ulicy przymurnej, prowadzącej do bramy Węgierskiej), jak i partie wówczas projektowane od podstaw (najpewniej skrzydło południowe i wschodnie kolegium), ostatecznie zrealizowane jednak jak wiemy w nieco innym kształcie i dyspozycji (il. 3). Być może, na przeszkodzie w realizacji tego zamiysłu architektonicznego stanęło ukształtowanie skarpy miejskiej w tej części miasta, które nie pozwoliło na takie wzniesienie skrzydeł, by w regularny czworobok zamykały one dość ciasny, prostokątny wirydarz zakonny.

Analiza planu z roku 1697, stanowiącego wprawdzie tylko rzut na poziomie przyziemia, jednak bardzo precyzyjnie opisany (również gdy idzie o funkcje pomieszczeń, które planowano zlokalizować na piętrze), pozwala zwrócić uwagę na interesujący element architektoniczny usytuowany na przedłużeniu narożnika południowego. Na nasypie ziemnego bastionu, usypanego w zewnętrznej strefie fortyfikacji miejskich, architekt zlokalizował czworoboczny budynek, najpewniej projektowany w kształcie wieży, stykający się z zewnętrzną kurtyną muru obronnego, określony jako: *Locus necessarius*. Jako odległe źródła inspiracji dla tego typu rozwiązań wskazać tu można wieże ustępowe, tzw. *gdaniska* (niem. *dansker*, *danzker*), występujące przede wszystkim w zamkach krzyżackich, sytuowane tak jak na projekcie w Krośnie, na zewnątrz linii murów obronnych i połączone z korpusem rezydencji gankiem (drewnianym, wspartym na filarach, bądź murowanym na konstrukcji arkadowej) biegnącym na wysokości pierwszego piętra. W zamkach krzyżackich *gdaniska* wyposażane były często w strzelnice i pełniły również funkcje obronne, spełniając rolę dodatkowej wieży wysuniętej przed obwód warowny⁷⁷.

⁷⁵ Biblioteka Uniwersytetu Lwowskiego, rkps 1485 nr 2.

⁷⁶ *Bibliothèque Nationale de France w Paryżu*, arkusz nr 12148; por. także, Łopatkiewicz, *W orbicie artystycznej ekspansji Krakowa...*, s. 167, tabl. barwna 18.

⁷⁷ Zamiysł taki (przy całej swej anachroniczności, zwłaszcza mając na uwadze schyłek XVII stulecia i diametralne przemiany technik militarnych) istniał może także w Krośnie. Być może władze miasta próbowały wymusić na jezuitach wzmocnienie obronności, w tej części miasta znacznie przez nich wcześniej uszczuplonej. Nie sposób również wykluczyć, iż jakaś starsza wieża (może średniowieczna?) o funkcji obronnej istniała w tym miejscu wcześniej, w okresie nowożytnym została wzmocniona nasypem bastionowym, a jezuita postanowili adaptować ją na wieżę latrynową.

Nieco więcej informacji posiadamy o pracach budowlanych prowadzonych w początkach XVIII stulecia. Wiemy między innymi, iż w latach 1709–1713 kolegium krośnieńskie było rozbudowane według planów wybitnego jezuickiego architekta Wojciecha Głazowicza (1655–1719)⁷⁸. W bibliotece Uniwersytetu Lwowskiego zachował się projekt kolegium krośnieńskiego, datowany na 10 lipca 1713 roku, sygnowany literami A. G. [Adalbertus Głazowicz], zatwierdzony przez generała zakonu w tym samym roku⁷⁹. Nie ma pewności, czy Głazowiczowi udało się doprowadzić realizację własnego projektu do końca, bowiem już na przełomie 1713 i 1714 roku notowany jest jego pobyt w Poznaniu, następnie w Przemyślu i Jarosławiu, gdzie umarł ostatecznie 12 listopada 1719 roku⁸⁰. Jak się zdaje głównym celem Głazowicza było doprowadzenie trwającej już kilkadziesiąt lat inwestycji do końca, przede wszystkim zaś takie rozplanowanie skrzydeł, by łatwiej można je było wpisać w obrys skarpy miejskiej w południowej części miasta, bez wykonywania kosztownych nasypów. W tym celu skrzydło zachodnie zostało przełamane dwoma uskokami, zlokalizowanymi w elewacji zewnętrznej (zachodniej – opartej na średniowiecznym murze miejskim) i wewnętrznej (wschodniej – od strony dziedzińca) oraz połączone z wzniesionym wewnątrz między-murza skrzydłem wschodnim. Połączenie to zrealizowano pod kątem rozwartym (a nie jak wcześniej planowano prostym), w konsekwencji wewnętrzny dziedziniec utracił (projektowany wcześniej) zarys regularnego prostokąta, elewacje zewnętrzne zyskały zaś (do dziś zachowane) lizenowo-ramową artykulację kondygnacji parteru i pilastrów-ramowe (zrealizowane przy pomocy skromnych pilastrów tokańskich) podziały kondygnacji piętra. W wyniku zakończenia prac budowlanych zespół zabudowań jezuickich w Krośnie składał się z dwupiętrowego, w całości podpiwniczonego kolegium, w którym zlokalizowano 38 pomieszczeń, konwiktu, bursy, kamienicy w Rynku, gmachu szkolnego w sąsiedztwie bramy Węgierskiej oraz okazałego kościoła⁸¹.

W końcu wieku XVII, obok folwarków i poprzednio uzyskanych placów w mieście, jezuici posiadali kamienice: Krotofili, Szajny, Pictora, Piroga i Dobkowej oraz Czarnoszową, położoną przy ul. Węgierskiej. W drodze różnego typu nadań posiadali ponadto młyn na Guzikówce, stawy rybne i karczmę na Przedmieściu Węgierskim⁸².

⁷⁸ Por. Poplatek, Paszenda, *Słownik jezuitów artystów...*, s. 117; Grzebień, *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie...*, s. 291. Głazowicz vel Glazovic urodził się na Rusi Czerwonej, do nowicjatu zakonnego wstąpił w Krakowie w roku 1673, w latach 1675–1676 studiował filozofię w Kaliszu, następnie zaś w latach 1679–1680 uczył już gramatyki w kolegium w Krośnie. Znany był również jako wybitny jezuicki matematyk i astronom. Matematykę studiował na specjalnym kursie pod kierunkiem Marcina Ostrowskiego w Jarosławiu. W latach 1700–1703 we Lwowie wykładał wprawdzie teologię moralną, następnie był profesorem matematyki i kierownikiem budowy w tamtejszym kolegium (prowadził jego rozbudowę, wystawił też wieżę kościelną i sygnaturkę). Prowadził również prace budowlane w Lublinie i Bydgoszczy, por. Poplatek, Paszenda, *Słownik jezuitów artystów...*, s. 117.

⁷⁹ Biblioteka Uniwersytetu Lwowskiego, rkps 1485 nr 3.

⁸⁰ Poplatek, Paszenda, *Słownik jezuitów artystów...*, s. 117.

⁸¹ W. Chotkowski, *Historia polityczna kościoła w Galicji za rządów Marii Teresy*, t. 1, Kraków 1909, s. 218, 220; Quirini-Popławska, *Szkołnictwo krośnieńskie...*, s. 338.

⁸² Stanisław Cynarski słusznie zauważył przed laty, iż śledząc w mieście wzrost majątków kościelnych, widać wyraźnie jak skutek nacisku z trzech stron (duchowieństwa diecezjalnego, związanego z kościołem parafialnym, franciszkanów i jezuitów), gwałtownie kurczyła się własność

W 1 poł. XVIII wieku ich własnością były już rozległe dobra ziemskie, obejmujące: Zarszyn, Barwinek, Pustków, Męciszów, Strachów, Krownicę, Przedbórz, Wołę Brzeźnicką i Lutczę⁸³. W roku 1762 uzyskali oni zgodę na objęcie wału i fortyfikacji miejskich⁸⁴, od wylotu ul. Sukienniczej aż do bramy Węgierskiej⁸⁵. Pozwoliło im to na wyjście na zewnątrz murów i całkowite opanowanie tej części miasta. W roku 1763 weszli również w posiadanie najznacniejszej kamienicy w mieście (tzw. Wójtowskiej), położonej w południowej pierzei Rynku.

Szkoła jezuicka w Krośnie

Zarówno wysoki poziom szkoły jezuickiej w Krośnie, której pierwszym rektorem był Stanisław Mniszek, jak i odpowiedni dobór kadry pedagogicznej spowodowały, że 22 lutego 1647 roku szkoła krośnieńska została zaliczona do rzędu kolegiów⁸⁶. W tym samym roku jezuici otworzyli również pierwszą bursę, zwaną bursą musicorum, którą utrzymywali z dochodów folwarku Guzikówka⁸⁷. Utrzymywali również internat, czyli konwikt dla młodzieży szlacheckiej, przy którym zatrudniali osobnych nauczycieli i służbę. W drugiej połowie XVII wieku, obok funkcjonujących już klas humanistycznych, wprowadzono nauczanie filozofii dla młodzieży świeckiej oraz teologii dla młodzieży zakonnej i kandydatów do stanu kapłańskiego⁸⁸. W roku

---

mieszkańska. Już w połowie XVII wieku na 30 okazałych kamienic w mieście tylko 19 było w rękach mieszczan, Cynarski, *Krosno w XVII i XVIII wieku...*, s. 218. W kolejnym stuleciu zdecydowana większość z nich, w wyniku różnego typu nadań i darowizn, stanowiła już wyłącznie własność kościelną. Własność szlachecka w mieście była o wiele mniejsza, co więcej – to właśnie przedstawiciele szlachty, najczęściej u schyłku życia, zapisywali swoje nieruchomości na rzecz instytucji kościelnych, by przypomnieć choćby kasztelana bieckiego Mikołaja Trzebińskiego, który po śmierci swojej żony zapisał zakonnikom najważniejszą i najbardziej okazałą kamienicę w mieście (tzw. Wójtowską) a sam – w wieku 73 lat – wstąpił do nowicjatu u krośnieńskich jezuitów.

⁸³ Quirini-Popławska, *Szkolnictwo krośnieńskie...*, s. 335–336, przyp. 16.

⁸⁴ Dnia 15 maja 1762 roku król August III, na prośbę rektora Michała Himmelryka, przesłał mandat do sławetnych krośnian: *Dochodzi nas wiedzieć, że kolegium i szkoły publiczne Wieleb. Jezuitów fundowane i konstytucją r. 1667 stwierdzone, bliskiemu podlegają upadkowi i ruinie z przyczyny zatrzymującej się wody w fosach do miasta należących, która nie mając spadku, fundamenta murów szkół i kolegium podmacza.... Wiernościom Waszym zalecamy i rozkazujemy, ażebyście nie bronili WW. XX. Jezuitom w Krośnie fundowanym, fosę wałem sobie przyległym wyrównywać i zarzucić (i placu) przyrzeczonemu kolegium ustąpili, hac adiecta clausula; aby w murach miejskich jakowej przez to szkody nie było, Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1124–1125.*

⁸⁵ Na mocy porozumienia zawartego z radą miejską, która już rok wcześniej zgodziła się na donację wału od kolegium *angulum pod samą bramę razem z fosą*, 14 czerwca 1762 roku rektor kolegium zobowiązał się *naprawić, a gdzie potrzeba z fundamentu wyprowadzić najwyższy mur miejski od kolegium do cekhauzu*, [czyli arsenału miejskiego przylegającego do bramy Węgierskiej, przyp. P.Ł.] *naprawić i pokryć dachem bramę węgierską; miasto zaś pozwoliło rektorowi kawał wału rozebrać, fosę zasypać i uzyskany w ten sposób plac zająć na własność, rozszerzyć drogę do kolegium i użyć do tego rudera zamku, a do naprawy muru, użyć rudera oderwane od muru, a nadto uwolniło kolegium od podatku miejskiego 8 zł. rocznie na 25 lat.* Por. Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1125, przyp. 1.

⁸⁶ Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1119.

⁸⁷ Grzebień, *Jezuicka bursa muzyczna...*, s. 67–80.

⁸⁸ Quirini-Popławska, *Szkolnictwo krośnieńskie...*, s. 334.

1661 rektor Mikołaj Himmelryk wprowadził kurs kazuistyki, a w nieco późniejszym okresie (od 1731) otwarto także studia filozoficzne⁸⁹.

Do najwybitniejszych pedagogów kolegium jezuickiego w Krośnie zaliczyć należy Stanisława Solskiego (1622–1701), kapelana Jana III Sobieskiego pod Wiedniem, znanego przede wszystkim jako wybitnego matematyka i teoretyka architektury⁹⁰. W roku 1685 jezuita otworzył własną aptekę, a tacy księża jak Michał Drozdowski i Franciszek Remisch dali się poznać w Krośnie jako wybitni specjaliści sztuki farmaceutycznej i lekarskiej⁹¹.

W początku XVIII wieku (w roku 1702 a następnie 1709) kolegium i kościół jezuicki były dwukrotnie pustoszone przez wojska szwedzkie. Ustawiczne walki oraz zaraza panująca w latach 1710–1711, w końcu zaś pożar bursy muzycznej, spowodowały nawet chwilowe zamknięcie szkoły⁹². Druga tercja XVIII wieku rozpoczęła jednak najpomyślniejszy okres w działalności kolegium jezuickiego w Krośnie. Stało się to za sprawą ostatecznego zakończenia wyniszczających wojen, przede wszystkim zaś dzięki licznym legatom okolicznej szlachty⁹³, jak również przychylności samego króla Augusta III. Dzięki otrzymanym funduszom, około połowy XVIII wieku jezuita podjęli prace przy naprawie nadwerżonych budynków zakonnych, odrestaurowali kościół i wybudowali nowy gmach konwiktu szlacheckiego.

W roku 1746 liczba braci zakonnych i magistrów przekroczyła liczbę trzydziestu, a kilkanaście lat później (1760), po wprowadzeniu dwuletniego kursu teologii moralnej i apologetyki, znacznie wzrosła również liczba samych wychowanków. W tym czasie kolegium krośnieńskie, stojące na wysokim poziomie naukowym, zaliczane w Rzeczypospolitej do rzędu szkół wyższych, kształciło imponującą liczbę około 250 uczniów rocznie⁹⁴. O szerokim oddziaływaniu szkoły krośnieńskiej świadczyć może fakt, iż wychowankowie pochodzili nie tylko z Krosna i pobliskich miejscowości, ale również z bardziej odległych terenów.

Kolegium prowadziło w tym czasie trzy klasy gramatykalne, w których uczniowie wprawdzie zaznajamiali się z podstawami języka łacińskiego, następnie uczyli się gramatyki łacińskiej i greckiej, w końcu obowiązani byli opanować całą gramatykę łaciny i greki. Szkoła średnia obejmowała dwie klasy humanistyczne, klasę poetyki i klasę wymowy – czyli retoryki. Uczeń szkoły krośnieńskiej w czasie pobierania nauki zaznajamiany był również z elementami matematyki, geografii i historii, uczył się także języka obcego. Po ukończeniu pięciu klas pierwszych mógł jeszcze studio-

⁸⁹ Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1120.

⁹⁰ W latach 1652–1653 Stanisław Solski, przysły wybitny jezuicki matematyk i architekt, w kolegium krośnieńskim nauczał poetyki. W latach sześćdziesiątych wydał drukiem 5 prac matematycznych. W późniejszym okresie zasłynął jako autor dzieła wydanego w trzech księgach, zatytułowanego: *Geometra polski*, Kraków 1683–1686, przedstawiającego naukę rysowania i miernictwa, a także drugiego: *Architekt polski*, Kraków 1688, które zawiera także elementy mechaniki i budowy maszyn, por. Por. Poplatek, Paszenda, *Słownik jezuitów artystów...*, s. 202–203.

⁹¹ Quirini-Popławska, *Szkolnictwo krośnieńskie...*, s. 335.

⁹² Szerzej o tych wydarzeniach pisze Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1122–1123.

⁹³ Skrócony ich wykaz podaje Quirini-Popławska, *Szkolnictwo krośnieńskie...*, s. 336, przyp. 16.

⁹⁴ Quirini-Popławska, *Szkolnictwo krośnieńskie...*, s. 336.

wać filozofię. Studia te trwały w Krośnie dwa lata i obejmowały w roku pierwszym logikę, w drugim zaś fizykę i metafizykę⁹⁵.

Kolegium krośnieńskie posiadało bogaty księgozbiór, który został wydatnie powiększony przez zapis znanego kolekcjonera i bibliofila Ewarysta Andrzeja Kuropatnickiego. W roku 1770 jezuita, dowiedziawszy się o mającej nastąpić kasacie zakonu, znaczną część swojej biblioteki na powrót odsprzedali Kuropatnickiemu, a pozostały księgozbiór (po roku 1773) przewieźli do Lwowa⁹⁶.

Kasata zakonu i dalsze losy jezuickiego założenia architektonicznego w Krośnie

Po znacznych zniszczeniach i spustoszeniu kolegium podczas zawieruchy wojennej w latach 1769–1770, w końcu zaś po zajęciu Krosna w roku 1772 wprawdzie przez wojska rosyjskie a wreszcie (w czerwcu) przez wojska austriackie, kolegium krośnieńskie już się nie podźwignęło. Brewe kasacyjne papieża Klemensa XIV z 21 lipca 1773 roku zakończyło działalność jezuitów w Krośnie⁹⁷, tym samym przyniosło również formalny kres funkcjonowania kolegium jezuickiego w tym mieście. 10 października 1773 roku w kolegium krośnieńskim – w asyście komisarza rządowego, starosty sanockiego Leopolda Schmelzdorfa i żołnierzy austriackich – pojawił się ksiądz Gołaszewski – proboszcz odrzykoński i pełnomocnik biskupa przemyskiego Józefa Kierskiego, którego zadaniem miało być przejęcie w zarząd majątku jezuickiego⁹⁸. Ksiądz Gołaszewski dokonał skrupulatnej rewizji mienia jezuitów krośnieńskich i sporządził jego dokładny inwentarz. Na koniec zaś odebrał od Wojciecha Kamińskiego – ostatniego rektora kolegium – księgi rachunkowe i klucze. Cenniejszy sprzęt kościelny (wota i srebra), których wartość oszacowano wówczas na sumę ponad 16 tys. zł zabrano, a resztę przekazano tym księżom świeckim, którzy mieli pozostać przy kościele. Pozostałych jezuitów zmuszono do opuszczenia kolegium a do obsługi kościoła sprowadzono trzech ojców kapucynów⁹⁹.

Ówczesny majątek jezuicki oszacowano na imponującą sumę ponad jednego miliona złotych (z czego tzw. czystego dochodu ponad 998 tys. zł). Ówczesny kompleks zabudowań jezuickich składał się z dwupiętrowego, podpiwniczonego kolegium o 38 pokojach, konwiktu, bursy, kamienicy w Rynku, budynku szkolnego oraz kościoła¹⁰⁰. Rozległy majątek ziemski, obejmujący folwarki w Zarszynie, Barwinku i samym Krośnie, wystawiono na licytację. Pieniądze tą drogą otrzymane zagarnął w większości rząd austriacki, z przeznaczeniem (przynajmniej częściowym) na cele szkolne.

⁹⁵ S. Bednarski, *Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce*, Kraków 1933, s. 100.

⁹⁶ L. Łętowski, *Wiadomość krótka o bibliotekach i zbiorach książek polskich za naszego wieku, jak i gdzie u kogo*. Z rękopisu przepisał o. Leonard Tąbara, przypisami opatrzył Bohdan Królikowski, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 6, Lublin 1963, s. 352–353; Quirini-Popławska, *Szkolnictwo krośnieńskie...*, s. 337.

⁹⁷ Do Polski skierowane zostało w tej sprawie odrębne, specjalne brewe. Por. S. Załęski, *Historia zniesienia jezuitów w Polsce i ich zachowania na Białej Rusi*, t. 2, Lwów 1875, s. 5, 33, 98, przyp. 1.

⁹⁸ Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1128; W. Sarna, *Opis powiatu krośnieńskiego pod względem geograficzno-historycznym*, Przemyśl 1898, s. 322-323.

⁹⁹ Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1128.

¹⁰⁰ W. Chotkowski, *Historia polityczna Galicji za rządów Marii Teresy*, t. 1, Kraków 1909, s. 218, 220.

Niektóre nieruchomości miejskie przeszły w tym samym czasie na rzecz samorządu miejskiego (m.in. budynek dawnej bursy).

Majątek jezuicki w Krośnie szacowano dwukrotnie – 30 maja 1774 roku oceniono go na zawrotną sumę 1 mln i 52 tys. zł (z czego czystego dochodu ponad 998 tys. zł). Na podstawie ponownego przeliczenia majątku, dokonanego w grudniu tegoż roku, stan posiadania oszacowano na ponad 783 tys. zł (w tym czystego dochodu ponad 710 tys. zł)¹⁰¹. Same dobra i realności pojezuickie sprzedane na licytacji uzyskały wartość blisko ćwierć miliona (ponad 231 tys. zł)¹⁰².

Część biblioteki jezuickiej oddano do kościoła parafialnego, zaś ułamek dawnego archiwum jezuickiego uratował lwowski archiwista Antoni Schneider¹⁰³. Część kolekcji obrazów sztalugowych w wieku XIX trafiła do kolegium jezuitów w Starej Wsi pod Brzozowem¹⁰⁴, dwa kolejne – do kościoła parafialnego w Krośnie (il. 5 i 6)¹⁰⁵. Wyposażenie stolarskie i snycerskie (w tym nastawy ołtarzowe i sprzęty kościelne) z kościoła jezuickiego (il. 7 i 8) zostało wyprzedane na kolejnych licytacjach ruchomego majątku organizowanych w roku 1784¹⁰⁶.

Pośród najcenniejszych elementów wyposażenia zachowanych do naszych czasów wymienić należy wspaniałą snycerską (pierwotnie siedmioprzęsłową), polichro-

¹⁰¹ Quirini-Popławska, *Szkolnictwo krośnieńskie...*, s. 338.

¹⁰² Załęski, *Historia zniesienia jezuitów w Polsce...*, s. 104; tenże, *Jezuici w Polsce...*, s. 1128.

¹⁰³ Zbiór Schneidera, obejmujący archiwalia dotyczące kolegium jezuickiego w Krośnie, przechowywany jest w Archiwum Narodowym w Krakowie, Oddziale I na Wawelu, teka nr 821.

¹⁰⁴ Z zachowanych tam jezuickich obrazów krośnieńskich na uwagę zasługują: Adoracja MB przez śś. Ignacego Loyolę Stanisława Kostkę i Alojzego Gonzagę, Wizja św. Franciszka Ksawerego, Modlitwa św. Ignacego Loyoli oraz Śmierć św. Ignacego Loyoli, por. *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 13, *województwo rzeszowskie*, z. 2, *Powiat brzozowski*, pod red. E. Śnieżyńskiej-Stolotowej i F. Stolota, Warszawa 1974, s. 91.

¹⁰⁵ Chodzi tu o znacznych rozmiarów obraz Wniebowzięcie Matki Boskiej, obecnie zawieszony na filarze u wejścia do kaplicy św. Anny (w kościele jezuickim eksponowany najpewniej we wnętrzu zakrystii) oraz obraz Matki Boskiej Loretańskiej, w dolnej części dostosowany kształtem do arkady o łuku odcinkowym (w kościele jezuickim zawieszony najpewniej pierwotnie nad arkadą empory w oratorium Sodalitacji uczniowskiej), oba z końca XVII wieku, malowane techniką olejną na płótnie (zob. il. 5–6), por. Sarna, *Opis powiatu krośnieńskiego...*, s. 278, 312; KZS, t. 1, z. 1, *Krosno, Dukla i okolice...*, s. 76, il. 244 i 246; Grzebień, *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie...*, s. 292.

¹⁰⁶ Ażurową balustradę sprzedano do kościoła Św. Małgorzaty w pobliskich Targowiskach. Dwie kolejne nastawy ołtarzy bocznych, obraz Niepokalanego Poczęcia N.P. Marii, zegar szafkowy (obecnie niezachowany) i barokową szafę zakrystyjną z malowanym ornamentem naśladowującym intarsję, zakupiono do kościoła farnego w Krośnie, por. KZS, t. 1, z. 1, *Krosno, Dukla i okolice...*, s. 73, il. 108 i 109, s. 74, s. 147, il. 176–177; *Stanisława Tomkowicza Inwentarz zabytków powiatu krośnieńskiego...*, s. 152–153; Grzebień, *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie...*, s. 293, il. 7–8. Nastawę ołtarza św. Franciszka Ksawerego sprzedano do kościoła w Szebniach, por. W. Sarna, *Opis powiatu jasielskiego*, Jasło 1908, s. 317. W drewnianym kościele w Haczowie zachowały się dwa komplety pięciorzędowych polichromowanych ław kościelnych, najpewniej z końca XVII lub przełomu XVII i XVIII wieku, z malowanymi w płycinach przedpiersi Hierogramami Marii i Jezusa Chrystusa, niewątpliwie pozyskane z kościoła jezuickiego w Krośnie, zob. P. Łopatkiewicz, *Drewniany kościół w Haczowie – pomnik Światowego Dziedzictwa Kultury*, Kraków 2015, s. 123–124, il. 96–97. Nie sposób również wykluczyć, iż prócz monumentalnych ław kościelnych do kościoła w Haczowie pozyskano wówczas z Krosna przynajmniej dwie regencyjno-rokokowe nastawy ołtarzowe, wsparte na sarkofagowych, marmoryzowanych mensach, zob. tamże, s. 125–128, il. 99–102.

Il. 5. Obraz Wniebowzięcia Matki Boskiej z dawnego kościoła jezuickiego w Krośnie, obecnie we wnętrzu kościoła parafialnego w Krośnie. Fot. P. Łopatkiewicz

Il. 6. Obraz Matki Boskiej Loretańskiej z oratorium Sodalicji uczniowskiej kościoła jezuickiego w Krośnie, obecnie we wnętrzu kościoła parafialnego w Krośnie. Fot. P. Łopatkiewicz

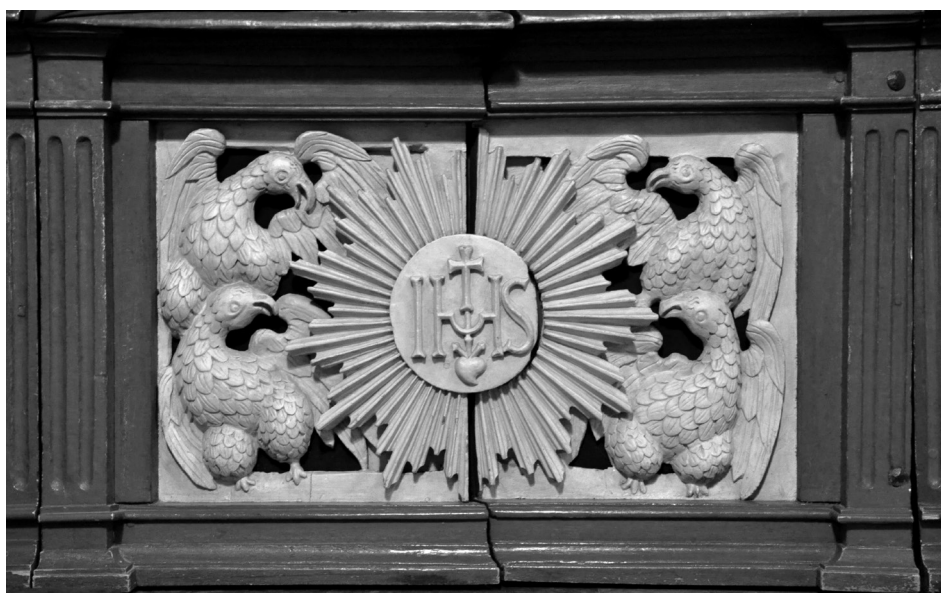

a

b

c

Il. 7. a – Balustrada z herbem Zadora z dawnego kościoła jezuickiego w Krośnie, obecnie w kościele w Targowiskach. Fot. P. Łopatkiewicz; b – Balustrada z herbem Poraj z dawnego kościoła jezuickiego w Krośnie, obecnie w kościele w Targowiskach. Fot. P. Łopatkiewicz; c – Bramka balustrady z monogramem imienia Jezus z dawnego kościoła jezuickiego w Krośnie, obecnie w kościele w Targowiskach. Fot. P. Łopatkiewicz

a

b

Il. 8. a – Zespół pięciorzędowych ław kościelnych z dawnego kościoła jezuickiego w Krośnie, obecnie w dawnym kościele parafialnym w Haczowie. Fot. P. Łopatkiewicz; b – Zespół pięciorzędowych ław kościelnych z dawnego kościoła jezuickiego w Krośnie, obecnie w dawnym kościele parafialnym w Haczowie. Fot. P. Łopatkiewicz

mowaną balustradę, oddzielającą niegdyś prezbiterium od nawy (il. 7 a–c), z której do naszych czasów przetrwało pięć centralnych przeseł, w tym dwa z motywem splecionych orłów, jeden z emblematem IHS w strefie dwuskrzydłowej bramki środkowej oraz dwa skrajne z płaskorzeźbionymi medalionami heraldycznymi. W tych ostatnich, w kolistych płycinach podtrzymanych przez orły, zachowały się wypukłorzeźbione herby: Poraj z monogramem *S Z K M* – Stefana z Kurozwek Męcińskiego oraz Zadora z monogramem *I C H M W* – Jerzego Chrzastowskiego miecznika wyszogrodzkiego¹⁰⁷. Jak wiemy ten cenny zabytek snycerstwa krośnieńskiego, został wykonany przez snycerza Krzysztofa Misiorowicza według rysunków dostarczonych przez samych jezuitów¹⁰⁸.

Opustoszały i nieużytkowany kościół jezuicki począł szybko popadać w ruinę. Dlatego też w roku 1807 przełożony krośnieńskiego klasztoru kapucynów – ojciec Innocenty Barth, otrzymał zgodę na użycie materiału z burzonego kościoła na zasklepienie – będącego wówczas na ukończeniu – kościoła kapucyńskiego¹⁰⁹. W ten sposób, ponad dwieście lat temu, Krosno utraciło bezpowrotnie jedno z najznakomitszych dzieł architektury i sztuki barokowej.

Po pewnej przerwie w funkcjonowaniu szkoły, w 1774 roku w dawnym gmachu kolegium otwarto eksjezuickie gimnazjum państwowe¹¹⁰. W chwili kasaty jezuitów w Krośnie w kolegium znajdowało się 24 zakonników, w tym dwóch magistrów¹¹¹. Czterech ex-jezuitów zatrudniono w nowo otwartej placówce szkolnej. Jak dowodzi Załęski, austriacki rząd okazał się dla jezuitów i ich szkół początkowo dość łaskawy. Po ogłoszeniu kasacji, 29 października 1773 roku, starosta sanocki Schmelzdorf wydał

¹⁰⁷ Balustrada przetrwało do dziś w drewnianym kościele w Targowiskach nieopodal Krosna. W tym samym kościele jest jeszcze rokokowa pokrywa chrzcielnicy, pozyskana podobno również z kościoła jezuickiego w Krośnie, być może takiej samej proveniencji jest również zachowana w tym kościele ambona. W tym miejscu należy przypomnieć, iż proboszczem w Targowiskach został w roku 1774 ks. Wojciech Wolski, były krośnieński jezuita, por. Wolański, *Wiadomość o pojezuickim kolegium w Krośnie...*, s. 1. Najpewniej jego staraniem do kościoła w tej miejscowości trafiły liczne elementy dawnego wyposażenia ze zniszonego kościoła jezuickiego. U schyłku XIX wieku Stanisław Tomkowicz przekazał wiadomość, że nastawa ołtarza głównego zachowana w tym kościele ma pochodzić ze zniszonego kościoła (zap. Jezuitów) w Krośnie, por. *Stanisława Tomkowicza Inwentarz zabytków powiatu krośnieńskiego...*, s. 152. Wiarygodność informacji krakowskiego uczonego może wprawdzie budzić pewne wątpliwości (późnobarokowe retabulum w Targowiskach, pochodzi jak się zdaje dopiero z połowy XVIII wieku, zaś nastawa u jezuitów w Krośnie miała być ufundowana już około roku 1670). Nie wiadomo jednak w jakim kształcie dotrwała do kasaty zakonu, wiemy bowiem, iż tabernakulum wstawiono doń około roku 1750, por. Grzebień, *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie...*, s. 287. Być może zatem około połowy XVIII stulecia dawną nastawę jezuitów zastąpili nowszą.

¹⁰⁸ KZS, t. 1, z. 1, *Krosno, Dukla i okolice...*, s. 147, il. 176–177; Grzebień, *Niezachowany kościół jezuicki w Krośnie...*, s. 290, 293, il. 7–8; *Stanisława Tomkowicza Inwentarz zabytków powiatu krośnieńskiego...*, s. 152–153.

¹⁰⁹ Wolański, *Wiadomość o pojezuickim kolegium w Krośnie...*, s. 2; Sarna, *Opis powiatu krośnieńskiego...*, s. 312. Można przypuszczać, iż znaczna część materiału rozbiórkowego, zużyta została wówczas na budowę kamiennego muru klasztorowego, którego dobrze zachowane fragmenty do dziś oglądać można zwłaszcza wzdłuż ulicy Kapucyńskiej.

¹¹⁰ Kosiek, *Z dziejów starań miasta Krosna o założenie gimnazjum...*, s. 4.

¹¹¹ Quirini-Popławska, *Szkolnictwo krośnieńskie...*, s. 338.

nawet odezwę wzywającą rodziców do posyłania synów do szkoły krośnieńskiej¹¹², gdyż pozostali w kolegium ex-jezuici wykładają te same przedmioty, w tych samych klasach i według dawnej metody¹¹³. Przez około dziesięć kolejnych lat gimnazjum istniało zatem nadal, a na jego czele stał nawet były jezuita ks. Jan Nepomucen Pruski¹¹⁴. W 1784 roku rząd austriacki zamknął jednak szkołę, uznając jej dalsze istnienie za niepotrzebne. W jej miejsce (dwa lata później) utworzono szkołę niższego stopnia, tzw. trywialną, już tylko z jednym nauczycielem. Tę nową szkołę umieszczono w dawnym ratuszu miejskim zlokalizowanym we wschodniej części placu rynkowego¹¹⁵.

Po zamknięciu szkoły, w dawnym kolegium jezuickim Austriacy umieścili szpital wojskowy. Jednak już w roku 1818, po pożarze ratusza, szkołę trywialną na powrót przeniesiono do kolegium jezuickiego. W trudnych warunkach funkcjonowała tam (wraz ze szpitalem) do roku 1827, kiedy zdecydowano o jej ponownym przeniesieniu – tym razem do budynku magistratu¹¹⁶.

Połowa wieku XIX zaznaczyła się dość tragicznie w dziejach gmachu pojezuickiego w Krośnie. Dnia 18 lutego 1849 roku okazało zabudowania kolegium, których widok jeszcze dwa lata wcześniej opublikowano w „Przyjacielu Ludu” (il. 9)¹¹⁷, zniszczył pożar¹¹⁸. Ogień strawił więźbę dachową, drewniane stropy i podłogi. Zawaleniu uległa część sklepień parteru i piwnic. W ciągu zaledwie kilku godzin okazała fundację architektoniczną (wówczas już o blisko dwustuletniej tradycji) pożar zamienił w zupełną ruinę. Przez kilkanaście lat rząd austriacki nie restaurował budowli, dlatego też: z czasem trzymające się ściany poczęły się rozpadać a ludność rumowiska rozbierała¹¹⁹. W tym miejscu warto przytoczyć opis założenia przed pożarem, wiarygodny, gdyż sporządzony z autopsji przez urodzonego w roku 1817 roku w Krośnie Jana Wolańskiego, zamieszczony w roku 1866 w krakowskim „Czasie”¹²⁰.

¹¹² E. Suchan, *Historyczny zarys organizacji szkolnictwa elementarnego w Polsce od Komisji Edukacji Narodowej po dobę obecną*, Brześć 1937, s. 41.

¹¹³ Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1128.

¹¹⁴ Ks. Pruski był później (od roku 1781) proboszczem w pobliskiej Komborni, tam też zmarł w roku 1818. Por. *Stanisława Tomkowicza Inwentarz zabytków powiatu krośnieńskiego...*, s. 63, przyp. 233. Portret Pruskiego zachował się do dziś we wnętrzu tamtejszej plebani rzymskokatolickiej, por. *KZS*, t. 1, z. 1, *Krosno, Dukla i okolice...*, s. 60.

¹¹⁵ Szkoła funkcjonowała tam aż do pożaru dawnego praetorium, który miał miejsce w roku 1818, por. P. Łopatkiewicz, *Chronologia krośnieńskich budowli ratuszowych. Uwagi w kontekście dotychczasowych badań, zachowanych źródeł pisanych oraz archeologicznych odkryć na Rynku w Krośnie*, „Rzeszowska Teka Konserwatorska”, t. 3–4, Rzeszów 2002, s. 80.

¹¹⁶ Sarna, *Opis powiatu krośnieńskiego...*, s. 324.

¹¹⁷ L.K. [monogramista], *Kolegium zniesionych jezuitów w Krośnie w Galicji*, „Przyjaciel Ludu”, Leszno 1847, t. 14, nr 5, s. 34–35, il. na s. 37.

¹¹⁸ Wolański, *Wiadomość o pojezuickim kolegium w Krośnie...*, s. 2; Quirini-Popławska, *Szkolnictwo krośnieńskie...*, s. 339.

¹¹⁹ Kosiek, *Z dziejów starań miasta Krosna o założenie gimnazjum...*, s. 6–7.

¹²⁰ *Zabudowania te razem tworzyły trójkąt, którego boki wschodni i zachodni proste, zaś południowo-zachodni wygięty o trzech załamach czyli skrzydłach. Bok wschodni wzdłuż ulicy z rynku prowadzącej obejmował kościół i skrzydło na szkoły przeznaczone. Bok południowo-zachodni i północny, stanowiły właściwe kolegium i te okrężał pasem niezbyt szeroki ogród. Wewnątrz trójkąta rozpościerał się dziedziniec ze studnią w północno-zachodnim węgle. Kościół nie zapamiętałem*

W roku 1865 władze austriackie darowały miastu ruiny pod warunkiem podjęcia ich odbudowy na cele szkolne. Do prac przystąpiono niezwłocznie, tak że już w roku 1867 zrestaurowana była większa połowa ruin. Odbudowa kolegium miała stać się ważnym argumentem w długotrwałych staraniach miasta o otrzymanie zgody na założenie w Krośnie gimnazjum¹²¹. Z powodu jednak nieotrzymania koniecznego pozwolenia, prace budowlane zostały przerwane. Na parterze odbudowanego skrzydła wschodniego i południowego umieszczono urzędy i biura magistratu, na piętrze zaś sześcioklasową szkołę dla chłopców i pięcioklasową szkołę dla dziewcząt¹²². Znaczna część skrzydła zachodniego, od strony ul. Podwale, pozostawała jednak nadal w ruinie i było tak aż do roku 1890.

Odbudowa tej części dawnego gmachu, stała się możliwa na skutek podjęcia inicjatywy utworzenia w Krośnie szkoły tkackiej. Krajową Szkołę Tkacką, z dwoma nauczycielami i blisko trzydziestoma uczniami, otwarto w Krośnie już w roku 1887. Początkowo nauka odbywała się w budynku dawnego Pałacu Biskupiego, ale wkrótce – na części dawnych piwnic zachodniego skrzydła dawnego kolegium jezuickiego – wzniesiono nowy, dwukondygnacyjny budynek, w którym pomieszczono nowoutworzoną szkołę¹²³.

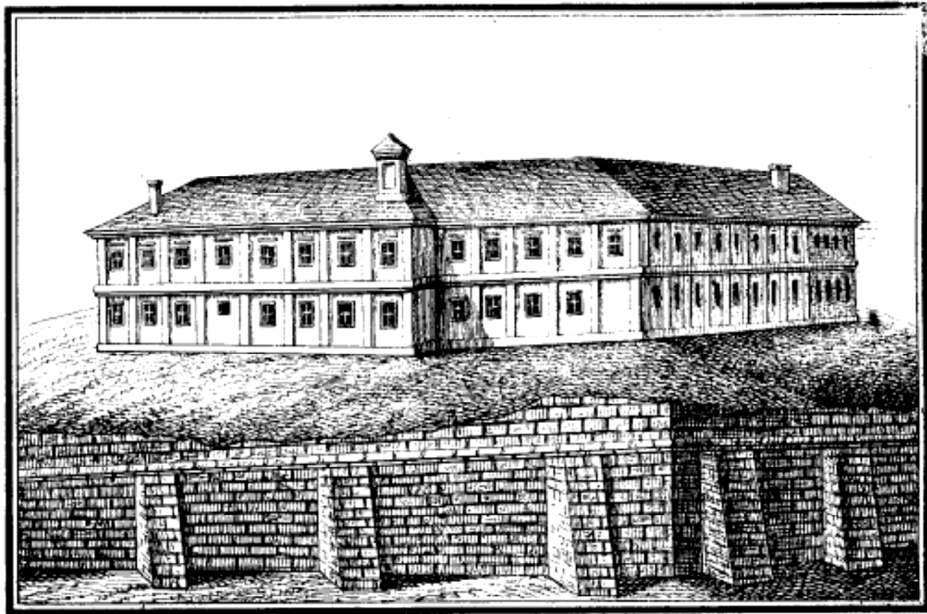
---

i rysunku jego nigdzie mi się widzieć nie zdarzyło, dla tego też opisać go nie mogę. Z podania tylko wiem, że go Cesarz Józef (umartł 1790) w przejeździe przez Krosno darował gwardyanowi xx. Kapucynów, który mury, z wyjątkiem ściany wschodniej na parkan zostawionej rozebrał a materiału do zasklepienia kościoła w Krośnie z ciosu wystawionego i na budowę klasztoru użył. Toby wskazywało, że kościół jezuicki wielkich już musiał wymagać reparacji. – Z pieczar kościelnych zwłoki przewieziono na cmentarz farny gdzie w jednym grobie na Prost wielkiego ołtarza pod lipą pogrzebane zostały. Zabudowania kolegialne i szkolne, dziś smętna ruina, był to gmach wielki i okazały, piętrowy i wszędzie sklepiony, o pięciu skrzydłach. Długość jego w prostym kierunku miała 85 sążni. Od dziedzińca, z placem kościelnym $\frac{3}{4}$ morga obejmującego, w czterech skrzydłach na dole i na piętrze ciągnęły się korytarze. Skrzydło piąte czyli szkolne nie miało korytarza tylko wjazd boczny z ulicy. Główny wjazd zaś był od rogu rynku przez bramę naprost facyaty skrzydła północnego czyli pierwszego, gdzie też było główne wnięcie z dziedzińca do przysionku, skąd znowu wchodziło się ba dolne korytarze a po schodach na górne. Drugi wchód z dziedzińca był do skrzydła drugiego i trzeciego, a to w wystającym nieco przyczółku tego ostatniego; trzeci prawie w środku czwartego skrzydła. Skrzydło pierwsze od zachodu miało wysokie podmurowania i podziemia, ponieważ ku tej stronie dziedzińiec się pochylał; dla tego też z tego skrzydła schodziło się po kilkunastu stopniach do drugiego, gdzie się znajdowały drugie schody na piętro i główne schody do szyi piwnicznej. Trzecie schody były w czwartym skrzydle koło skrzydła szkolnego. Do piwnic wchodziło się także ze spiżarni połączonej z główną kuchnią w trzecim skrzydle. Przedsiónek, pokoje oddzielne, mieszkania z dwu lub trzech pokoi się składające, kuchnie same lub w połączeniu ze spiżarniami, łaźnie, składy i przewety oznaczone były liczbami rzymskimi, a liczby dochodziły do XLV. Ogrodu część północna, skrzydło północne, dziedzińiec, kościół i skrzydło szkolne zajmowały place poskupowane niegdyś realności miejskich, skrzydła drugie, trzecie i czwarte wznosiły się miejscu podwójnych murów miejskich. Ogrodu część południowo-zachodnia powstała przez zasypanie fosy miejskiej i podwała, i dla tego miała coraz wyższe podmurowanie. Zob. Wolański, Wiadomość o jezuickim kolegium w Krośnie..., s. 2.

¹²¹ Starania w tej sprawie rozpoczęto już w roku 1817, po uzyskaniu odmowy prośbę ponawiano w roku 1841 i 1848, por. Sarna, *Opis powiatu krośnieńskiego...*, s. 325; Kosiek, *Z dziejów starożytności miasta Krosna o założenie gimnazjum...*, s. 5–9.

¹²² Załęski, *Jezuici w Polsce...*, s. 1129.

¹²³ Poświęcenie kamienia węgielnego odbyło się podczas wystawy ogrodniczej 3 sierpnia 1890 roku, a szczegółową relację z tej uroczystości zamieścił krakowski „Zas”, nr 179 z 6 sierpnia 1890, s. 2. Budowę szkoły ukończono ostatecznie w roku 1891, Quirini-Popławska, *Szkolnictwo krośnieńskie...*, s. 357.

Kolegium zmieszonych Jezuitów w Krośnie, w Galicji.

Il. 9. Dawne kolegium jezuickie w Krośnie, widok od strony południowo-zachodniej. Reprodukacja wg L.K. [monogramista], *Kolegium zmieszonych jezuitów w Krośnie w Galicji*, „Przyjaciel Ludu”, Leszno 1847, t. 14, nr 5, s. 37

W ten sposób, po ponad czterdziestu latach od tragicznego pożaru dawnych zabudowań jezuickich, odbudowa dawnego kolegium została zakończona. W trakcie prowadzonych prac budowlanych skrzydło wschodnie, południowe i część zachodniego, których restauracja przeprowadzona została jeszcze w latach 1865–1867, odzyskały kształt i dyspozycję przestrzenną zbliżoną do stanu pierwotnego, z charakterystycznymi podziałami lizenowo-ramowymi elewacji zewnętrznych. Zupełnie inną konwencję zastosowano przy pracach budowlanych prowadzonych w latach 1890–1891 w obrębie skrzydła zachodniego. Mury parteru i piętra zostały wyburzone do poziomu nawierzchni dziedzińca wewnętrznego, zaś na dawnych sklepionych piwnicach tego skrzydła wzniesiono całkowicie nowy budynek, odznaczający się odmienną, neohistoryczną dekoracją elewacji zewnętrznych.

Wiek XX nie przyniósł poważniejszych zmian ani w architektonicznym kształcie całego kompleksu zabudowań, ani w sposobie jego użytkowania. W najlepiej zachowanych partiach budowli, w obrębie skrzydła wschodniego i południowego funkcjonowała szkoła elementarna, pod II wojnie światowej zaś Szkoła Podstawowa nr 1. W nowszej części skrzydła zachodniego, wzniesionej niemal od podstaw w latach 1890–1891, mieściła się Szkoła Tkacka, a następnie Technikum Tkackie.

U schyłku XX wieku, w roku 1999, cały kompleks zabudowań został przez miasto Krosno przekazany na rzecz Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Krośnie.

Po kilkuletnich pracach remontowych i adaptacyjnych w zespole dawnego kolegium jezuickiego, w skrzydle wschodnim i w części południowego, zlokalizowano siedzibę Instytutu Humanistycznego, zaś w skrzydle zachodnim – zajmowanym niegdyś przez Szkołę Tkacką – dwa odrębne Zakłady Pielęgniarstwa i Budownictwa.

W październiku 2006 roku, na część wybitnego uczonego – Prof. Stanisława Pigionia, zabudowaniom zajmowanym przez Instytut Humanistyczny nadano uroczyste imię Collegium Pigionianum. Uroczystość stała się z jednej strony hołdem złożonym temu znakomitemu uczonemu, z drugiej zaś miała na celu odwołanie się do wspaniałej tradycji kolegium jezuickiego, której kontynuatorem na polu edukacyjnym i naukowym chce być młoda krośnieńska uczelnia. W historii tego zespołu architektonicznego otworzył się zatem etap całkowicie nowy. Może ktoś kiedyś napisze jego dzieje...?

INDEKS GEOGRAFICZNY

Zestawili: Katarzyna Chochołek i Tadeusz Łopatkiewicz

A

Afryka 426
Aleksandrów Graniczny (Aleksandrów
Kujawski) 230
Anglia 402
Anin 342
Arkadia 230
Asiago 334
Austria 161, 229, 351
Austro-Węgry 229, 351

B

Bajdy 39
Bakończyce 300
Baligród 144, 313
Bałkany 229
Bar 140
Baranowicze 348
Bardejowskie Kupele 436
Bardejów 219
Barwinek 20, 131, 148, 150
Bąkowice 278, 284, 285, 314
Belgia 336
Bełkotka 30
Bemowo 407
Berehy Dolne 272
Berezów 300, 314
Berezyna 331
Berlin 417, 433
Beskid Niski 203, 236, 352, 362
Besko 115, 420
Bezmiechowa 354, 359, 361
Biała 331

Białkowska góra 394
Białkówka 38, 39
Białobrzegi 104, 106, 109, 110, 112, 113,
119, 120, 132, 134, 161, 164–169, 172,
174, 175, 177–180, 183, 184, 186–192,
361, 362, 369, 370
Biecz 108, 118, 203, 204
Bielsk 331
Bielsko 203
Bieszczady 44, 354, 379
Biskowice 297
Blizne 223, 224
Błażów 272
Błozew Górna 306, 309, 311, 314
Bolechów 332
Borek Charowiczów 164
Borne Sulinowo 349
Borysław 271, 272, 276, 285, 319, 321,
323, 331, 333, 334, 348
Bösing 342
Bóbrka 17, 22, 204
Bratkówka 347, 430
Breda 336
Brno 390, 395, 398
Bruck an der Leitha 325
Brzeg 256
Brześć nad Bugiem 333, 334, 349
Brzeżany 325
Brzozów 107, 118, 137, 138, 145, 151,
202, 220–225
Brzuchowice 349
Buczacz 334
Buczniak 223

Budapeszt 202, 274, 343, 424, 430
Budapeszt Keleti 274
Bukowina 208
Bukowy Dział 272
Bydgoszcz 147, 339, 370, 371, 378, 382,
386, 411
Bykowce 144
Bylice 311
Bytom 434, 448, 449
Bzura 345, 350

C

Călimănești 340, 341
Cergowa 17, 18, 30, 33, 218, 346
Chabówka 335
Charków 334, 342, 344
Chełm 331
Chorkówka 41, 211, 219, 349
Chorzów 434
Choszczno 349
Chrzanów 348
Chynów 334
Chyrów 206, 272–274, 277–289, 293–309,
311–316, 318, 319, 329, 331, 333, 337,
343, 348, 423
Cieklin 204
Cisna 219
Como 138
Czadca 203, 274
Czapiele 293
Czaple 288
Czarnków 345
Czarnorzeki 163
Czechosłowacja 421, 436
Czechy 349, 350, 390, 395
Czerchawa 272
Czeremcha 422
Czernik 236
Czerniów 334
Czertyżne 422
Częstochowa 314, 331, 332, 335
Czortków 145, 308, 334
Czyski 306, 311

D

Dąbrowa Górnicza (Dąbrowa) 230, 331,
411
Denklingen 346
Dębica 219, 225
Dęblin 331, 371
Dębowiec 118, 204
Długie 420
Dniestr 272, 296, 318, 352
Dobieszyn 164, 172, 175
Dobromil 278, 283, 300, 301, 304, 306,
311
Dobrzeczków 350
Dolina 144
Dolny Śląsk 448
Dolomity 334
Doły Jasielsko-Sanockie 205
Donbas 441, 445
Drohobycz 274, 285, 320, 333, 334, 348
Drozdowice 311
Druskienniki 348
Dukielszczyzna 236
Dukla 20–22, 30, 33, 36, 46, 61, 108, 163,
202–204, 216, 218, 219, 331, 346, 422
Duliby 308
Dunajec 225, 335
Dwory 406
Dydnia 118
Dynów 220
Dźwińsk 331

E

Edynburg 336
Egipt 341
Europa 382, 423, 432

F

Falaise 336
Felsztyn 285, 293–298, 300, 306, 317,
319, 329
Flandria 342
Francja 229, 230, 238, 318, 336, 343, 402,
410

Franków 218
Frascati 228, 253

G

Galicja 121, 161, 163, 184, 203, 206, 208,
211, 219, 220, 225, 274, 325
Galicja Wschodnia 316
Galicja Zachodnia 270, 351, 352
Garb Suszycki 311
Gdeszyce 311
Gdynia 350
Girałtowice 395
Gliwice 410, 448
Gładyszów 422
Głęboka 285, 296, 298, 309
Głowienka 104, 106, 107, 109–111, 113,
114, 116–120, 122–126, 364, 366, 398
Głowienka (także Głowninka) 103, 163,
164, 169, 173, 174, 433, 442, 449
Golina 331
Gorlice 203, 204, 219, 348, 350, 352
Grabiny 225
Grabownica 220
Graz 325
Grodno 335, 348
Grodowice 285, 293, 295, 297, 300–302,
308, 309, 311, 312, 317
Grottak 395
Gródek Jagielloński 420, 423
Gródek nad Narwią 331
Grudziądz 371
Grybów 203–205

H

Haczów 40, 118, 145, 151, 154, 275, 319,
321, 322, 337
Hańczowa 422
Hazlin 109
Hiszpania 230
Hoczew 130, 144
Hoczów 109
Hohenwopel 349
Holandia 336
Homonna 274

Horodenka 348
Horyń 345
Hoszowczyk 302
Hoszów 302
Hrebenne 293
Hruszatyce 306, 311
Hubice 306
Husiatyn 206, 274, 334
Huszt 274

I

Iłów 345
Iskrzynia 111, 118, 164, 433
Isonzo rzeka 334
Iwonicz 20, 21, 29, 30, 36, 45, 46, 53, 61,
113, 118, 208, 222, 266, 349, 360, 369
Iwonicz-Zdrój 27, 30, 44, 64, 206, 349,
356, 360, 385

J

Janków 272
Jarosław 133, 140, 147, 220, 255, 348
Jasienica 117, 222–224
Jasień 302
Jasiołka 202, 204, 205, 217–219, 255, 370,
394
Jasło 33, 46, 71, 108, 118, 201–206, 211,
214–219, 222, 225, 244–246, 252,
258, 274, 288, 293, 299, 331, 333, 346,
348–350, 352, 369, 392, 394, 395
Jastków 345
Jastrzębie 346
Jastrzębie-Zdrój 346, 347
Jaśliska 117, 202, 422
Jaworów 274
Jaworzno 411
Jedlicze 21, 39, 45, 46, 61, 202, 214–216,
233, 236, 242, 244, 246, 255, 258, 349,
392, 394, 399
Jeleniówka 132
Jenisej 443, 446
Jenisejsk 443–446
Jermińówka 168, 170
Jureczkowa 283

K

- Kalisz 140, 147, 243, 259
Kamieniec 37
Kamieniec Podolski 140
Kamienna 228
Kamienna Góra 441, 447, 449
Kaniów 230, 342, 349
Kaposvár 423
Karpaty 118, 202, 274, 351
Karpiówka 345
Katowice 333, 346, 434
Katyń 330, 343, 402
Kazuń 349
Kąśno 237
Kielce 274, 388
Klimkówka 115
Kobryń 334
Kobylany 21, 22, 61
Kokoczkowa Góra 223
Kołaczyce 118
Kołomyja 278, 318, 332
Komańcza 283, 313
Komarno 312
Kombornia 144, 156, 164, 222–224, 437
Konary 345
Konieczna 219, 222
Konin 331
Koprzywnica 104
Kopyczyńce 331
Korczyzna 27, 37, 40, 45, 112, 118, 163,
164, 167–169, 171, 220, 222–224, 258,
330
Korzec 335, 345
Kosaczów 304
Kostiuchnówka 345
Koszyce 106, 114, 338
Kozielsk 330, 343
Kraczkowa 117
Kraków 11, 20, 21, 23, 24, 27, 33, 40–45,
48, 61, 64, 69, 70, 76, 78, 96, 133, 138,
140, 147, 151, 201, 202, 206–208, 210,
215, 230, 234, 237, 239, 240, 244, 255,
259, 260, 270, 271, 273, 274, 277, 282,
286, 305, 309, 321, 326, 330, 332–334,
336, 338, 342–344, 346, 347, 351, 381,
390, 398, 406–408, 410, 411, 413, 416,
417, 434
Kramkowo 338
Krasieczyn 222, 225
Krasna 163
Krasnojarsk 443–446
Kreml 432
Krempna 422
Krems 342
Kresy Wschodnie 317
Krosno 8, 11, 14, 16–30, 32–34, 37–48,
51–53, 60–64, 66–75, 79, 83–89,
91–94, 96–98, 100, 103–109, 111–113,
116–121, 125–127, 129–140, 142,
144–158, 161, 164–172, 174–176,
178–180, 183, 184, 186–193, 201–208,
210–225, 233, 235, 238, 244–247, 250,
256, 263, 269, 274–278, 283, 296, 318,
319, 322, 325–330, 332–334, 336–342,
344–356, 358, 360, 361, 363–366, 369,
370–373, 375–378, 381, 382, 384–391,
394–400, 402, 405, 406, 411, 417–422,
427–430, 432–434, 436–438, 441, 447,
450
Krościenko 112–114, 117, 124, 208, 272,
283, 296, 305, 313, 331, 423, 433
Krościenko Niżne (także Krosienko Mniej-
sze, Kroszenko) 103, 104, 106–110,
112–121, 123–127, 131, 161, 164, 166,
167, 169–171, 173–175, 179, 180, 183,
185–192, 196, 211
Krościenko Wyżne 103, 106, 113, 116,
126, 163, 171, 188, 275, 422
Krownica 148
Królestwo Galicji i Lodomerii 161, 269
Kruszwica 98
Krzemienica 117
Krzemienna 220
Krzywda 331
Kukle-Jabłonka 345
Kulczyce 296
Kulików 301
Kuncewo 431

Kundieska 272
Kutno 350
Kwaszenina 283

L

Leluchów 203
Lemberg 325
Lesko 279
Leżajsk 350
Libiąż 348
Lida 331
Limanowa 40
Lipnica Murowana 345
Lipowica 163
Lipowiec 422
Lipskie 338
Lubatówka 27, 40, 83, 103, 109, 110, 120,
419
Lubień Wielki 307
Lubinka 345
Lublin 133, 140, 147, 255, 256, 259, 270,
332, 350
Lubliniec 346
Lutcza 148
Lwów 24, 96, 113, 118, 133, 140, 147,
150, 201, 202, 206, 219, 239, 251,
271–274, 277, 282, 285, 288, 293,
296, 300, 301, 305, 307, 312–319, 325,
326, 329, 333–335, 337, 339, 343, 345,
347–349, 354, 381, 417, 419, 420, 423,
426, 427, 442

Ł

Łañcut 118, 245, 247, 258, 259, 335, 437
Ławrów 302
Łączki Jagiellońskie 350
Łęczycza 350
Łęczany 120, 163, 164, 171, 173, 369, 377,
378, 402
Łopusznica 306
Łotwa 331
Łowczów 344
Łowczówek 277, 344, 345
Łowicz 230

Łódź 38, 237, 238, 241–243, 246, 249,
263, 266
Łubin 332
Łuck 333, 400, 401
Łukawica 272
Łupków 219, 274, 313

M

Malinowa Górka 29
Małopolska 273, 307, 346
Małopolska Środkowa 300, 304, 363
Małopolska Wschodnia 270, 271, 288,
296, 299, 307, 316, 318, 331
Małopolska Zachodnia 270, 300
Máramarossziget 274, 338
Marsylia 336
Marzec potok 355, 363
Masłów 388
Mauthausen 343
Medzilaborce 422
Męcinka 390, 392, 395, 399
Męciszów 148
Michaliszki 331
Miejsce Piastowe 21, 61, 113, 164, 204,
223, 422, 432
Międzyrzecz Korzecki 335
Miękinia 407, 408
Miklaszów 301
Miklicz 302
Milowice 350
Mińsk Mazowiecki 236
Miskolc 423
Miskolc 274
Miżyniec 306
Moderówka 39, 215, 369, 377, 378, 382,
388, 389–395, 398–400, 402
Modlin 327, 342, 349
Moldava nad Bodvou 338
Morawy 140, 390, 395
Morąg 447
Morze Barentsa 230
Mosdós 423–425
Moskwa 431, 433
Mrowla 398

Mszana 346
Murmańsk 230
Mysłowice 434

N

Nadyby 293
Nałęczów 259
Nanowa 313
Narew 331, 332
Nawarja 301
Niemcy 318, 331, 335, 336, 343, 346, 363,
388, 390, 392, 400, 402, 410, 421
Nienaszów 204
Niepla 400
Nieśwież 140
Nisko 225
Niżankowice 279, 288, 293, 306
Niżna Łąka 163
Niżna Polianka 422
Normandia 336
Nowe Miasto 285, 301, 303, 306, 314
Nowosądeckczyzna 431
Nowosielce 283
Nowy Sącz 118, 203, 206, 213, 274, 278,
282, 288, 293, 295, 296, 331, 337, 343
Nowy Targ 335
Nowy Żmigród 203, 204, 222, 225, 363,
422
Nutrio 348

O

Oblęgorek 259
Odrzechowa 118
Odrzykoń 20, 29, 30, 33, 37, 111, 164,
168, 275, 319, 337, 342, 343
Okuniewo 446
Olszanica 279, 280, 282, 283, 297
Olszyny potok (także Badoń) 103
Opaka 272
Opatów 350
Opawa 349
Opole 410
Orańczyce 348
Orzechówka 224

Osiek Jasielski 204
Ostrowiec Świętokrzyski 228
Oszmiana 331
Oświęcim 405, 406
Ottynia 318

P

Paryż 135, 228, 229, 238, 417
Peczeniżyn 332
Pęcice 228
Pętkowice 228
Piaski 115, 131
Pilzno 118
Pińsk 348
Piotrków 331
Piotrków Trybunalski 347
Ploeshti 348
Podbuż 272
Poddębice 243
Podgórnice 169
Podhajce 331
Podkarpacie 33, 284, 319, 335, 390, 430,
434
Podmonasterek 272
Podole 441, 442, 445, 449
Podolsk 431
Pogórze Dynowskie 223
Pogórze Jasielskie 203
Polana 316
Polanka 29, 108, 118, 161, 164, 166,
168–172, 175, 180, 183, 185–192, 208,
211, 362, 364, 368, 406
Polany 297, 362
Polańczyk 44
Polska 11, 27, 34, 36–38, 45, 59, 69, 133,
150, 161, 229, 311, 314, 318, 338, 363,
382, 390, 408, 418, 420, 421, 423, 431,
438, 441, 442, 444, 446, 447, 449, 451
Poprad 203
Portoguaró 350
Posada Chyrowska 279, 285, 298–301,
304, 306, 307, 311, 312, 316
Posada Felsztyńska 285
Posada Nowomiejska 314

- Posadza Chyrowska 305
Potok 27, 114, 118, 164, 175, 214, 218,
275, 352, 361, 412
Poznań 39, 147, 256, 274, 350, 381, 433
Preszów 109, 219
Princenthal 272
Pruchnik nad Sanem 140, 220
Prusy 229
Pruszków 228, 237
Przedbórz 148
Przedmieście Niżne 113
Przedmieście Wyżne 111, 112, 117, 118
Przedmieście Wyższe (Węgierskie) 134
Przedmoście Rumuńskie 330
Przełęcz Dukielska 17
Przełęcz Użocka 423
Przemysł 117, 133, 135–140, 147,
220–222, 224, 225, 256, 270, 272–274,
277, 279, 282, 283, 285, 288, 293–296,
299–304, 306, 307, 309, 312–314, 316,
317, 325, 330, 337, 342, 348–352, 364,
370, 371
Przeworsk 118, 219–221, 350
Przybówka 202, 218, 219, 333
Pustków 148
Puszcza Kampinoska 345
- R**
Rabe 302
Radom 252
Radymno 348
Rarańcza 274
Rawa Ruska 293, 300, 313
Rembertów 333
Rogi 118, 222
Romancaco 348
Ropa 203–205
Ropienka 283
Rosja 229, 230, 351, 447
Rosochy 297, 306, 311
Rostów nad Donem 229
Rozwadów 219
Równe 204, 211, 222, 345, 388, 422
Równia 302
- Rudki 301
Rudnik nad Sanem 417
Rumunia 341, 342, 401, 402, 423
Ruś Czerwona 147
Rybnik 252
Rymanów 33, 45, 109, 203, 220–222, 314,
344, 420, 422, 423
Rymanów Zdrój 206
Rypne 348
Rzeszów 14, 19, 27, 30, 36, 37, 54, 61, 72,
201, 202, 216–220, 225, 246, 249–252,
255, 263, 274, 277, 293, 299, 330, 335,
348, 373, 398, 427, 430, 433, 434, 436
Rzym 239
- S**
Sadyby 294, 297
Sambor 273, 274, 282, 283, 285, 288,
293–298, 300–302, 304, 306, 307, 312,
314, 316, 329, 345, 423
San 221, 224, 225, 279, 314, 315, 335,
352, 422, 423, 427
Sandomierz 133, 216
Sannik 345
Sanok 39, 46, 118, 203, 205, 211, 215,
220–222, 224, 225, 249, 272–279,
281–283, 285, 289, 291, 293, 296, 297,
301, 304–307, 309, 312–315, 319, 321,
323, 326, 329, 330, 342, 348, 350, 420,
423
Sátoraljaújhely 274
Sądeczynna 343
Sądowa Wisznia 318, 334
Sąsiadowice 288, 300, 304
Schodnica 347, 350
Schtenberg 332
Serbia 229, 350
Sianki 295, 307
Skarga wzgórze 284
Skoczów 432
Skolyszyn 215
Słowacja 395, 421
Słucz 335
Smereczna 272, 312, 315

- Smolnica 305
Soły 331
Sopron 349
Sosnowiec 331, 434
Spa 318
Spisska Nova Ves 395
Stanisławów 206, 274, 334, 337, 424
Stara Sól 294, 297, 300
Stara Wieś 145, 151, 224
Stare Sioło 301
Starobielsk 402
Starogard 350
Stary Sambor 294, 302, 304, 423
Stary Sącz 331
Stary Zagórz 305
Starzawa 283, 284, 288, 296, 297, 300,
304, 306, 311, 315, 316, 331, 348
Steyr 334
Stobnica 220, 221, 223, 225
Stochód 345
Stochynie 285, 299, 312
Strachów 148
Stróże 204–206
Strwiąż rzeka 278, 279, 299, 305, 309
Stryj 206, 274, 278, 284, 308, 325, 333
Strzyżów 118, 220
Styr 345
Styria 325
Sucha 239
Sucha Beskidzka 206
Suchodół (także Suchotal) 103, 104,
106–114, 116–120, 122, 123, 125–127,
161, 163, 164, 166, 167, 169, 171, 173,
175, 181, 183, 185–192, 198, 208, 235,
355, 364, 366, 398, 430, 431, 433
Suszyca 294, 348
Suszyca Mała 284
Suszyca Wielka 284, 308
Suwałki 243
Swachy 228
Syberia 441, 442, 445
Sybir 445
Szampania 336
Szczecin 235
Szczepańcowa (także Szczepańcowa Wola,
Szczepanowa Wola) 20, 103, 104, 108,
110–120, 123, 164, 169, 170, 364
Szczercz 334
Szebnie 46, 216, 392
Szklarska Poręba 431, 432
Szkojca 336
Szreniawa 39
Szuszyca Wielka 311
Szwecja 410
- Ś**
Śląsk 24, 96, 252
Śląsk Cieszyński 314, 316
Śliwnica 311, 314, 317
Śmierdzączka potok 223
Świdnica 96
Świecie 370, 371, 378, 382, 386
Świerzowa 164, 169, 172
Świerzowa Polska 364, 366
Świlcza 249
- T**
Targoviste 341
Targowiska 118, 139, 151, 153, 155, 163
Tarnopol 330, 348
Tarnowiec 118, 216, 220
Tarnów 27, 48, 142, 202, 203, 210, 236,
274, 328, 385
Tczew 350
Teodorówka 331
Terespol 331
Terło 272, 297, 300, 302, 305, 306, 315,
316
Tłoki Miejskie 351, 352, 354–359,
361–363
Tokarnia 311
Tokio 356
Tomsk 446
Toruń 252, 333, 381
Triest 346
Troppau 349
Trójmiasto 341
Trzciana 163

- Tuchola 345
Tuchów 203
Turaszówka 118, 161, 164, 166–168, 172,
174–176, 182–184, 186–192, 199, 405,
406, 412
Turka 294, 423
Tylawa 163, 362
Tymowa 345
- U**
Udine 348
Uherce 279, 314
Uherce Mineralne 423
Ukraina 228–230
Ukraina Naddnieprzańska 302
Ułęż 371, 381
USA 341
Ustianowa 280, 339, 354, 371, 379
Ustrobna 218
Ustrzyki 279, 280, 282, 283, 302, 319
Ustrzyki Dolne 278–283, 289, 293, 296,
297, 301, 304, 305, 307, 315, 329, 331,
343, 347, 348, 423
- V**
Verdun 342
Verna 138
- W**
Wacławów 331
Waręż 335
Warszawa 11, 16, 19, 27, 38, 42, 45, 46,
48, 201, 228–230, 234, 236–238,
241–247, 249, 252, 253, 255, 258, 259,
261, 263, 270, 274, 275, 277, 288, 313,
321, 331, 333, 335–337, 339, 349, 354,
356, 364, 371, 379, 381, 407, 410, 420,
430, 433, 434, 436
Wągrowiec 345
Wersal 315, 316
Wesołówka 441
Westfalia 349
Węgry 106, 109, 203, 274, 335, 343, 348,
349, 418, 423–426
Wiedeń 149, 202, 217–219, 229, 230, 305,
325, 326, 332, 347
Wielka Brytania 336, 341
Wielkie Łąki 118
Wielkopolska 316, 350, 431
Wietrzno 17, 22, 163, 204, 211, 218
Wilhelmshaven 336
Wilno 113, 332, 348, 382
Wisła 228, 236
Wisłok 38, 40, 83, 103, 120, 127, 168–171,
211, 215, 216, 218, 219, 221, 223, 225,
347, 419
Wisłoka 215, 219, 335, 352
Włochy 346, 347, 426
Wodzisław 347
Wojtkowa 283
Wojtówka 118
Wojutycze 294, 297
Wola 108
Wola Błażowska 272
Wola Brzeźnicka 148
Wola Kobyłańska 272
Wołcza Dolna 306, 311, 317
Wołkowysk 331
Wołyń 318, 335, 342, 400, 401
Wrocanka 109, 116, 118, 163, 164, 342,
433, 437
Wrocław 252, 263, 407, 410, 417
Wronki 345
Wronów 118
Wróblak Szlachecki 204, 220, 222, 422
Września 334
Wygon 246
- Z**
Zabrze 434
Zagłębie Donieckie 444
Zagłębie Lubiąskie 409
Zagórz 202, 203, 205, 206, 274, 278, 279,
288, 289, 291, 292, 299, 304, 313
Zagórzany 118, 204
Zaleszczyki 417
Zamłynie 302
Zamość 275, 326, 327, 335

Zaolzie 335, 421

Zarszyn 131, 148, 150

Zasanie 272

Zaydel 122

Zaydlówka 132

Zboiska 163

Zbrucz 318, 331, 334

Zilah 348

Zręcin 17, 22, 27, 104, 118, 164, 218, 219,
245, 255, 349, 433

Zwiahel 335, 345

Związek Radziecki 402

Zydranowa 163

Ž

Žilina 395

Ż

Żarnowiec 17, 20, 25, 26, 39, 45, 164, 228,
230–253, 255, 256, 258–260, 262–267,
347–350

Żelechów 331

Żółkiew 301, 325, 335

Żrotowice 306

Żydatycze 301

Żydowskie 422

Żywiec 203, 205, 274

INDEKS OSOBOWY

Zestawili Katarzyna Chochołek i Tadeusz Łopatkiewicz

A

Abratowska Bronisława z d. Gonet 330
Abratowska Helena z d. Patla 330
Abratowska Lidia 330
Abratowska Teresa 330
Abratowski Jan 330
Abratowski Józef Władysław ppor. 330,
337
Adamik Helena 436
Adamik Szymon 196
Adamski Jerzy 428
Akselder Benet 400
Aleksandrowicz Franciszek gen. 318, 334
Aleksiewicz Józef dr 344, 345
Alibożek Tadeusz 43
Ambicki Władysław 26, 41, 51
Andrycz Nina 255
Andrys 122
Andrzej 111, 124
Anton Józef 329, 330
Antoniewicz Władysław Bołoz 145
Arłamowski Witold ppor. 309
August III Sas 148, 149
Ausobsky Józef dr 298

B

Babinetz Piotr 283
Babnis Tomasz 76
Baculewski Jan 242, 243, 247, 253, 261,
263, 264, 266
Baczkowski Krzysztof 22, 61
Badeni Władysław hr. 203, 204
Bahmbry Inder Krishan 410

Bajan Jerzy kpt. pil. 362, 363
Bakonyi Stefan 114
Bakularz 122
Bakularz Bartłomiej 104, 114, 122
Bakularz Hieronim 108
Bakularz Jakub 118
Bakularz Jan 114
Bakularz Janusz 122
Bakularz Jarosz 122
Bakularz Lenarth 122
Bakularz Maciej 118, 122
Bakularz Marcin 108, 118
Bakularz Mikołaj 118
Bakularz Piotr 122
Bakularz Sebastian 118
Bakularz Szymon 108, 118
Bakularz Wojciech 122
Bal 144
Bal Adam dr 215
Bal Antoni 14, 17, 19, 21, 51, 55, 61, 64
Bal Piotr 130, 144
Balcerzak Feliks pil. 371, 382, 383, 386
Bałaban 127
Bandriwskji czotar 279
Bandurski Jan 210
Bandurski konduktor 214
Baniukiewicz Elżbieta 258
Baranowski Adam 131
Baran Wojciech 113, 116
Barański Michał 209
Bardziński mjr 314
Bargar Tomasz 109
Bargieł Jan 118

- Barkowski Maciej 193
Barłowicz Szymon 122
Baron Jan 192
Baron Tomasz 192
Barski Rafał 72
Bartek 122
Barthelemy Joseph gen. 316
Barth Innocenty o. 155
Bartkiewicz Marcin 122
Bartkowicz Marcin 107
Bartkowicz Szymon 107
Bartkowicz Szymon syn 107
Bartłomiej 122
Bartosz ppor. 298, 337
Bartosz z Jasła 275
Bartosza wdowa 122
Barud Józef 28, 56, 57
Barud Maria 32
Basak Wojciech 118
Basza Bronisław 14, 55
Baudelaire Charles 26
Bednarski Władysław 427
Belcik Wanda 74–76
Bellini Vincenzo 426
Benigni Siegmund gen. 270
Bereś Ewa 202
Bergman Stanisław inż. 361, 362, 364, 368
Bergman Stanisław malarz 18, 32, 34, 40
Bestel Tomasz 116
Bestla Tomasz 114
Betlej Bronisław 392
Bezan Adam 44
Bezan (Bezanowa) Zofia 42, 44
Bęben Aleksander 405
Bęben Anna 416
Bęben Artur 8, 74, 405, 406, 408, 409, 411–416
Bęben Franciszek 198
Bęben Helena z d. Świerk 405
Bęben Iwona 416
Bęben Jan 198
Bęben Stanisław 198
Bęben Zofia z d. Kasza 416
Białas Stanisław ppor. 314
Białasz Mateusz 119
Biały Stanisław 220, 225
Biedka Paweł dr 276
Biedka Paweł radny 221
Biedroń Wojciech 198
Bielanszeński Maciej 193
Bieleński Maciej 193
Bielawski Jan 193
Bielawski Sebastian 193
Bielecka Aniela z d. Konopnicka 262
Bielecka Maria 240
Bielecki Adam 262
Bielecki Antoni 240
Bielecki Emil 251, 252
Bielecki Jan 262
Bielecki ppłk 296, 301, 302, 304
Bienia podof. 275, 337
Bieńkowski Jan por. 388
Bieńkowski Jan Zenon ppor. pil. 378
Biernacik Wojciech 116
Biernat Józef 198
Biernat Marcin 117, 123
Biernatowicz Szymon 123
Biernat Sebastian 192
Biernat Stanisław 198
Biernat Tomasz 192
Biernat Wojciech 193
Bieszczad Seweryn 18, 32, 34
Bijak Juliusz gen. 273, 285, 296
Bilawski Andrzej 193
Bilewicz Tadeusz 56
Biskup Jakub 117
Blaicher Michał kpt. pil. 376
Blok Karol płk 318
Blumenstock Maksymilian 209
Błasz Tomasz 198
Błazek 122
Błoński Franciszek 48
Bobak Stanisław 383
Boberski Wojciech 138
Bobola Andrzej 115, 130, 131
Bobola Jan 115
Bobola Wojciech 130, 131

- Bobrek 122
Bobrowicz Jan Nep. 134
Bobrzecki Jan 43, 44
Bobrzecki Marcin 124
Bobrzecki Piotr 109, 125
Bobrzecki Wojciech 108
Bochenek Radosław 394
Bocheński Józef 193
Bochman Wojciech 193
Bogusz rtm. 315, 317
Bole Eric 346
Bonas Błażej 193
Bonne ks. 316
Borczar (Boczar) Jędrzej 131
Borczar (Boczar) Regina 131
Borkowski 198
Borkowski Hiacynty 166
Boruta Spiechowicz gen. 335
Bosak Sebastian 192
Bosak Stanisław 192
Bosak Tomasz 193
Bosak Walenty 192
Bosak Wojciech 192
Braun Jerzy 38
Brekiesz Stanisław 21, 60, 61
Brekiesz Wawrzyniec 199
Briano Giacomo 139
Brodowski Eugeniusz kpr. pil. 385
Brotka 121
Brotka Łukasz 122
Brunn Zygmunt 216
Brusiłow Aliksiej Aleksiejewicz gen.
273
Brykowska Maria 45, 67
Brzeg Kazimierz 410
Brzostowski Stanisław 253, 256
Bucior Wojciech 323
Buczak Adam 118
Buczek Elżbieta 32, 72
Buczek Jakub 193
Buczek Kazimierz 8, 441, 444–447,
449–452
Buczek Michał 198
Buczek Mikołaj 111
Buczek Wojciech 122
Buczyński Jan 57
Budionny Siemion Michajłowicz 335,
345
Budziwojski Stanisław 120
Bukowski Antoni 144
Burek Józef 196
Burek Stanisław 193
Burnat Bogusław 410
Burnat Tomasz 196
Burszta Józef prof. 39
Bushkovitch (Bukowitsch) Paul 24
Buszko Józef 22, 61
- C**
Cebula Tomasz 111
Cegła Marcin 120
Cetnarowicz Roman 44, 56, 57
Chajec Władysław 16, 31, 41, 42, 52, 56,
57
Chelnar Jan 193
Chelnar Szymon 193
Chłap Agnieszka z d. Świstak 331
Chłap Andrzej 331
Chłap Jadwiga z d. Heine 332
Chłap Jakub 331
Chłap Zbigniew 332
Chmura Mieczysław plut. 313
Chociej kpt. 424
Chodorowicz Jan 120
Chodorowski Kazimierz 43
Chodór Barnaba 120
Chodór Jan 114
Chodór Łukasz 120
Chomicki 263
Chomicki Antoni 251
Chopin Fryderyk 235
Chrañoski Kazimierz 193
Chrañoski Maciej 193
Chruszcz por. 308
Chruściel Wojciech 131
Chrystanowicz Stanisław 111
Chrzanowski Stanisław 14, 16, 19, 20, 55,
418, 436

- Chrzastowski Jerzy 155
Chrzaszczewski por. 309
Chudzik Stanisław 64
Chynicka wdowa 193
Cichocki Ksawery 193
Ciekliński Józef 126
Ciepiela por. 295
Ciesielski Tadeusz Maciej por. pil. 378
Cieślukowski Jerzy 237
Ciosłowski Stefan 209
Cisowska Ewa 71
Cisowski Józef 31, 57
Cmela Bronisław 30
Cynarski Stanisław 17, 19, 21, 22, 24, 28,
43, 60, 61, 67–71, 147
Cyran Kazimierz 199
Cyranowski Stanisław 193
Cywińska Izabella 258
Czadek Zygmunt plk 437
Czaja Tomasz 327
Czajkowski Bolesław por. 271, 272, 278,
280–283, 285, 298
Czajkowski dr, burmistrz 215
Czajkowski Feliks 326
Czajkowski Ignacy 210
Czajkowski Józef 436
Czajkowski Piotr 424
Czajoski Józef 193
Czapczyńscy 243
Czapczyński Tadeusz 238–241, 243, 255
Czaporowski Tomasz 193
Czarnecki Jan pil. 378
Czarnocki Zdzisław 55
Czarnosz Stanisław 114
Czarnota Franciszek 198
Czarnota Jan 116
Czarnota Katarzyna z d. Rosdruch 107
Czarnota Paweł 122
Czarnota Sebastian 107, 117, 118, 196
Czarnota Szymon 116
Czarnota Wojciech 118
Czarnotowa Anna 116
Czarnowski Zdzisław 52, 56, 57
Czarny Maciej 118
Czarny Michał 410
Czaykowski Tadeusz 420
Cząstka Jadwiga 57
Cząstka Jakub 196
Cząstka Jan 198
Cząstka Janina 44
Cząstka Jan Józef prof. 16, 25, 27, 44, 48,
67
Cząstka Wojciech 196
Czechowicz Florian 109
Czechura Sebastian 193
Czekayski Michał 199
Czekayski Wawrzyniec 199
Czekayski Wojciech 199
Czepiga Jan 193
Czerepiński Anatoliusz 256
Czernecki Wojciech 193
Czerniatowicz Eugenia z d. Morska 333
Czerniatowicz Janina z d. Maculewicz
333
Czerniatowicz Józef Leon por. 275, 318,
332
Czerniatowicz Michał 332
Czerniatowicz Teresa z d. Cimoprycz
332
Czerwiński Józef 252
Czosnek Jan 116
Czosnek Maciej 117
Czownicki Wilhelm 313
Czuber Szymon 120
Czuchra Jakub 192
Czuchra Józef 329
Czuchra Stanisław 192
Czuchra Walenty 198
Czuchra Wanda 430
Czuchra Wojciech 192
Czykiel Walerian 329
- D**
Daniszewski Franciszek 34, 84
Daszkiewicz Andrzej 67
Dąbrowa-Kostka Stanisław 71
Dąbrowska Zofia z d. Świdarska 344
Dąbrowski asesor 215

- Dąbrowski Maciej 193
Dembiński Stefan 227
Dembiński Stefan Jacek gen. 423
Demby Stefan 234
Denhoff Jerzy bp 142
Dereniewicz Wawrzyniec 192
Dereniewicz Wojciech 192
Dębski Jerzy 145
Dillman Ferdynand ppłk. 203, 204
Długosz Maciej 193
Dmochowski Jerzy dr 235
Dobkowa 147
Doboszyński Jan 337
Dobrowolski Stanisław Ryszard 246
Dobrzański Antoni 252, 253
Dolata Bolesław 19
Doleżał mjr 308, 316
Domagała Mieczysław pil. 392
Domaniecki Józef por. pil. 388, 389
Domanowski Kazimierz 193
Domanowski Wojciech 193
Domański dr 278
Domański Jerzy 43, 44
Dorosz Antoni kpt. lek. 323
Dorota 118
Dostal inż. 203
Drabisz Tomasz 116
Dracz Jan por. 294, 301, 309
Drapella por. 288
Drozdowicz Michał dr 44, 46, 47, 56
Drozdowski Michał 149
Drwal Franciszek 196
Drwal Tomasz 196
Drybalski Stanisław 193
Drzewicki Feliks płk 311
Drzyzgiewicz Sebastian 193
Dubiel Stanisław 119, 120
Dubis Władysław 26, 52, 56, 57, 64, 242
Duda-Dziewierz Antoni 245
Dulęba Feliks 209
Dulębianka Maria 234, 347
Duniecki Stanisław 424
Dürr Aleksander 209
Dworski Alfred 277
Dybalski Stanisław 193
Dymnicka Aldona 37, 54
Dzierzgowski Tadeusz Franciszek mjr 376, 378
Dzięgiel Adam 108, 118
Dzięgiel Agnieszka 118
Dzięgiel Jan 118
Dziudzio S. 31
Dziurdzia Józef 199
Dziurzyńska Irena 427
- E**
Ekiert Konstanty 433, 436
Elsnerówna Krystyna 240, 261
Engel Zbigniew 414
Erle mjr 305
- F**
Fabrycy Wojciech 131, 132
Faciszewski Bartłomiej 193
Fafayda Jakub 198
Fafayda Jan 198
Fafayda Stanisław 198
Fafayda Tomasz 198
Fafayda Wojciech 198
Faliszewski Zdzisław kpt. 329
Fałtynowicz Zbigniew 76
Fara Józef 258
Fastnacht Adam 103, 252
Federkiewicz Wanda 32
Fejkiel Władysław 43, 44
Feliks karczmarz 112
Feliński Roman 355
Felnar 113, 122
Felnar Michał 122
Ferber por. 312
Ferdynand I Habsburg 126
Ferdynand Karol Habsburg 215
Ferentz Krzysztof 140, 141
Fibich Władysław 211, 353
Fiedler ppłk 316
Fijałkowska Zofia 252
Filepowicz Adam 14, 19, 20, 31, 40, 42, 52, 55–57

- Filipkowski płk 426
Findysz Józef 196
Findysz Stanisław 196
Findysz Walenty 196
Findysz Wojciech 428
Fischbein Bernard 212
Fita Stanisław 259
Fleszar Albin mjr 345
Floth Maciej 112
Floth Walenty 112
Fludziński Władysław Antoni ppor. 421, 422
Folgas Agnieszka z d. Latek 117
Folgas Jakub 113, 117
Folgas Maciej 117
Foltowicz Mikołaj ks. 141
Forczek Lesław 30
Foremny Józef 198
Foremny Kazimierz 198
Foremny Wojciech 198
Framiuk Mateusz 193
Franciszek Józef I Habsburg 214, 215, 217
Franciszek Ksawery św. 140, 151
Frankowski Edward 383
Frazik Józef 137
Frącek Michał 193
Fredro Aleksander 31
Fryc Stanisław 8, 71, 77, 386, 388, 390, 398
Fuksa Andrzej ks. 420
- G**
- Gabory Jan 198
Gabryszewski Roman 218
Gaczoł Jan 210
Gaiowski Antoni 198
Gaiowski Jan 198
Gajdziszewska Adrianna 76
Galik Piotr 198
Gałczyński Konstanty Ildefons 12
Gałczyński Stanisław 141
Gałuszka Irena 360
Gameren Tylman van 138
Gancarski Jan 85
Garbacik Józef 21, 22, 24, 28, 39, 41, 43, 51, 60–62, 67–69
Gardygała Andrzej 198
Gaszkiewicz Ignacy 194
Gawęda Stanisław dr 22, 28, 61, 68, 70
Gawlik Wojciech 194
Gay Józef 199
Gayzlar Jan 111
Gayzlar Piotr 111
Gazda Feliks kpt. pil. 378
Gąsiorowski Józef 194
Gąsiorowski Michał 196
Gąsowska (patrz też Sikorska) Marta 249, 250, 254–257, 259
Gąsowski Tomasz 70
Gebethner-Imielska Danuta 252
Gekiert Paweł 194
Gembaczew M. gen. 316
Gerlach Tadeusz 31, 67
Gerloch Maciej 120
Gersching Leon st. sierż. 303
Gęburowski Wojciech 196
Gęsiak Jan 199
Gęsiak Tomasz 199
Giemza Stanisław 198
Giemza Tomasz 198
Giemza Wojciech 198
Gierlasyński Szymon 192
Gierlicki Jakub 109
Giertych Marcin 121
Gil Zdzisław 30, 34, 35, 38, 52, 54, 57, 71, 74
Ginalski Jerzy 133, 141
Ginalski Sebastian 199
Gizlewicz sierż. 281, 298
Glaizar Wojciech 113
Głazór Władysław ppłk 283, 285, 293
Glemyża Adam 112
Glinka Michał 432
Gładki Jakub 108, 114, 120
Gładki Jan 108
Gładki Maciej 108
Gładysz Bartłomiej 194

- Gładysz Jan 192
Gładysz Wanda 41
Głazowicz Adalbertus 147
Głazowicz Wojciech 147
Głowieński Józef 199
Głowiński Marek 34
Gnab Tadeusz 360
Gociszowski Andrzej 194
Godawa Stanisław kpt. 422, 423
Golarzowa Zofia 131
Gołachowski Tomasz 194
Gołaszewski ks. 150
Gołek Jan 194
Gołwinowa 348
Gomułczyńska Maria 42
Gomułka Michał 192
Gomułka wdowa po Michale 192
Gomułka Wojciech 192
Gonzaga Alojzy św. 151
Gorajski Adam 369, 377
Gorayski August 203
Gorazdowski Jerzy 258
Gorczyca Józef 192, 337
Gorczyca Kazimierz 57
Gorczyca Sebastian 123
Gorczyca Stanisław 192
Gorczyca Walenty 192
Gorczycki Grzegorz Gerwazy ks. 424
Gorny Jan 194
Gorny Piotr 196
Gorny Tomasz 194
Gostomski Hieronim 133
Gostyń Jakub 113
Goszczyński S. 31
Gościeński Szymon 196
Gościeński Tomasz 196
Gościeński Wawrzyniec 196
Gościński Paweł 192
Górawski Kazimierz 31, 52, 56, 57, 64
Górny Maciej 107, 114, 122, 126
Górny Matyjasz 123
Górny Matysz 123
Górski Jan ppłk 338
Grabowski Stefan Goetzendorf 208
Graff 337
Grajewski Wincenty 56
Grankowska Joanna 236
Grankowska Zofia 236–240, 243, 244,
246, 262
Grieg Edvard 428
Grochmal Stanisław 44
Gromek Antoni 198
Gromek Bartłomiej 198
Gromek Jan 198
Gromek Józef 198
Gromek Paweł 194
Grosjakiel Stanisław 114
Gross 205
Groszaków Bartosz 122
Grusz Bartłomiej 120
Gruszczyński Krzysztof 141
Gruszka Walenty 196
Grzebień Ludwik ks. prof. 71, 130, 135
Grzegorzczak Ludwik ppor. 422
Grzegorz 110
Gul Jan 420
Gumułka Józef 194
Gunia Mirosława 44
Gutowski Mieczysław por. pil. 384, 385
Guzik Czesław 67
Guzik Franciszek 198
Guzik Jan 194
Guzik Krystyna 52
Guzik Leopold 436
Guzik Stanisław 14, 55, 198
Guzik Szymon 196, 198
Guzik Tadeusz 35
Gwoździk Wojciech 194
- ## H
- Habrat Anna 109
Habrat Bartłomiej 109, 112, 113, 117
Habrat Bartosz 123
Habrat Błażej 198
Habrat Franciszek 192
Habrat Jan 113
Habrat Maciej 194

- Habrat Marianna z d. Świętopolska 109, 115
Habratowie 106
Habrat Sebastian 194
Habrat Stanisław 198, 436
Habrott Jan 196
Habrott Józef 196
Habrat Tomasz 106, 108, 109, 115
Habrott Sebastian 196
Habrott Stanisław 196
Habrat Walenty 106, 113, 198
Habrat Wawrzyniec 122
Habrat Wojciech 198
Hadorski Józef 198
Haller Józef gen. 230, 318, 342
Hampel Józef 76
Hamsun Knut 26
Handzel Jakub 118
Hanka, Hanusia 236
Hanusowa wdowa 122
Hanusowicz Anna z d. Skrzęta 118
Hanusowicz Hieronim 107
Hanusowicz Jan 107
Hanusowicz Piotr 107, 111, 118
Hanusowicz Szymon 107
Hanuszowicz Jakub 117
Hanuszów Jan 122
Hanzłowicz Sebastian 119
Hasiński Mieczysław J. 395
Haydn Józef 424
Hejnar Tadeusz 44
Helnar Franciszek 198
Helnar Jan 198
Helnarka Szymon 192
Helnarka wdowa 192
Helner 120
Helnerowie 106
Helner Tomasz 106
Hencel Antoni 198
Henczel Władysław 430
Henzel Błażej 112
Herbert Zbigniew 452
Hesner Grzegorz 107
Hesner Walenty 107
Heznar Andrzej 113
Heznar Walenty 114
Heznar Wojciech 113
Hęczel Jakub 107, 116
Himmelryk Michał 148
Himmelryk Mikołaj 149
Hirschfeld Wilhelm 364
Hitler Adolf 363, 388
Hoffman Eugeniusz kpt. 276, 278, 283, 297
Hojak ppor. 314
Holzer Gustaw 337
Homola Irena 67
Hora Antoni plut. 282
Horoszkiewicz Józef 215
Hoyniecki Tomasz 194
Hryn 121
Hubczenko Zbigniew por. pil. 378
Hynka 120
Hyriak ppor. 422
- I**
Ignarowicz Michał 194
Igyelka Jakub 194
Ipnarowicz Jerzy 120
Iunczya Andrzej 194
Iwaniec Joanna 74
Iwanow (Sierow Iwan Aleksandrowicz) gen. 427
Iwański Stanisław 325
Iwaszkiewicz Wacław gen. 316–318
Iwelzka Marianna 194
- J**
Jabłoński Jan por. pil. 378
Jabłoński Piotr 420
Jagięła Andrzej 198
Jagięła Szymon 198
Jagięłło Władysław 242
Jagodziński Jan 210
Jagyela Franciszek 194
Jagyela Jakub 194
Jagyela Jan 194
Jagyela Michał 194

- Jakiel Bartosz 121
Jakiel Bysz 121
Jakiel Tomasz 121
Jakub łąziebnik 119
Jakubowicz Adolf 44
Jakubowska J. 262
Jakub sołtys 108
Jakubus Marek 76
Jakwert mjr 308
Jamka Rudolf 67
Jamroga Stanisław 42, 44, 56
Jamroz Kazimierz 329
Janecka Leonia 252
Janigowa 122
Jan III Sobieski 149
Jan II Kazimierz Waza 129, 134, 135
Janik Andrzej 196
Janikiewicz Jan 32
Janik Jakub 196
Janik Jan 198
Janik Szymon 198
Janik wdowa po Jakubie 196
Jan karczmarz 112
Jan kołodziej 118
Jankowa 122
Jankowicz 107, 122
Jankowicz Anna 107
Jankowicz Wojciech 107, 122
Jan kuśnierz 112
Jan Nepomucen św. 256
Janowski Franciszek 144
Janowski Józef 17–20, 43, 45, 141
Jan rzemieślnik 108
Jan sołtys 108
Janusz 122
Januszewski T. 253
Janusz Mateusz 196
Januszowicz Jan 109
Jan z Dukli św. 30
Jan z Suchodołu 112
Jaracz Błażej 198
Jaracz Jakub 192
Jaracz Jan 110, 118, 126, 196
Jaracz Józef 196
Jaracz Michał 199
Jaracz Piotr 118
Jaracz Tomasz 196
Jaracz Walenty 199
Jarkiel Stanisław 112
Jarnuszkiewicz mjr 305
Jaroli ppor. dr 278, 309
Jarosz Andrzej 192
Jaroszewicz Piotr 79
Jarosz Józef 192
Jaroszkowicz Andrzej 125
Jarosz Wawrzyniec 118
Jaruntowska Sabina 144
Jaruntowski Adam Władysław 144
Jaszczor 121
Jasionek Sebastian 192
Jasionek Stanisław 192
Jaszczur Marcin 118
Jaszczur Paweł 118
Jaszol 120
Jaśkiewicz ppor. 276, 278
Jaworski Franciszek 199
Jaworski Karol 209
Jazniecki Stanisław 194
Jedzynek Sebastian 120
Jeleń Marcin 122
Jeleń Wojciech 114, 118, 122
Jesionek Szymon 116
Jewiarz Tadeusz 57
Jewsiewicki W. 27
Jęczmienowski 203, 205
Jędrzej 123
Jędrzejczyk Józef 43
Jędrzejowski Antoni 196
Jodłowski Stanisław 209
Jopek Antoni 17
Jordan Antoni 194
Jozefowicz Antoni 194
Józef II Habsburg 157
Józef św. 140
Jucha 303
Jucha Stanisław 43, 44
Jugendfein Jan Kanty 222, 225, 274
Jurczak Stanisław 43

- Jurczak Władysław 43
 Jurczyk Błażej 116
 Jurczyk Józef 199
 Jurczyk Tomasz 199
 Jurkowic Stanisław 112
 Jus Bolesław kpt. 323
 Juszczyk Jakub 233
 Juzowski Tomasz 196
- K**
- Kacin Walenty 122
 Kaczor-Batowski Stanisław 252
 Kaczorowski Michał 246
 Kahl Maria 43
 Kalandyk Mariusz 76
 Kalenkowicz Jan 132
 Kamiński Henryk pil. 392
 Kamiński por. 277
 Kamiński Stefan kpr. 385
 Kamiński Włodzimierz 256
 Kamiński Wojciech 150
 Kanafolski Marcin 113
 Kanafolski Tymoteusz 117
 Kandaw 120
 Kania Andrzej 122
 Kania Szymon 122
 Kania Walenty 118, 123
 Kania Wojciech 122
 Kapfenberg Anton 392
 Kapisiewicz Józef 194
 Kapiszewski Józef 194
 Karamon Andrzej 401
 Karaszewicz-Tokarzewski Michał ppłk.
     273
 Karczewski Leszek kpt. pil. 388
 Karol Ludwik Habsburg 202, 203, 216
 Karol V Habsburg 126
 Karpow Anatolij 445, 446
 Karwańska Anna 54
 Kaspar Mikołaj 106
 Kasprowicz Jan 112
 Kasprzicka wdowa 194
 Kasprzycki Tomasz 194
 Kasprzyk Helena 26, 55
 Kasprzyk wdowa 192
 Kasza Franciszek 198
 Kasza Jan 194, 198
 Kasza Stanisław 198
 Kasza Wojciech 198
 Katarzyna siostra Marcina sołtysa 108
 Katny Wojciech 194
 Kaucz Antoni por. pil. 378
 Kawula Franciszek 196
 Kawula Michał 194
 Kawula Walenty 196
 Kawula Wawrzyniec 196
 Kazalska Teresa 26
 Kazimierczak Władysław pil. 386
 Kazimierski 126
 Kądzielewska Jadwiga 30
 Kątny 122
 Kątny Jakub 122
 Kątny Jan 118
 Kątny Piotr 117, 125
 Kątny Walenty 114, 116
 Kątny Wojciech 117
 Kellar Błażej 113
 Kellar Jerzy 113
 Kenar Piotr 32
 Kenderff Adam 107, 114
 Kener Sebastian 117
 Kernan Francis Joseph gen. 316
 Kędra Jan 199
 Kędzierski Kazimierz 233
 Kędziorkowa Felicja 27
 Kędziorzyna Maria 255
 Kępski Piotr 196
 Kielar podof. 275, 337
 Kielar Tadeusz 41, 51, 64, 68
 Kielar Witold 42, 44
 Kiemlik Andrzej 117
 Kiernik Władysław 243
 Kierski Józef 150
 Kiewnarski Antoni Władysław kpt. 378
 Kiler Maciej 112
 Kinder Jurek 122
 Kinich Stanisław 122
 Kiryk Feliks 24, 67, 208

- Kitliński Ryszard 209
Klech Jan 131
Kleczkowski Hieronim 126
Kleeberg Franciszek gen. 331
Klemensowicz Andrzej ks. 115
Klemens XIV papież 150
Klepacki Józef 366, 368
Kleth Jan 131
Klimczak Władysław 18
Klimek Mikołaj 108
Klimkowicz Stanisław 120
Klimuntowicz Walenty 113
Klobassa-Zrencka Maria 208
Kluz-Maląg Marcin 107
Kluz Marcin 114
Kłak Czesław 30
Kłoda Bartłomiej 198
Kłoda Walenty 198
Kłodawski Piotr 114
Kłosowicz Antoni 246
Kłosowicz Mateusz 85
Kmicz Jan 194
Kmieciak Jan 210
Knabner Emil pil. 392
Knapik Kazimierz mjr 377
Knauer 205
Knopp Tadeusz chor. 278, 280, 282
Kobiałka Andrzej 114, 116, 117, 125
Kobla Józef 57
Kocay Aleksander 326
Kochanek Stanisław 28, 32, 52, 56, 57,
246, 394
Kochan Franciszek 31
Kochańska Z. 428
Kochański Łukasz 196
Koczuba Florian 398
Koczydło 122
Koczydło Maciej 122
Kolanko Jan 199
Kolanko Józef 437
Kolanko Kazimierz 55
Kolanko Zofia 430
Kolaszkiewicz Bolesław 210
Kolbuszewski Jacek 24
Kolendowski Adam 56, 57
Kolmanowski Marian 210
Kolonka Marcin 192
Kolonka Wawrzyniec 192
Kolonko Bartłomiej 196
Kolonko Franciszek 196
Kolonko Józef 196
Kolonko Sebastian 196
Kołaczek Wojciech 118
Kołaczkowski Jerzy 256
Kołder Andrzej 56, 57
Komnatka Anna z d. Hanusowicz 107
Komnatka Feliks 107, 109, 116, 118
Komnatka Jan 109, 118
Komnatka Szczęsny 122
Konieczpolski Stanisław 132
Konieczkowski Marek 35
Konieczny Marian 43, 44
Konior Franciszek 417
Konopka Szymon 117
Konopnicka Jadwiga z d. Brzozowska
237
Konopnicka Maria 25, 26, 31, 45,
227–248, 251–253, 255, 256, 258,
259, 261–266, 347
Konopnicka Marta z d. Gawrońska 262
Konopnicka (patrz także: Królikowska,
Mickiewiczowa) Zofia 228–230
Konopnicka Zofia 267
Konopnicki Adam 267
Konopnicki Jan 228–231, 246, 253, 267
Konopnicki Janusz 262
Konopnicki Jarosław 232, 235
Konopnicki Stanisław 228, 231, 267
Konopnicki Tadeusz 228
Kopacz Józef 199
Kopacz Kazimierz 360
Kopernik Mikołaj 41, 42
Kopytowski Józef 198
Korczak Janusz 46
Korczyński Stanisław Sas ppor. 312, 313
Korkozowicz Jan płk 424
Korościński Albert 14
Korwin-Sługocka Helena 427

- Korzeń Wojciech 125
Kos Andrzej 420
Kosiba 122
Kosiba Paweł 122
Kosiek Andrzej 11, 25–27, 30–32, 34,
36–38, 41, 48, 51, 52, 55–57, 70,
72, 74, 75, 77, 417
Kosiek Kazimierz 199
Kossak Hryhorij płk 278, 279, 284, 305,
308
Kossarz Sebastian 120
Kossiba Stanisław 116
Kostka Stanisław św. 140, 151
Koszyel Jan 126
Kotarski Henryk 67
Kotłowski Adam 337, 361
Kotny Walenty 122
Kotowicz Jan płk 421, 423
Kotowicz Jerzy 30
Kotula Franciszek 255
Kowalczyk Antoni por. 398
Kowalczyk Józef 398
Kowalik Jan 209, 210
Kowal Piotr 113
Kowalski 283
Kowalski Jan 194
Kowalski Tadeusz 67
Koyasch Anna z d. Morawa 108
Koyasch Jan 108
Kozanecka Maria 67, 68
Koziołek Jerzy 368
Kozioł Józef 410
Kozioł Stanisław 377
Kozłowski Adam 194
Kozłowski Ignacy 194
Kozłowski Kazimierz 337
Kozłowski Sebastian 194
Kozłowski Stanisław 209, 210
Kozubal Sebastian 192
Kozubal Stanisław 192
Kožuch Maciej 122
Kožuchowski Mikołaj 113
Krajewska Jadwiga 264
Kraus Alfred 209
Kraus Anton płk 301
Kraus Błażej 114
Kraus Franciszek 7, 11–14, 16, 17, 19, 21,
22, 25, 30, 31, 33, 34, 35, 39, 40,
54–57, 61–64, 68, 69, 77
Kraus Jan 114
Kraus Jan kpt. 421, 422
Kraus płk 304–306, 308, 309
Krauz E. 35
Krawczuk 307
Krawczuk płk 304–306
Krępski Maciej 194
Krobar 120
Krobar Maciej 109
Krobarowie 106
Krobar Paweł 120
Krobar Szymon 121
Krobar Tomasz 106, 108–110, 113–115,
123
Krobar Wawrzyniec 113
Krol Jan 196
Krosner Jan 113
Krosnowski Samuel 132
Krotofilowie 147
Królikowscy 230
Królikowska Zofia z d. Konopnicka 229,
230
Królikowski Bohdan 150
Królikowski Bolesław 229, 230
Król Marcin 121
Krukierek Franciszek 283
Krukierek Jan 194
Krukierek Jędrzej 329, 358, 363
Krukierek Józef 194
Krukierek Magdalena 35
Krukierek Sebastian 194
Krupa Jan 333
Krupa Robert Jan 333
Krupa Wiktoria z d. Twaróg 333
Krupiński Franciszek 22, 51, 62
Krupska Stanisława Aniela z d. Suchan
418
Krupski Leszek Kalikst 8, 77
Kryga Jan 199

- Krygier Bronisław kpt. 377
Krygowski Stanisław 32
Krygowski Władysław 43
Krysztyniak Andrzej 200
Krysztyniak Józef 200
Krzanowski Adam 75
Krzanowski Bolesław 360
Krzanowski Jan 30, 35, 57
Krzemieński Stefan Leonard kpt. 378
Krzyszczanowski Jan 194
Krzonoski Andrzej 194
Krzonoski Jan 192
Krzonoski Sebastian 194
Krzonoski Wawrzyniec 194
Krzonowski Stanisław 196
Krzysztofowicz Marcin 120
Krzywda Błażej 198
Krzywda Jan 198
Krzywda Sebastian 198
Krzywda Stanisław 194
Krzyżanowska Barbara 55
Krzyżanowski Jerzy 14
Kubacki Stanisław 200
Kubalewicz Fabian 194
Kubal Grzegorz 196
Kubal Walenty 196
Kubat Kazimierz 194
Kubicki Kazimierz Antoni por. pil. 378
Kubiczek Tadeusz 408
Kubit Andrzej 199
Kubit Jan 199
Kubit Janusz 8, 76, 77, 373, 374, 376
Kubit Sebastian 199
Kubit Stanisław 199
Kubit Tomasz 199
Kubit Wanda 430
Kubit woźnica 112
Kucharski 424
Kucharski Łukasz 75
Kuc Marian 17
Kucza Jan 194
Kucza Józef 14, 19, 21, 55, 61
Kuczerowa Emilia z d. Suchan 418
Kudłacik Jan pil. 392
Kudroń Franciszek 246
Kudroń Piotr 246
Kujawa Hubert Kazimierz 386, 388, 390, 398
Kulczycki Józef pil. 392
Kulczycki Wiktor por. 275, 289, 299, 318, 337
Kulka 122
Kulka Jan 122
Kulka Wojciech 122
Kułaczkowa wdowa 196
Kuncza Stanisław 111, 121
Kurka Antoni kpt. 275–277, 279, 283, 289
Kurnamowicz Wiktor płk 305
Kuropatnicki Ewaryst Andrzej 150
Kurowski Jan 200
Kuryłas Stefan 42, 44
Kusiba Józef 31, 52, 56, 57, 71, 360
Kustroń Andrzej 199
Kustroń Feliks 114
Kutasiewicz Sebastian 194
Kuźniar Leon 209
Kwaciszewski Franciszek 192
Kwaśniewski Kazimierz 43
Kwiatek Edward 18
Kwiatkowski Jakub 194
Kwiatkowski Jan 210
Kwiatkowski Józef 194
Kwiatkowski Tomasz 200
Kwolek Kacper 194
- L**
Lachman Waclaw Aleksander 424
Lachowski 203
Lampartowicz Wojciech 194
Landak Andrzej 196
Lapka Jan 198
Lapka Wawrzyniec 198
Laskowski Andrzej 72, 74, 201
Latek (Liatek) Stanisław ks. 117
Latek (Liatek) Walenty 117
Latkiewicz Józef 194
Latkiewicz Stanisław 117

- Latkowicz Wojciech 199
Latus Jan 200
Lazarowicz Antoni 347
Lech Piotr 116
Legieć Ignacy 194
Lenartowicz Teofil 227
Lenicki Paweł 333
Leniek 48
Leniek Szymon 199
Leniek wdowa po Szymonie 199
Lenik M. 52
Lenik Stanisław 57
Lenik Wojciech 38, 196
Lenkawsky Jan 194
Lenkiewicz Ignacy 194
Lenkiewicz Maciej 194
Lenkiewicz Sebastian 194
Lenoch Stanisław 209
Leonardus 122
Leopoldowa Wanda 242
Leosz Czesław 67
Lesiecki Waclaw 407, 408
Lesiński Stanisław kpr. 398
Leszczyński Tomasz 7, 77, 85
Leśniak Andrzej 209
Leśniak Franciszek 8, 71–78
Leśniak Tomasz 196
Leśniak Wojciech 196
Leśniewski Józef gen. 305
Lewakowski August burmistrz 217, 218
Lewakowski Karol poseł 218, 220
Lewinko Paweł 122
Leźnikiewicz Tomasz 194
Łęcznar Antoni 43
Łęcznar Jerzy 44
Lęk Stanisław 126
Liberacki Wojciech 115
Liebek Henryk mjr 376, 377
Ligęza A. 408
Linde Mieczysław ppłk 314, 316
Liniewski Józef 51, 64, 68
Linsingen Alexander von gen. 326
Lipošćak Anton gen. 270
Lisakowa 122
Lisak Ryszard 30, 43
Lisiewicz maszynista 214
Lisowski mjr 273, 282, 283, 288
Lisowyc por. 304, 306
Listowski Antoni gen. 335
Litwiński Maciej 194
Liwosz Weronika 350
Lobkowitz mjr 308
Lord Feliks 204
Lorek 122
Lorens Antoni 14, 16, 19
Lorens Stanisław 72
Loryncz Stanisław 118
Loyola Ignacy św. 140, 142, 144, 151
Lubaś Anna 74
Lubaś Władysław 70
Lubomirski Mikołaj 114
Luśnia Stanisław 430
Lutyński 278
- Ł**
- Łabędzki Stanisław mjr 426
Łabno Franciszek 209
Łachecki Ludwik 210
Łagowski Bronisław 441, 444, 451, 452
Łączny Michał 194
Łępkowska Tomira 258
Łeszega 279
Łęczowski Wojciech 192
Łopacki Jakub ks. 115
Łopata Antoni 410
Łopatkiewicz Beata 70
Łopatkiewicz Piotr 8, 75–77, 133,
152–154
Łopatkiewicz Stanisława 260
Łopatkiewicz Tadeusz 7, 8, 12, 72, 74–78,
412, 413, 415
Łopatkiewicz Zdzisław 8, 12, 25, 26, 31,
43, 45, 52, 55–57, 60, 65, 70–72,
74, 75, 77, 260
Łoza S. 138
Łubieński Tadeusz rtm. 315
Łukasiewicz Ignacy 17, 20, 22, 25, 26, 31,
40–42, 44

- Łukasiewicz Paulina 210
Łyżka Piotr 111
- M**
- Machalski 122
Machejek Jan 398
Machelski Jan 111
Machnicki Roman por. inż. 271, 272, 323
Machnik Franciszek 194
Machnik Henryk 43
Machnik Ignacy 192
Machnik J. 430
Machnik Józef 198, 199
Machnik Marcin 123
Machnik Michał 192
Machnik Stanisław 199
Machnik Wawrzyniec 194
Machowski Tomasz 8, 77
Machura Wilhelm 398
Maciej rzemieślnik 108
Maciejowski Leopold 216
Maciek 123
Maczek Anna z d. Czerna 334
Maczek Franciszek 334
Maczek Jan 335
Maczek Stanisław por. 275, 277, 280, 282,
284, 293–296, 298, 309, 311, 315,
316, 318, 319, 326, 329, 334–337,
343
Maczek Wawrzyniec 196
Maczek Witold 334
Magnone Lena 241, 261, 264, 266
Magnowski Józef 196
Magoczy Kasper 120
Magura sierż. 283
Maissnar 120
Majcherek Stanisław kpr. 398
Majer Marcin 120
Majewski Aleksander kpt. 377
Majewski Stanisław 209
Makan L. 25
Makówka Kazimierz kpt. pil. 378
Maksymiszyn Kazimierz 35
Maksymiszyn Stanisława 35
Maksymowicz pplk 276
Makuszyński Kornel 426
Malawski Tadeusz ppor. dr 276
Malczyk Władysław 410
Malecek Stanisław 337
Malinoski Jan 194
Malinowski Waclaw kpt. pil. 378
Małecki por. 316
Mamrowicz Paweł 119, 132
Mańkowski Bolesław 339
Marar Jan 120
Maraszek Marcin 126
Marcin 122
Marcinkiewicz K. 221, 223
Marcinowicz Maciej 117
Marcinowska-Lawera Małgorzata
338–341
Marcin sołtys 108
Marczak Adolf 30, 52, 53, 55–57, 70
Marczak Jan 56
Marek 122
Marek Maciej (Markowicz, Mercik) 110,
126
Marek Stanisław 108
Marianowski Jan 410
Markiewicz Tadeusz 32
Markowicz Maciej 108
Markowicz Stefan 109, 110, 113
Markow kpt. 352
Maślanka kierownik 214
Matejko Jan 260
Matejko Stefan 84
Mateusz 111
Mateusz sukiennik 108
Mateusz wójt głowieński 108
Matusz Wojciech 196
Matyloski Bartłomiej 194
Matys Józefina 209, 210
Matzenauer por. 305
Matzner Kazimierz 209
Mauersberger Adam 253
Mayer Kamila 209
Mayer ppor. 326
Mayer Wolfgang pil. 392

- Maysnar Jan 196
Mazurek Karol mjr 377
Mazurkiewicz August 14, 19, 30, 337,
420
Mazurkiewicz Dionizy 30, 48
Mazurkiewicz Jan mjr 424
Mazurkiewicz kpt. 288
Mazurkiewicz Tomasz 194
Mazur mjr 348
Medelowski Tomasz 196
Meissner Andrzej 23, 24
Mendalwski Sebastian 194
Mercik Franciszek 196
Mercik Józef 192, 199
Mercik Kazimierz 196
Mercik pchor. 272
Mercik Sebastian 196
Mercik Stanisław 199, 209
Mercik Wojciech 337
Merska Sroka Aldona 34
Merthowicz (Felnarczyk) Wojciech 110
Merthowicz Jan 107, 118
Merthowicz Łucja 109
Merthowicz Stanisław 107–110, 118, 122
Merthowicz Wojciech 109, 114, 125
Merthowicz Zofia z d. Rosdruch 107
Meslik Mikołaj 110
Męciński Stefan z Kurozwek 155
Męcarski Tadeusz por. 424
Michalczyk Eugeniusz 70
Michalski Szymon 198
Michalus Władysław 51
Michałek ppor. 288
Michałowa 122
Michałowski prof. 341
Michna Emil 55
Michnik Jan 116
Michnik Sebastian 192
Michnik Wawrzyniec 194
Michno 120
Mickiewicz Adam 228
Mickiewicz Adam Stanisław 229, 230,
236, 238
Mickiewicz Maria 238
Mickiewiczowa Zofia z d. Konopnicka
229–244, 246, 248, 249, 255, 261,
262
Miczkiewicz Wojciech 194
Miecznik Adam 118
Mieg Friedrich von 105, 167, 169, 170,
172–174
Mieroszewski Krzysztof 142
Mieszkowski Jan 326
Mietelska (Baranowska) Jadwiga
z d. Ankwicz 145
Mietelski Stanisław Kostka 145
Mięslowicz Michał 329
Miężzina Piotr 114
Mika 120
Mika Adam 107, 114
Mika Jerzy 122
Mikołacz Kasper 122
Mikołaj II Romanow 273
Mikołaj miecznik 118
Mikosz 122
Mikosz Jan 122
Mikosz Maciej 108, 114, 118
Mikosz Stanisław 108, 122
Mikosz Szymon 192
Mikrut Józef 200
Milązka wdowa 193
Miller Bogumił 329
Miłobędzki Adam 138
Miłosz Czesław 447
Minkiewicz Henryk płk 304–307, 309,
311–314, 342
Minoryci 196
Misiałowicz Bartłomiej ks. 137
Misiorowicz Krzysztof 155
Missygar Tadeusz 410
Mixa Jan piekarz 112
Mniszech Jerzy 105
Mniszek Stanisław 148
Modrzejewska Joanna 266
Moeser Aleksander 210
Moklak Jarosław 70
Molin Jeste chor. 273
Mołczan 313

- Momot Walenty 116
Moniuszko Stanisław 424, 428
Morawa Apolonia 108
Morawa Łukasz 108
Morawa Małgorzata 108
Morawa Michał 108
Morawetz radca 218
Moronowicz Stanisław 325
Moroz czotar 278, 279
Moskal 122
Moskal Andrzej 106, 111, 117
Moskal Anna 111
Moskal Błażej 118
Moskal Dorota 111
Moskal Franciszek 196
Moskal Józef 196
Moskal Kazimierz 197
Moskal Łukasz 111
Moskal Mateusz 110
Moskal Stanisław 111, 114, 116
Moskal Szymon 111, 122, 123
Moskal Szymon syn 111
Moskal Tomasz 197
Moskal wdowa 197
Moskal Wojciech 111, 118
Mościcki Ignacy 347
Mówka Brunon kpt. 358, 378
Mrowiec Emil pil. 371
Mrówka Adam Zygmunt ppłk 275, 277,
335–341
Mrówka Aniela z d. Mamak 336
Mrówka Jan 209, 210, 336–338, 340
Mrówka Józefa z d. Ochmańska 340, 341
Mrówka Stanisław 337
Mrówka Stanisław Grzegorz 340, 341
Mrówka Stefan 337
Mrówka Tomasz 341
Mrówka Zygmunt 337
Mrugała Ryszard 410
Murman Anna 32
Murman Kazimierz 32
Murza Kantymir 126
Muzyczuk Anna 73, 85, 138
Mużyn Bartłomiej 197
Mużyn Stanisław 197
Mużyn wdowa 197
Mycielski Franciszek 203
Myczkiewicz Kazimierz 194
Mykilyta S. kpt. 281
Myszkowski Jewhen płk 305, 307
- N**
Nawarski 278
Nawarski Mieczysław ppor. inż. 276
Nawracaj Stanisław 64
Nawrocky Paweł 194
Nawrot 120
Negrey Władysław 23, 64
Neugebauer Karolina 210
Nibląg 120
Nibląg Grzegorz 116
Nibląg Jakub 114
Nibląg Jerzy 131
Nibląg Jurek 121
Nibląg Marcin 121
Nicik blecharz 118
Niedenthal ppor. 276
Niedzielski Stanisław 282
Niedzielski Władysław pil. 384, 386
Niemczyński 301
Niepokoj Andrzej 199
Niepokoj Jan 199
Niepokój 122
Niepokój Dorota z d. Ptak 109
Niepokój Jan 109
Niepokój Janek 122
Niepokój Józef 42, 44
Niepokój Piotr 114, 116, 120
Niepokój Roman 430
Niepokój Walenty 109
Niepokój Władysław 364
Niepokój Władysław fot. 14, 18, 32, 52,
55, 63, 64
Niepokój Władysław malarz 430
Niesiecki Kasper 133, 134
Niewiadomski Stanisław 417, 426
Niezegda Marcin 194
Niezegda Szymon 194

Niezgoda 120
 Niezgoda Jadwiga 430
 Niezgoda Józef 193
 Niezgoda Maciej 193
 Niezgoda Marcin 106, 117, 122
 Niezgoda Paweł 122
 Niezgoda Szymon 193
 Niezgoda Walenty 193
 Niezgoda Wawrzyniec 106, 117
 Niezgodowie 106
 Nikiel 120
 Nikiel Maciej 107
 Noga Zdzisław 78
 Nopp por. 276
 Norwid Cyprjan Kamil 38
 Noskowski Zygmunt 258
 Nowak 121
 Nowak Andrzej 199
 Nowak Anna 350
 Nowak Bartłomiej 114, 195
 Nowak Daniel Krzysztof 8, 77
 Nowak Edward 430
 Nowak Franciszek 199
 Nowak Jan 112, 195, 197
 Nowak Józef 195, 197
 Nowakowski Edward ks. 356
 Nowak Stanisław 116, 195, 198, 199
 Nowak Szymon 197
 Nowak Tomasz 195, 197
 Nowak Walenty 197
 Nowak Wanda 85
 Nowak Wawrzyniec 197
 Nowak wdowa 197
 Nowak Wojciech 195, 197
 Nowak Zofia 197
 Nowicki J. ppor. 309
 Nowosielecki Stanisław 215

O

Obirek Stanisław 441, 445, 449, 451
 Ochmanowski A. 30
 Odrzywolski 366, 368
 Ogonowski Ludwik 209
 Ogoński Kacper 195

Okólska Irena 19, 20, 36, 52, 56, 57
 Olbricht Stanisław 195
 Olbrycht Franciszek 197
 Olbrycht Stanisław 197
 Olbrycht Wojciech 114
 Omachel Karol 345
 Omelianowicz-Pawlenko Mychajło 305
 Orlińska 358
 Orliński Bolesław kpt. pil. 356, 358, 363
 Orłowski Antoni 329, 420
 Orzechowski Maciej 118
 Orzeszkowa Eliza 227, 242, 263
 Ostaszewski J. 37, 41
 Ostrowski 278
 Ostrowski Edmund ppłk 376, 390, 400,
 401
 Ostrowski Kazimierz 140
 Ostrowski Marcin 147
 Oświęcim Jan 144
 Oświęcim Stanisław 144
 Ozerowicz Ignacy 209
 Ożóg Maria 33, 39

P

Pacek Stanisław 198
 Pacek Szymon 197
 Paczesiowa Zofia 117
 Paczosa Jakub 197
 Paczosa Marcin 195
 Paczosa Władysław 51, 55, 56
 Paderewski Ignacy Jan 27
 Padlewski ppłk 276
 Pajer Piotr kpt. pil. 378
 Pankiewicz Jan 197
 Pankiewicz Józef 197
 Papp de Janossy ppłk 308
 Papużyński Tomasz 195
 Paraszczak Witold 43
 Pas Marcin 113
 Pasternak Jerzy 398
 Pasternak Karol por. 289, 299, 315
 Paszek Kazimierz 195
 Paszek z Suchodołu 126
 Paszkiewicz Stanisław 195

- Paszkwicz wdowa 193
Patla Antoni 18
Patla Józef 329, 330
Patla Mikołaj 199
Patla Tomasz 193
Paṭla Michał 195
Patsch ppor. 326
Pauler Bartłomiej 107
Pauler Dorota z d. Jankowicz 107
Paweł aptekarz 118
Paweł z Krosna 42
Pawik Jadwiga 410
Pawik Kazimierz 410
Pawlak Jan pil. 378
Pawlikowski Ferdynand 218
Pawłoszeński Jakub 200
Pąprowicz Stanisław 18
Pelczar Jan 342
Pelczar Maria 342
Pelczar Paweł 342
Pelczarski Szymon 195
Perenc Aleksander 337
Persowski Przedziśław 209, 210
Perzanowski Zbigniew 67, 68
Piątkowski Zygfryd kpt. 339
Pictor 147
Piech Tadeusz ppor. 276
Piekarz Stanisław 113
Pielucha Kazimierz pil. 378
Pieniądz Andrzej 43
Pieniążek Szczęśny 122
Pieradzka Krystyna 22, 24, 61, 67
Pietrusz Józef 44
Pietrusz Zdzisława 44
Pietrzak por. 302
Pigoń Stanisław 17, 159, 239–241, 266,
413
Pik-Mirandola Franciszek 17, 26, 27, 40,
48, 52
Pikor ppor. 326
Pilch ppor. 314
Pilszewski Łukasz 197
Pilszewsky Łukasz 195
Pilzniak Jan 199
Piłsudski Józef 307, 317, 334
Piotras Jurek 121
Piotrowski Roman 56, 57
Piotr (Pietrasz) z Fałkowa 104
Piotr sołtys 108
Piórek Jan Franciszek pil. 392
Pirgo Kazimierz 354
Pirog 147
Pisecki Tytus 210
Piszkowski Mikołaj 144
Pleban Helena 56
Pleiffer Jan Piotr ppor. pil. 378
Plesnar Michał 197
Plesznar Józef 199
Pleśniarski Jan 195
Pletnica Wojciech 118
Płachcińska Józefa 330
Płoszay Franciszek 193
Płoszay Kazimierz 193
Płoszay Szymon 193
Płowków Jan 122
Płowy 122
Płowy Adam 122
Płowy Barbara z d. Rosdruch 107
Płowy Grzegorz 107, 122
Płowy Jan 122
Płowy Jerzy 118, 122
Płowy Maciej 122
Płowy Stanisław 125
Płowy Walenty 118
Płowy Wojciech 108, 118, 122, 124
Pociask Jakub 112
Podhorscy 228
Podłuski Włodzimierz 209
Podolski Samuel 141
Polak Dominik 198
Pol Eleonora 29
Pol Józef 29
Pollak Stanisław 366, 368
Pol Wincenty 29, 31, 74
Połuszejko Grażyna 75
Pomprowicz Stanisław 72, 74
Popielec Jakub 195
Popiel ppor. 278

- Porcjusz Wojciech (Portius Robert Wojciech) 112, 119
Porębski J. 428
Portius Andrzej 119
Portius Robert Wojciech 132
Poschinger Kazimierz ppor. 278, 282
Postępski Zdzisław 355, 356, 358–360
Potoccy 245
Potrzesz Klimek 122
Poważny Andrzej 193
Poważny Michał 193
Pozdziarowicz Franciszek 195
Póchłopek Franciszek 14, 55
Pragłowski Józef 301
Pragłowski Leszek por. 278, 284, 285, 294, 296, 299, 301
Praisner 120, 121
Praisner Adam 121
Praisner Andrzej 120
Praisner Bartłomiej 106
Praisner Bartosz 121
Praisner Jerzy 106
Praisner Łukasz 119
Praisnerowie 106
Praisner Stanisław 120
Prajsner Tadeusz 437
Presnyar Walenty 195
Prętnik Szymon 199
Probulski Stanisław 356
Prodeus Ferdynand 323
Prugar Andrzej 72
Prus Bolesław 260
Pruski Jan Nepomucen ks. 156
Prus Szczepanowski Stanisław por. 271
Prus Szymon 117
Przerębscy 126
Przestępski Władysław 368
Przybycień Michał 85
Przybyła Jan 200
Przybyła Szymon 200
Przybyła Wojciech 200
Przybyło 120
Ptak 122
Ptak Anna z d. Rosdruch 107
Ptak Antoni 193
Ptak Grzegorz 118
Ptak Jan 118
Ptak Maciej 107, 109, 122
Ptakowicz Stanisław 122
Ptak Sebastian 122
Ptak Szymon 117
Puchalski Stanisław gen. 270, 272
Puchała Jakub 200
Puc Władysław 210
Pudło Mikołaj 111
Pudłowski Stanisław 125, 126
Puzdrowski Jan 289
Pytel Bolesław 364
Pytlińska Laura z d. Konopnicka 228, 229, 231–233, 262
- Q**
Quirini-Popławska Danuta 24, 43, 68
- R**
Rachwał Paweł 197
Rachwał Walenty 197
Rachwał wdowa po Sebastianie 199
Rachwał Wojciech 197
Radwański Jan por. 323
Rafalski Józef 195
Rafulowicz Józef 195
Raganowicz ppor. 314
Rappe Emil 329, 358
Raszewski Kazimierz 335
Rataj 122
Ratajczyk Wojciech 123
Raychtowski Wojciech 122
Rayman Bartosz 122
Rayski Ludomił Antoni gen. 339, 356, 358, 363
Rączka konduktor 214
Reich Józef 209
Remisch Franciszek 149
Renkas Barbara 195
Rewich Jakub 122
Rękaś Michał 195
Rigiel Marcin 117

- Rindl Emanuel 222, 223
Robula Tomasz 113
Rogawski Karol 203
Rogoski Tomasz 195
Rogowski Jan 111
Rogowski Marian 210
Rogoziński Ernest 209
Roja Bolesław gen. 270, 273–275, 277,
288, 296, 329
Rokita Wojciech 111
Rokotowski Stanisław 115
Rolecki Jan 209
Rolland Romain 26
Romanowicz 315
Romer Edmund 203
Ropuszko Maksymilian kpt. pil. 378
Rosdruch Adam 107
Rosdruch Maciej 107, 108
Rosicki Bartłomiej ślusarz 111
Rossini Gioacchino 428
Ross Juliusz 17, 24, 30, 36, 43, 44, 51, 67
Rostocki Wiktorian 114
Rostowski Stanisław 122
Rościszewski Jan 115
Rotkoski Franciszek 195
Roykiewicz Krystyna 238, 240, 243, 244,
246, 249, 261–263
Rozmus Wojciech 200
Rozruch 122
Rozruch Anna 125
Rozruch Maciej 125
Rozumkiewicz sierż. 326
Rozwadowski Tadeusz Jordan gen. 270,
271, 273, 282, 283, 288, 304, 306,
312–314, 316, 317
Rożyński Kasper 131
Róża 117
Rücker Wincenty 209
Rucz Jan 195
Rucz wdowa po Janie 195
Rudnicka B. 428
Rudnicki Franciszek płk pil. 370
Rusin Edward plut. 398
Ruszar Jadwiga 20
Ruszel Melchior 119, 126
Rutkowski Jan 195
Rutkowski Ksawery 195
Rutkowski poseł 218
Rutkowski Zygmunt 209
Rybicki Stanisław 358
Rybicki Władysław 209
Rybiński Józef pil. 386
Rygiel Alicja 330
Rygiel Andrzej 330
Rygiel Florian 114
Rygiel Katarzyna 114
Ryglewicz Kornel 324
Rykalicz Paweł 107, 112, 113
Rymar Walenty 114
Rymer Tomasz 112, 119
Rymer Walenty 119
Rymer Wojciech 119
Rynch 120
Rysz Jakub 114
Rytarowski Tadeusz 368
Ryznar Jan 106
Rzeszowska Dorota z d. Bartkowicz 107
Rzeszowski Wawrzyniec 107
- S**
Sabatowski Józef 199
Sabatowski Walenty 199
Sabatowski Wojciech 199
Sabik Paweł kpr. 398
Sadowska K. 30
Sadowski Stanisław 109
Sagon Jan 120
Sagon Wawrzyniec 114
Samborski Michał 195
Samojeden Marian ppor. 422
Samołyk Kazimierz 358
Samołyk Tadeusz 358
Sandecki Jakub 195
Sanguszko Eustachy 216
Sanocka Barbara 72
Sarna Władysław ks. 210, 211
Sarnowski Stanisław bp 137
Sawicki Tadeusz ks. 278

- Sąsiadek Irena 44
Sąsiadek Stanisław 42
Schindler Mieczysław 209
Schmelzdorf 155
Schmelzdorf Leopold 150
Schmitt Josef 392
Schneider Antoni 151
Scholcz Michał 117
Schulz Antoni 209
Schützer ppor. 326
Schyndlar 120, 121
Schyndlar Grzegorz 114
Schyndlar Jan 106, 114
Schyndlar Jerzy 114
Schyndlar Łukasz 106
Schyndlar Maciej 114
Schyndlarowa Katarzyna 126
Schyndlarowie 106
Schyndlar Stanisław 106, 114
Sebastian szewc 108
Seidel Piotr 117
Seliga Jarosz 122
Seneczka sotnik 308
Senglarz Jerzy 117
Serafinowicz Michał 195
Serda płk 312
Sewerniak Stanisław 398
Seweryn Tadeusz 259
Sęk Jakub 114
Sękowska Zofia 44
Sękowski Zygmunt 209
Sidorowicz Edward kpt. 426
Siedlar A. 408
Siedlecki Piotr 338
Sieprawski Tomasz 115
Sierotwiński Stanisław 17
Sikora Łukasz 120, 126
Sikorscy 237, 250
Sikorska Anna z d. Konopnicka 236, 237,
253, 262
Sikorska (patrz też Gąsowska) Marta 25,
256, 258
Sikorski Aleksander 236, 237, 243, 249,
253–255, 259, 262
Sikorzanka Teresa pil. 356
Singlar Jan 117
Siniec Józef 195
Sitkiewicz 142
Sitkiewicz Marcin 140
Skalski Henryk por. pil. 371, 378
Skarbak Aleksander 316
Skawroga 120
Skiba Józef por. 307, 309, 313, 316
Sklarz Stanisław 195
Skoczek 121
Skoczyński Jan 441, 444, 445, 451
Skoczyński Jerzy ppor. 276
Skotnicka M. 35
Skotnicki Paweł 134
Skowierz 120
Skowierz Bartosz 121
Skowierz Jan 122
Skowierz Maciej 118
Skowierz Nikiel 122
Skowierz Stanisław 114
Skowierz Tomasz 120
Skrzęta Walenty 118
Skrzyszewski Andrzej 195
Skupień Szymon 114
Skwarczyńska Stefania 255
Sławkina Inga 445
Słomczyńska Jadwiga 237, 238, 262, 266
Słota Ignacy 437
Słota Marcin 121
Słupczyński W. 290
Służewski Tadeusz 365
Słyś Adam Ernest Leszek 343
Słyś Aniela z d. Drozd 342
Słyś Jan 343
Słyś Jerzy Michał Otton 343
Słyś Józef 56, 342
Słyś Maria z d. Grzymalska 343
Słyś por. 296
Słyś Stanisław 195
Słyś Tomasz 342
Słyś Wawrzyniec 197
Smiejdowic 122
Smoleńska Jadwiga z d. Brzozowska 243

- Smoleńska Maria z d. Konopnicka 236,
237, 243, 261, 262
- Smoleński Jan 243
- Smyd Maciej 114
- Smyd Marcin 116
- Smyk Marek 438
- Sobek 122
- Sobel Marian 33
- Sobolewski Felicjan 209
- Soboń Agnieszka wdowa 200
- Sobota Zenon 329
- Socha Franciszek 197
- Sofkiewicz Wojciech 122
- Sokołowicz Władysław 433, 436
- Solari Jakub 133–140, 146
- Solari Jakub senior 138
- Soliński Leszek 32
- Solski Stanisław 149
- Sołtys 122
- Sołtysiak Jan 398
- Sołtys Mieczysław 417
- Sołtys Wawrzyniec 119
- Sönel Alfred 251
- Sönel Marian 251
- Sopka Stanisław 122
- Sopotnicki Józef mjr 300
- Sosenko Marek 290
- Sosnowski Józef por. 301–303
- Sowa 122
- Sożyński Jacek 44
- Sożyński Rudolf 420
- Sójka Krzysztof 44
- Spira ppor. 313
- Spisak Franciszek 209
- Sprecher 426, 427
- Srebro 122
- Sroka Franciszek 40
- Sroka Jan 195
- Sroka Kazimierz 193
- Sroka Sebastian 195
- Stabik Józef 200
- Stabik Michał 200
- Stachiewicz Julian mjr 271, 273
- Stachirak Szymon 195
- Stachoniowicz Bartłomiej 118
- Stachoń 120
- Stachyrak Józef 197
- Stachyrak Tomasz 197
- Stanisław młynarz 108, 110, 116
- Stanisław rzemieślnik 108
- Stanisław sołtys 108
- Stanok Karol 15, 55
- Starowiejski Stanisław 216
- Stasiczak Michał 200
- Stasik Wilhelm 398
- Stawiarski Walerian pchor. 211, 272, 274,
325, 329, 336, 338, 353
- Stawieńska Konstancya 195
- Stecki Tadeusz 209, 210
- Stefan Batory 108
- Stefan Franciszek 209, 214
- Stefani Jan 418
- Stefaniw Hnat 305
- Stelczyk Kazimierz 209
- Steliga 122
- Steliga Ignacy 195
- Steliga J. 430
- Steliga Jakub 109, 110
- Steliga Jan 193, 195
- Steliga L. 430
- Steliga Maciej 118
- Steliga Michał 195
- Steliga Regina 109
- Steliga Sebastian 199
- Steliga Stanisław 43, 56, 57
- Steliga Wojciech 107, 110, 199
- Stelina Janina 436
- Stella-Sawicki Izydor 368
- Stengel Ireneusz 204
- Steppek podof. 275, 337
- Steranka Julian 209
- Stęczyński Z.B. 33
- Stępień Kazimierz 354
- Stojewski Józef 200
- Stojowski sierż. 281
- Stok Franciszek kpt. 276
- Strachota Jan 198
- Strachota Wojciech 198

- Stradin Teodor chor. 275, 281, 282, 295,
298
- Stręk Andrzej 337
- Stronczak Władysław 55
- Struszkiewicz poseł 218
- Stryczna Jadwiga 124
- Stryczny Jan 118, 124, 125
- Stryczny Józef 195
- Stryczny Kasper 108
- Stryczny Marcin 107
- Stryczny Piotr 124
- Stryczny Sebastian 195
- Stryczny Stanisław 108
- Stryczny Walenty 114, 124
- Strzelbicki Jan T. 362
- Strzelecka 298
- Strzelecki Jan 287, 299, 308
- Strzyżowski Łukasz Samuel 113
- Studencki J. 428
- Styrylska Teresa z d. Bęben 405, 406
- Suchanek 205
- Suchan Rudolf 418
- Suchorowic Jan 113
- Suiderski Ignacy 195
- Suka Feliks 113
- Sukiennik Krystyna 26, 30, 40
- Sulima Z. 406
- Sulimowski Franciszek 30, 55
- Sumerowa 362
- Surmacz Stanisław 437
- Suśnia Kazimierz 193
- Suwart Wojciech 126
- Swach 140
- Swach Adam 140
- Swoboda Józef Karol ppłk 269, 273–275,
277–280, 282–285, 288, 289,
293–299, 301, 325–330, 334, 337,
338, 342, 345, 347, 348
- Syndlar Łukasz 115, 122
- Syndlar Szymon 121
- Sypek 278
- Syrek Wiesław 74
- Szafran Anna 343
- Szafran Franciszek 343
- Szafran Piotr 343
- Szafran por. 315
- Szafran Stanisław 8, 75, 77, 413–415
- Szafrański Jan pil. 355, 362
- Szainowicz Wojciech 195
- Szajna 147
- Szajna Jan 437
- Szajna podof. 275, 337
- Szajna Stanisław 437
- Szajna Walenty 114
- Szancer Jan M. 252, 258
- Szczepanik Jan 26–28, 31, 40–42, 48, 52
- Szczepanowski Stanisław por. 272, 276,
278, 283, 319
- Szczepański Andrzej 200
- Szczupak Józef 19
- Szelc Antoni 197
- Szelc Franciszek 197
- Szelc J. 41
- Szelc Jan 55, 197
- Szelc Józef 197, 199
- Szelc Stanisław 44
- Szelc Szymon 197
- Szelc Walenty 197
- Szelc Wojciech 197
- Szembara Jan 195
- Szepieniec Bartłomiej 344
- Szepieniec Teresa z d. Wołczańska 344
- Szepieniec Władysław 344
- Szepietowski Michał 410
- Szeptyccy 223
- Szeptycki Stanisław gen. 271
- Szkremetko por. 279
- Szlak Grzegorz 118
- Szmidt ze Lwowa 275
- Szmidzina wdowa 195
- Szmon 114
- Szmyd Andrzej 199
- Szmyd Aniela z d. Klimek 419
- Szmyd Franciszek 419
- Szmyd Genowefa 419
- Szmyd Jakub 199
- Szmyd Janina z d. Kolanko 437

- Szmyd Józef por. 14, 19, 41, 417–421,
423–428, 430–434, 436–438
- Szmyd Kazimierz 75
- Szmyd Łukasz 419, 437
- Szmyd Marian 419
- Szmyd Ryszard 437
- Szmyd Sebastian 195, 199
- Szmyd Stanisław 197
- Szmyd Stanisława z d. Słota 437
- Szmyd Szymon 195
- Szmyd Tomasz 199
- Szmyd Wawrzyniec 197
- Szmyd Zofia 197
- Szmyd Zuzanna 437
- Szolc 120
- Szolcz Jan 120
- Szopa Andrzej 195
- Szopka Stanisław 108
- Szoszyna Kazimierz 193
- Szoszyna wdowa 193
- Szpernal Jakub 199
- Szpet Gustaw 446
- Szponar podof. 275, 337
- Sztaba 278
- Szteliga Błażej 116
- Szteliga Franciszek 197
- Szteliga Jan 197
- Szteliga Stanisław 197
- Szteliga Szymon 197
- Szteliga Tomasz 197
- Szteliga Walenty 197
- Szubarth Jan 120
- Szuber Jan 195
- Szuber Janusz 441, 447, 451, 452
- Szubra Andrzej 199
- Szubra Sebastian 199
- Szubra Walenty 199
- Szuchewycz płk 308
- Szumbowicz Wojciech 195
- Szumusiak Stanisław 195
- Szwalbe Stanisław 44, 45, 244, 253, 255
- Szwedo Jan 271
- Szydło Jan 337
- Szydło Michał 281
- Szylling gen. 335
- Szymański M. 34
- Szymański Stanisław 42, 44
- Szymbara Józef 56
- Szymonowic Jan 111
- Szymonowic Maciej 122
- Szymonowic Szymon 111
- Szymonowic Tomasz 120
- Szyndlak Thomas 134
- Szynglarski Szymon 195
- Szypowska Maria 256, 258
- Ś**
- Ślaski Wacław kpr. 312, 313
- Ślawnicki Tadeusz 64
- Ślączka Wojciech dr 275
- Śliwińska Irmina 246
- Śnieżek Jan 119
- Świątek Franciszek 193
- Świątek Jan 193
- Świątek Michał 193
- Świątek Sebastian 193
- Świątek Stanisław 193
- Świątek Wawrzyniec 199
- Świątek Wojciech 193
- Świdowska Zofia z d. Trembecka 344
- Świdowski Gustaw kpt. 277, 314, 319,
344–346
- Świdowski Jan 344
- Świdowski Marian 344
- Świdowski ppor. 285, 296
- Świdowski Stanisław 344
- Świdowski Tomasz 195
- Świdowski Władysław 337, 344
- Świdor ppor. 306
- Świerkosz Czesław por. pil. 378
- Świński Jakub 195
- Świątek Maciej 118
- Świętopolski Stanisław 109, 115
- T**
- Tagore Rabindranath 26
- Taliński Jerzy 113
- Tański Kazimierz 365

- Tarasz Tomasz 197
 Tarczay Tomasz 126
 Tarłowski 282
 Tarnowski ppor. 302
 Tasnady Michał 113
 Tatara Leonard o. 150
 Tenerowicz Franciszek 436
 Tenerowicz Jan 337
 Terlecki Marian Hubert 12, 18, 21, 31, 38,
     48, 51, 52, 55–57, 60, 64, 70–72,
     74–76, 412, 417
 Terlecki Tadeusz kpt. 274
 Tetmajer Kazimierz Przerwa 27
 Thasnady Michał 106
 Thelen Gustaw 209
 Timofiejew Artur 75
 Tofilski Józef 45
 Tokarski Adolf pil. 385
 Tokarzewski ppłk 273
 Tomaszewski Józef 195
 Tomek 126
 Tomkiewicz Maciej 195
 Tomkowicz Stanisław 145, 155
 Tomlik 124
 Torma Antoni Krzysztof 275
 Torma Barbara z d. Kunysz 275
 Torma Kamila Helena 275
 Torma Michał Hipolit 275
 Torma Roman Rudolf 275
 Torma Stefan Jan ppłk 274, 275, 325, 327
 Trębacz Andrzej 111
 Tręmbowski Tadeusz 197
 Truskolaski Zdzisław malarz 18, 32, 54
 Trybus Alfred 56
 Trytek Tadeusz 76
 Trzcińska J. 249
 Trzebiecki Andrzej 134
 Trzebińska Anna z d. Wybranowska 145
 Trzebiński Mikołaj 145, 148
 Trzeciecki poseł 219
 Trzeciecki Tytus 29
 Trzemzałski Wincenty 19, 20, 56
 Trznadel Jan 57
 Trznadel Władysław 42, 44
 Trznadel Wojciech 198
 Trzyna Edward 19
 Turek Ludwik 209, 210
 Turek Stanisław plut. 387
 Turowski Waclaw 119
 Twain Mark 27
 Tworzydło Marcin 114
 Typrowicz dr 296
 Typrowicz Halina 346, 347
 Typrowicz Katarzyna z d. Jakiel 346
 Typrowicz Stanisław Michał 346, 347
 Typrowicz Wawrzyniec 346
 Typrowicz Wiktoria 346, 347
 Tyszkiewicz Mieczysław ppor. 271, 272,
     278, 281, 282, 285, 293–295, 298,
     300, 301, 319
- U**
- Ujejski 127
 Ulińska Anna 136, 138
 Underka kpt. 311
 Urba Franciszek 197
 Urba Jakub 195
 Urbanek ppor. 326
 Urbanek Tadeusz 42
 Urbanowicz Jakub 195
 Urbańscy 145
 Urbański Adam 166
 Urbański Felix 144
 Urbański Franciszek 144, 195
 Urbański Ignacy 144
 Urbański Jan 195
 Urba Szymon 195
 Urba wdowa 197
 Urba wdowa po Szymonie 195
 Uruski Franciszek sierż. 326, 327
 Uzarski ks. prał. 215
- V**
- Vopalka Bronisław 418
- W**
- Wachal Józef 329
 Wachal Tadeusz 325

- Wachal Władysław 325, 338
Wachal Władysław syn 325
Waclaw 123
Waignar Piotr 109
Waiss Marcin 113
Waiss Walenty 107
Wajda E. 30
Wajs Stanisław 14, 55
Wajs Stefan 360
Walasek por. 318
Waldorff Jerzy 256
Walendowski Władysław ppor. pil. 378
Walenty ślusarz 111
Walewski Bartłomiej 166
Walewski Marcin 200
Walewski Stanisław por. 274
Wantowska Maria 242
Warchoń Zdzisław 15
Wardzała Jan 209
Warski ppor. 295
Was Franciszek 197
Wasiłowska-Gorczycka Wanda 237
Wasiłowski Ignacy 227, 241, 252, 253
Watulewicz Józef ks. 285
Wawrzek 122
Wawrzyniec młynarz 110
Wawrzyńcovicz 122
Wawszczak Maria 236
Wawszczak Zbigniew 17, 33
Wayda Franciszek 193
Wayda Kazimierz 195
Wayda Piotr 197
Wayda Tomasz 199
Waydner Piotr 122
Ways Bartłomiej 193
Ways Józef 193
Ways Kazimierz 193
Ways Sebastian 193
Wayss Maciej 195
Ways Szymon 193
Ways Wojciech 193
Wdowiarz Stanisław 43, 44
Weber Władysław 209
Wereszczyńska Joanna z d. Matzger 347
Wereszczyński Edward kpt. 222, 276, 347
Wereszczyński Jan 347
Węgierski Jerzy 426
Węglowicz Jan 197
Węgrzyn Anna z d. Skowierz 118
Węgrzyn Szymon 118
Węklar Andrzej 195
Węklar Franciszek 197
Węklar Kazimierz 197
Węklar Piotr 197
Węklar Stanisław 197, 337
Węklar Tomasz 197
Węklar Wojciech 197
Wianecki Henryk 42, 44
Widziszto Stanisław 112
Widziszto Stanisława 115
Widziszto Szymon 112
Widziszto Wojciech wójt 108
Wieliczko Mieczysław 31, 45
Wielochowski Leszek Jerzy por. pil. 378
Wierzbiański Witold 64
Wierzuchowski Zygmunt 209
Więcek Jan 114, 125
Więckowski kpt. 288
Wiktorkiewicz mjr 293
Wiktor S. 25
Wikusz Michał 197
Wilczakowicz Jan 142
Wilczeński Wojciech 195
Wilga 122
Wilga Jakub 122
Wilga Stanisław 122
Wilga Szymon 122
Wilga Świętek 122
Wilga Walenty 118
Wilga Wojciech 122
Wilk 122
Wilk Bartłomiej 199
Wilk Franciszek 195, 197
Wilk Jakub 197, 199
Wilk Józef 197, 199
Wilk Kazimierz 195, 197
Wilk Marcin 193
Wilk Michał 193

- Wilk Sebastian 199
Wilk Stanisław 199
Wilk Szymon 199
Wilk Tomasz 199
Wilk Walenty 193
Wilk Wawrzyniec 199
Wilk Wojciech 193
Wilski Wojciech 252
Wilusz 120
Wilusz Florian 117
Wilusz Jerzy 114, 115
Wilusz Łukasz 116
Wilusz Maciej 116
Wilusz Regina 109
Wilusz Stefan 106–109
Winarek Franciszek 197
Winiarski Kazimierz 195
Winiarski sierż. 302
Winkler 121
Winkler Andrzej 106, 107, 114
Winkler Grzegorz 106
Winkler Kasper 112
Winkler Maciej 106, 113, 117
Winklerowie 106
Winkler Piotr 120, 121
Winkler Stanisław 106
Winkler Wojciech 106, 116
Wirth por. 326
Wiśniewski Józef 337
Wiśniewski kpt. 311
Wiśniowski J. 263
Wiśniowski Tomasz 197
Witalis Jadwiga 195
Witaliski Michał 195
Witalisz Michał 197
Witek por. 318
Witkoś Stanisław 38, 39, 42, 64
Witowska Agnieszka 114
Witowski Dmytro 305
Władysław II Jagiełło 104
Władzielczyk Krzysztof 410
Włodarko wdowa 197
Włodek Maciej 106
Włodek Małgorzata z d. Winkler 106
Włodarski Jan 200
Wodyński Jan 33, 38
Wodzicki Jan Wawrzyniec 138
Woitowicz Michał 195
Wojas Zbigniew 67
Wojewoda Kazimierz 8, 78
Wojnar Adolf 360
Wojnar Hermina 44
Wojnar Józef 25, 42–45, 56, 57
Wojnar Marcin 122
Wojnar Tadeusz 37, 38
Wojtan 120
Wojtuń podof. 275, 337
Wolański Jan 156
Wolański Mieczysław por. pil. 378
Wolf mjr 335
Wolfram Witold Zachariasz kpt. 422
Wolski Aleksander 134
Wolski Marian pil. 360, 362
Wolski Mieczysław por. pil. 378
Wolski Wojciech ks. 155
Wolsky Andrzej 195
Wołczańska B. 54
Woyciechowska wdowa po Kazimierzu 197
Woyciechowski Kazimierz 197
Woycik Kacper 199
Woynarek Franciszek 197
Woynarek Józef 195
Woynarowicz Józef 195
Woytinowski Ignacy 196
Woytinowski Jan 196
Woytowicz Stanisław 197
Woytowicz Wojciech 196
Woźniacki Jan 48
Woźniakowski z Krakowa 365
Wójciak Anna z d. Chłap 332
Wójcikiewicz Zdzisław 70
Wójcikowski Paweł ppor. 271, 272, 278, 293
Wójcik Stanisław 57
Wójtowicz Władysław 56
Wybranowska Katarzyna 145
Wybranowski Marcin 145

- Wybranowski Mikołaj 145
Wybranowski Stanisław 145
Wybranowski Wawrzyniec 115
Wyrozumski 24
Wyrozumski Jerzy 67
Wytanek Jan 114, 121
- Z**
- Zacny Franciszek 72
Zagórska J. 35
Zagórski Włodzimierz Ostoja gen. 338,
339
Zajac Barbara 44
Zajac Edward 277
Zajac Kazimierz 43, 44
Zajdel Wanda 430
Zakulski Ludwik 330
Zaleski Adam Juliusz ppłk 370, 371, 375,
376, 383, 387, 399–401
Zaleski Juliusz por. 276
Zaleski Marcin 132
Zalewski ppor. 277
Załęski Stanisław ks. 130, 144, 145, 155
Załuscy 358
Zapolska 27
Zápolya Jan 126
Zaremba Stanisław 132, 133, 135
Zarzycki Kazimierz 17
Zawadowski pchor. 315, 318
Zawadowski plut. 282
Zawadzki Jan chor. pil. 378
Zawadzki Jan plut. 391, 393
Zawistowski Jerzy 67
Zawisza Maciej 200
Zaydel Florian 118
Zaydel Franciszek 193, 197, 199
Zaydel Ignacy 196
Zaydel Jakub 193, 196
Zaydel Jan 116, 193
Zaydel Józef 196, 197, 199
Zaydel Katarzyna wdowa 199
Zaydel Kazimierz 198
Zaydel Marcin 193
Zaydel Michał 193, 197
Zaydel Piotr 118
Zaydel Sebastian 199
Zaydel Szymon 108, 122, 196, 199
Zaydel Tomasz 110, 197, 198
Zaydel Walenty 196, 197
Zaydel Wawrzyniec 197, 199
Zaydel wdowa 198
Zaydel wdowa po Michale 197
Zaydel Wojciech 193, 196
Zboińska Maria 27, 48
Zborowski Maciej 72
Zdankiewicz Zygmunt 209
Zdanowski Juliusz 270
Zdunek Jan 278
Zemon Maciej 117
Zeydel Jerzy 107
Zgirski Aleksander 57
Zgórniak Marian 67
Zichowicz Antoni 196
Zieleniec Bogdan 252
Zieliński Jerzy 74, 75, 326, 327
Zieliński Zygmunt gen. 304, 306, 307,
312, 318
Ziembicki Gwalbert 204
Ziemska Ewa z d. Liwosz 347, 350
Ziemska Helena 246, 247, 263, 347, 350
Ziemska Janina z d. Zerach 350
Ziemska Maria 347, 350
Ziemska Weronika 347, 350
Ziemska Zofia 347
Ziemski Franciszek 347, 350
Ziemski Jan por. 25, 246, 247, 263, 275,
277, 282, 284, 288, 311, 337,
347–350
Ziemski Józef 347, 349, 350
Ziemski Marcelli 347, 349, 350
Ziemski Stanisław 347, 350
Ziemski Władysław 347, 350
Ziemski Zofia 350
Zięba Maciej 196
Zin Wiktor 38, 43
Ziobro ppor. 283
Zirler Julian 337
Zofia 111

Zofka 123
Zubrzycki Jan Sas 92
Zwiercan Antoni 24
Zwoliński Władysław 398
Zwonarz kpt. 301
Zych Franciszek 420
Zychewicz Bronisław 43
Zych Jan 42, 44
Zyga Aleksander 30, 70
Zygmunt 122
Zygmunt I Stary 104
Zygmuntowicz Sebastian 196
Zygmuntowicz Stanisław 122
Zygmunt Sebastian 196
Zygmunt Stanisław 116, 117
Zymanowy Wojtek 123
Zyman Wawrzyniec 113
Zymon Jan 114

Zymon Maciej 114
Zymon Sebastian 114

Ż

Żagiel Stanisław 197
Żardecki Józef 337
Żarski Władysław por. 276
Żebro Marek 122
Żelaškiewicz inż. 368
Żeleński Władysław 417
Żelnik ppor. 422
Żołna Kazimiera 72
Żołna Stanisław 193
Żółtek Tomasz 193
Żuczek Józef 196
Żułkoś Jan 196
Żułkoś Marcin 196
Żywiec Wojciech 112

SPIS ILUSTRACJI

„22 lata działalności Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krośnieńskiej” Franciszka Krausa – stronica pierwsza maszynopisu	13
Zawiadomienie członków-założycieli Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Krośnieńskiej o zarejestrowaniu organizacji, dokonany przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie 24 lipca 1958 roku	14
Statut Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Krośnieńskiej zatwierdzony 24 lipca 1958 roku – pierwsza stronica maszynopisu.	15
Franciszek Kraus przemawiający na odsłonięciu tablicy upamiętniającej setną rocznicę urodzin Franciszka Pika-Mirandoli	17
Członkowie Stowarzyszenia uczestniczący w uroczystym otwarciu rezerwatu „Tysiąclecia” na górze Cergowej, 22 lipca 1961 roku. Fot. W. Klimczak	18
Projekt tablicy upamiętniającej setną rocznicę urodzin Jana Szczepanika. Rys. Stanisława Kochanka	28
Druk zaproszenia na wieczornicę poświęconą setnej rocznicy śmierci Wincentego Pola, 14 grudnia 1972	29
Druk zaproszenia na sesję popularnonaukową <i>Krosno – wczoraj, dziś, jutro</i> , 10 września 1976	31
Druk zaproszenia na otwarcie Jubileuszowej wystawy artystów plastyków regionu krośnieńskiego, 21 grudnia 1974	32
Druk zaproszenia na Walne Zebranie Sprawozdawczo-Wyborcze członków Stowarzyszenia, 3 czerwca 1973	49
Druk zaproszenia na sesję popularnonaukową <i>Środowisko artystyczne regionu krośnieńskiego na przełomie XIX i XX wieku</i> , 17 września 1973.	50
Franciszek Kraus – prezes Stowarzyszenia w latach 1959–1983. Fot. W. Niepokój	63
Prospekt zapowiadający ukazanie się dwóch tomów monografii krośnieńskiej, s. 1. Ze zbiorów Zdzisława Łopatkiewicza	65
Prospekt zapowiadający ukazanie się dwóch tomów monografii krośnieńskiej, s. 2. Ze zbiorów Zdzisława Łopatkiewicza	65
Prospekt zapowiadający ukazanie się dwóch tomów monografii krośnieńskiej, s. 3. Ze zbiorów Zdzisława Łopatkiewicza	65
Prospekt zapowiadający ukazanie się dwóch tomów monografii krośnieńskiej, s. 4. Ze zbiorów Zdzisława Łopatkiewicza	65
Anons prasowy zapowiadający ukazanie się Studiów krośnieńskich: M. Sira, <i>Krosno – studia z dziejów miasta i regionu</i> , „Podkarpacie”, R. 2, nr 32 (46) z 12 sierpnia 1971, s. 3	66

Zaproszenie na promocję książki <i>Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu</i> , t. 4, 14 stycznia 2003.	73
Obwoluty tomów I–VII serii <i>Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu</i>	78
Sgraffito Franciszka Daniszewskiego przedstawiające pierzeję północną krośnieńskiego Rynku oraz niewielki fragment pierzei zachodniej, 1894 r., gmach Towarzystwa Zaliczkowego w Krośnie. Stan po renowacji, 2018 r. Fot. T. Leszczyński	84
Krosno, stan. 1, Rynek. Lokalizacja wykopów archeologicznych, a – wykopy z lat 1999–2001; b – wykop z roku 2011	86
Krosno, Rynek – pierzeja zachodnia. Zejście z płyty Rynku do piwnicy przedprożnej kamienicy Rynek 16. Rys. W. Nowak.	86
Krosno, Rynek – pierzeja zachodnia. Wschodnia ściana fundamentowa kamienicy Rynek 15 z arkadami zejść do partii piwnicznej z płyty Rynku. Rys. W. Nowak	87
Krosno, Rynek – pierzeja zachodnia. Relikty zejścia do piwnicy przedprożnej oraz podstawy arkady podcieni kamienicy Rynek 20. Fot. T. Leszczyński	88
Krosno, stan. 1, Rynek – pierzeja zachodnia. Lokalizacja piwnic przedprożnych oraz reliktyw podcieni odkrytych w trakcie badań archeologicznych w 2011 r. Rys. W. Nowak, T. Leszczyński, M. Kłosowicz. Legenda: C – sklepienie ceglane; K – sklepienie kamienne; Z – zejścia do piwnic przedprożnych; F – filary arkad podcieni	89
Krosno, Rynek – pierzeja zachodnia. Zejście z płyty Rynku do piwnicy przedprożnej kamienicy Rynek 16. Fot. J. Gancarski	91
Krosno, Rynek – pierzeja zachodnia. Relikty piwnicy przedprożnej kamienicy Rynek 21. Fot. T. Leszczyński	91
Plan rynku krośnieńskiego wg Jana Sas-Zubrzyckiego. Zbiory Muzeum Podkarpackiego w Krośnie	92
Krosno, Rynek – pierzeja zachodnia. Detale architektoniczne wtórnie użyte w kon- strukcji zejścia z płyty Rynku do piwnicy przedprożnej kamienicy Rynek 17. Fot. T. Leszczyński	96
Kamienne żebro sklepienne wykorzystane wtórnie przy budowie zejścia do piwnicy przedprożnej kamienicy nr 17. Strzałka oznacza lokalizację znaku kamieniarskiego. Rys. i fot. T. Leszczyński. a – fotografia; b – zarys przedniej ściany żebra i jego profil; c – wyrys znaku kamieniarskiego znajdującego się na grzbiecie żebra; d- zbliżenie na znak kamieniarski na grzbiecie żebra	97
Kamienne żebro sklepienne wykorzystane wtórnie przy budowie zejścia do piwnicy przedprożnej kamienicy nr 17. Strzałka oznacza lokalizację znaku kamieniarskiego. Rys. i fot. T. Leszczyński. a – fotografia; b – zarys przedniej ściany żebra i jego profil; c – wyrys znaku kamieniarskiego znajdującego się na grzbiecie żebra; d – zbliżenie na znak kamieniarski na grzbiecie żebra	99
Wsie miejskie Krosna na tzw. Mapie Miega z lat 1779–1783.	105
Wsie miejskie Krosna na mapie Galicji z roku 1901	121
Dawny gmach kolegium jezuickiego w Krośnie, stan obecny, widok od południa. Fot. P. Łopatkiewicz.	130

Plan kościoła i kolegium jezuitów w Krośnie z roku 1667, Biblioteka Uniwersytetu Lwowskiego, rkps 1485, nr 2	136
Plan kościoła i kolegium jezuitów w Krośnie z roku 1697, Bibliotheque Nationale de France w Paryżu, arkusz nr 12148.	137
Mapa Krosna z kompleksem zabudowań jezuickich, według stanu z lat siedemdziesiątych XVIII wieku. Friedrich von Mieg, <i>Karte des Konigreichs Galizien und Lodomerien 1779–1783</i> , sekcja nr 88	143
Obraz Wniebowzięcia Matki Boskiej z dawnego kościoła jezuickiego w Krośnie, obecnie we wnętrzu kościoła parafialnego w Krośnie. Fot. P. Łopatkiewicz.	152
Obraz Matki Boskiej Loretańskiej z oratorium Sodalicji uczniowskiej kościoła jezuickiego w Krośnie, obecnie we wnętrzu kościoła parafialnego w Krośnie. Fot. P. Łopatkiewicz.	152
a – Balustrada z herbem Zadora z dawnego kościoła jezuickiego w Krośnie, obecnie w kościele w Targowiskach. Fot. P. Łopatkiewicz; b – Balustrada z herbem Poraj z dawnego kościoła jezuickiego w Krośnie, obecnie w kościele w Targowiskach. Fot. P. Łopatkiewicz; c – Bramka balustrady z monogramem imienia Jezus z dawnego kościoła jezuickiego w Krośnie, obecnie w kościele w Targowiskach. Fot. P. Łopatkiewicz.	153
a – Zespół pięciorzędowych ław kościelnych z dawnego kościoła jezuickiego w Krośnie, obecnie w dawnym kościele parafialnym w Haczowie. Fot. P. Łopatkiewicz; b – Zespół pięciorzędowych ław kościelnych z dawnego kościoła jezuickiego w Krośnie, obecnie w dawnym kościele parafialnym w Haczowie. Fot. P. Łopatkiewicz	154
Dawne kolegium jezuickie w Krośnie, widok od strony południowo-zachodniej. Reprodukacja wg L.K. [monogramista], <i>Kolegium zniesionych jezuitów w Krośnie w Galicji</i> , „Przyjaciel Ludu”, Leszno 1847, t. 14, nr 5, s. 37	158
Fragment księgi pomiarowej wsi Krościenko Niżne. Źródło: Centralne Historyczne Archiwum Państwowe Ukrainy We Lwowie, (dalej cyt. CDIAL) fond 19, opis 2, sprawa 58, arkusz 79	164
Fragment księgi pomiarowej Krosna. Źródło: CDIAL fond 19, opis 2, sprawa 156, arkusz 57	165
Fragment opisu granic wsi Białobrzegi. Źródło: CDIAL fond 19, opis 2, sprawa 57, arkusz 71	165
Fragment Obrachunku kontrolowanego przychodu z gruntu wsi Suchodół. Źródło: CDIAL fond 19, opis 2, sprawa 55, arkusz 72	166
Białobrzegi na Mapie von Miega (Die Josephinische Landesaufnahme von Galizien 1779–1783). Orientacyjne lokalizacje niw: 1 – Domowe, 2 – Podsobnie ku granicy korczyńskiej, 3 – Przydatki, 4 – Podsobnie ku granicy polańskiej. Źródło: Österreichisches Staatsarchiv – Kriegsarchiv in Wien, BIXa390 sect.088 col. XII	167
Krosno na tzw. Mapie von Miega (Die Josephinische Landesaufnahme von Galizien 1779–1783). Orientacyjne lokalizacje niw: 1 – Domowe, 2 – Podgórnice, 3 – Niziny, 4 – Guzikówka, 5 – Sołtystwo Białobrzeskie, 6 – Jerminiówka z Obszarami. Źródło: Österreichisches Staatsarchiv – Kriegsarchiv in Wien, BIXa390 sect.088 i 089 col. XII	169

Krościenko Niżne na tzw. Mapie von Miega (Die Josephinische Landesaufnahme von Galizien 1779–1783). Orientacyjne lokalizacje niw: 1 – Ogrody, 2 – Łony, 3 – Od Załęża, 4 – Od Łłoków. Źródło: Österreichisches Staatsarchiv – Kriegsarchiv in Wien, BIXa390 sect.088 i 089 col. XII.	170
Polanka na tzw. Mapie von Miega (Die Josephinische Landesaufnahme von Galizien 1779–1783). Orientacyjne lokalizacje niw: 1 – Domowe, 2 – Dół, 3 – Zagumnie, 4 – Kąty, 5 – Górki. Źródło: Österreichisches Staatsarchiv – Kriegsarchiv in Wien, BIXa390 sect.088 i 089 col. XII	172
Suchodół na tzw. Mapie von Miega (Die Josephinische Landesaufnahme von Galizien 1779–1783). Orientacyjne lokalizacje niw: 1 – Ogrody i domowe, 2 – Zapłotnie, 3 – Zagumienki. Źródło: Österreichisches Staatsarchiv – Kriegsarchiv in Wien, BIXa390 sect.089 col. XII	173
Turaszówka na tzw. Mapie von Miega (Die Josephinische Landesaufnahme von Galizien 1779–1783). Orientacyjne lokalizacje niw: 1 – Domowe, 2 – Podlesie, 3 – Załęże, 4 – Pogorzałki, 5 – Ku Malinowej Górze. Źródło: Österreichisches Staatsarchiv – Kriegsarchiv in Wien, BIXa390 sect.088 col. XII	174
Plan sytuacyjny w miejscu projektowanego przystanku osobowego Polanka Karol. Zwraca uwagę istniejący już wówczas tor – bocznicza do cegielni. 1898 rok (zbiory AGAD Warszawa)	207
Widok fragmentu krośnieńskiej rafinerii – uwagę zwracają cysterny z oznaczeniem właściciela zakładu i jego lokalizacji. Poczłtówka po 1905 r. wyd. Bernard Fischbein, niedatowana	212
Przebieg począłkowego fragmentu projektowanej linii Krosno – Brzozów na odcinku do stacji Korczynna, według projektu E. Rindla. Fragment mapy z września 1913 roku (zbiory AGAD Warszawa).	223
Zofia Mickiewiczowa, fot. z lat dwudziestych XX wieku. Fot. ze zbiorów Muzeum Marii Konopnickiej w Źarnowcu	233
Zofia Mickiewiczowa w wózku inwalidzkim przed gankiem południowym dworku. Obok niej siedzą: Krystyna Roykiewicz i Antoni Bielecki. Stoją od lewej: Krystyna Elsnerówna i Maria Bielecka. Fot. z roku 1953. Zbiory Muzeum Marii Konopnickiej w Źarnowcu	240
Pod jesionem zwisającym, wśród osób siedzących, adiunkt Marta Gąsowska i kierownik Muzeum, Aleksander Sikorski. Fot. z roku 1959, ze zbiorów własnych	254
Jadalnia w dworku w pierwszych latach po otwarciu stałej ekspozycji. Fot. z roku 1960, ze zbiorów własnych	256
Adiunkt Marta Gąsowska prezentuje w plenerze gorset od jubileuszowego stroju krakowskiego. Fot. z roku 1960, ze zbiorów własnych	257
Kustosł Zdzisław Łopatkiewicz z żoną Stanisławą przy elewacji zachodniej dworku. Fot. z roku 1980, ze zbiorów własnych	260
List Marii Konopnickiej do syna Stanisława z 28 maja 1904 r. Fotokopia listu ze zbiorów Muzeum Marii Konopnickiej w Źarnowcu. MKŹ/AH/1435.	265
Pierwsze oddziały Wojsk Polskich sformowane w Krakowie odchodzą na odsiecz Lwowa (fot. Jan Szwego, [w:] Dziesięciolecie Polski odrodzonej. Księga pamiątkowa 1918–1928, Kraków – Warszawa 1928).	271

Grupa obrońców Zagłębia Naftowego w Borysławiu w listopadzie 1918 r., w środku siedzą: por. 2 p. uł. inż. Roman Machnicki; na prawo: por. Bolesław Czajkowski, por. inż. Stanisław Szczepanowski, ppor. Mieczysław Tyszkiewicz, na lewo: ppor. Paweł Wójcikowski, pchor. Stawiarski, pchor. Mercik. Foto [w:] <i>Semper Fidelis. Obrona Lwowa w obrazach współczesnych. Zebrała Wanda Mazanowska, przedmowa Stanisław Łempicki</i> , Towarzystwo Straży Mogił Polskich Bohaterów, Lwów 1930.	272
Odcisk pieczęci Batalionu Strzelców Sanockich. Zbiory autora	278
Szkic sytuacyjny przedstawiający okolice Chyrowa. Zob. Poplatek 1938.	280
Stacja kolejowa w Ustrzykach Dolnych na widokówce z końca okresu monarchii habsburskiej. Zbiory autora.	281
Widok na Chyrów z Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów. Na pierwszym planie stacja kolejowa. Widokówka wydana w 1900 r. przez Salon Malarzy Polskich w Krakowie. Zbiory autora.	286
Dworzec kolejowy w Chyrowie. Widokówka wydana przez Zakłady Reprodukcyjne „Akropol” w Krakowie, użyta w obiegu pocztowym 20 sierpnia 1926 r. Zbiory autora	286
Zakład Naukowo-Wychowawczy OO. Jezuitów w Chyrowie. Widokówka wydana w okresie monarchii habsburskiej, użyta w obiegu pocztowym 1 maja 1907 r. Zbiory autora	287
Zakład Naukowo-Wychowawczy OO. Jezuitów w Chyrowie. Widokówka wydana przez Wydawnictwo Jana Strzeleckiego w Chyrowie, użyta w obiegu pocztowym 29 września 1913 r. Zbiory autora	287
Pociąg Pancerny „Gromobój”. Widokówka wydana przez Siedlecki Klub Kolekcjonerów na podstawie zdjęcia z kolekcji Marka Sosenki, przedstawiającego załogę pociągu na tle wagonu Gg 11348, w środku siedzą dwie kobiety – żona i córka maszynisty pociągu; w tle odznaka pamiątkowa pociągu ze zbiorów W. Słupczyńskiego	290
Pociąg Pancerny „Gromobój” i jego załoga przy torowisku transwersalnej linii kolejowej (T. Basarabowicz, P. Fedorow, Pociągi pancerne w Wojsku Polskim 1918–1945, cz. 1, „Militaria XX wieku”, 2008, nr 23, s. 59	290
Odcisk pieczęci oraz odznaka Pociągu Pancernego „Gromobój”. Zbiory Muzeum Historycznego w Sanoku	291
„Krzyż Obrońców Węzła Zagórskiego 1918”. Zbiory Regionalnej Izby Kolejarskiej w Gimnazjum w Zagórzcu	291
Dyplom „Krzyża Obrońców Węzła Zagórskiego 1918”. Zbiory Regionalnej Izby Kolejarskiej w Gimnazjum w Zagórzcu	292
Widok znad Strwiąży na wille „Polonia” i Zakład św. Józefa w Chyrowie, w tle wzgórze otaczające miasto. Widokówka wydana nakładem Jana Strzeleckiego w Chyrowie i użyta w obiegu pocztowym 29 czerwca 1916 r. Zbiory autora	299
Potwierdzenie oddawcze (kwit) z 15 grudnia 1918 roku, które wystawił st. sierż. Leon Gersching, z potwierdzeniem odbioru dokonany przez żołnierza Juchę z II kompanii krośnieńskiej Wojsk Polskich. Zbiory autora	303

- Widok na Zakład św. Józefa i okolice miasta Chyrów ze wzgórza od Suszycy Wielkiej, z okolicy krzyża 412 gdzie znajdowała się polska placówka obsadzona przez III Batalion Strzelców Sanockich z wchodzącą w jego skład drugą kompanią krośnieńską. Widokówka wydana nakładem Jana Strzeleckiego w Chyrowie i użyta w obiegu pocztowym 30 listopada 1915 r. Zbiory autora. 308
- Widok z lotu ptaka na Zakład naukowo-wychowawczy OO. Jezuitów w Chyrowie. Widokówka wydana w latach międzywojennych nakładem Drukarni Wydawnictwa Apostolstwa Modlitwy w Krakowie. Zbiory autora. 309
- „Marsz III. Batalionu strzelców” śpiewany na melodię pieśni „My, Pierwsza Brygada”, składający się z pięciu zwrotek oraz refrenu, powstał podczas kwaterunku III Batalionu Strzelców Sanockich w konwikcie chyrowskim. „Ziemia Sanocka”, nr 12 z 18 maja 1919, s. 2. 310
- Żołnierze III Batalionu Strzelców Sanockich zimą 1918/1919 na dziedzińcu Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Chyrowie. Zbiory Muzeum Historycznego w Sanoku, nr inw. MHS/F/400 312
- Żołnierze załogi pociągu pancernego „Kozak” biorącego udział w walkach pod Chyrowem, na zdjęciu wykonanym w styczniu 1919 roku. Spośród przedstawionych na fotografii polegli: plut. Mieczysław Chmura, kpr. Wacław Ślaski, sekc. Wilhelm Czownicki i Mołczan (dwaj pierwsi zginęli 19 stycznia 1919 roku, trzeci 24 stycznia), pochowani na cmentarzu komunalnym w Sanoku. Zbiory Muzeum Historycznego w Sanoku, nr inw. MHS/F/29. 313
- Dyplom nadania odznaki honorowej „ORLETA” za udział w obronie Lwowa i Kresów Wschodnich. Każdy dyplom i odznaka miały indywidualny numer. Na dyplomie faksymile podpisu dowódcy Armii „Wschód” – gen. Rozwadowskiego oraz data: Lwów 19 marca 1919 r. Zbiory autora 317
- Dyplom odznaki koleżeńskiej „Ochotniczego Baonu Strzelców Sanockich” z listopada 1918 roku, przyznawany przez Komitet Koleżeński w Drohobyczu. Zbiory autora 320
- Oznaka pamiątkowa III Batalionu Strzelców Sanockich – „Listopad 1918 na Podkarpaciu” 320
- Projekt awersu oznaki „Krzyż Obrońców Podkarpacia 1918–1919”, zawierający błąd w treści półkolistego napisu na tarczy, gdzie zamiast OBROŃCY PODKARPACIA jest napisane OBROŃCY ODKARPACIA. Zbiory Muzeum Historycznego w Sanoku 321
- Legitymacja członka Związku Obrońców Podkarpacia – Koło w Haczowie. Zbiory Prywatnego Muzeum Podkarpackich Pól Bitewnych w Krośnie 322
- Pismo Starosty Powiatowego Sanockiego z dnia 7 maja 1936 roku L: Pol. 180/1/Stow. II do Koła Związku Obrońców Podkarpacia w Sanoku (do rąk Ferdynanda Prodeusa) w sprawie braku zastrzeżeń, co do podniesienia stopnia organizacyjnego jednostki ZOP w Sanoku do rangi Oddziału. Podpisany Starosta Powiatowy Sanocki – Wojciech Bucior, potwierdzenie odbioru ZOP Sekcja w Sanoku wraz z adnotacją: Zarząd Gł. Związku Borysław, Prezes inż. Machnicki Roman. Zbiory Muzeum Historycznego w Sanoku 323
- Uroczystość dwudziestolecia odzyskania Niepodległości oraz walk III Batalionu Strzelców Sanockich – 11 listopada 1938 r., członkowie Związku Obrońców Podkarpacia. Zbiory Kornela Ryglewicza 324

Uroczystość dwudziestopięciolecia wymarszu Pierwszej Kadrowej Kompanii Legionów Polskich oraz święto Żołnierza – 15 sierpnia 1939 r., członkowie Związku Obrońców Podkarpacia. Zbiory Kornela Ryglewicza	324
Kpt. Józef Swoboda (oznaczony „x”) jako dowódca c. k. 214 batalionu piechoty pospolitego ruszenia oraz komendant Krosna, podczas uroczystości po oswoobodzeniu miasta przez wojska niemieckie w wyniku ofensywy gorlickiej w maju 1915 r. Na balkonie kamienicy burmistrza Krosna dr praw Feliksa Czajkowskiego, później dr medycyny Aleksandra Kocaya, ponad kontraktową apteką „Pod Barankiem” prowadzoną przez Jana Mieszkowskiego, gdzie znajdowała się Komendantura, stoją oficerowie niemieccy i austriaccy oraz przedstawiciele krośnieńskiego Magistratu. Fotografia wykonana przez Zakład artystyczno-malarski „Sztuka” w Krośnie. Zbiory Jerzego Zielińskiego.	326
Kartki pocztowe wysyłane przez sierż. Franciszka Uruskiego z 214 etapowego batalionu pospolitego ruszenia z Zamościa do mjr Józefa Swobody w Krośnie (29 XI 1915 i 3 V 1916) oraz do szpitala wojskowego w wiedeńskim parlamencie (8 III 1916 i 16 III 1916) z korespondencją informującą o sytuacji w batalionie. Zbiory Jerzego Zielińskiego	327
Kartka pocztowa wysłana 27 IV 1917 r. przez kpt. Stefana Tormę – komendanta Piekarni Polowej Legionów Polskich w Modlinie (poczta polowa 378) do c. k. mjr Józefa Swobody w Krośnie ul. Kolejowa. Zbiory Tomasza Czaji	327
Karta służbowa Kompanii Marszowej Sen VIII 16 pp w Tarnowie z 6 IV 1920 r. wzywająca ppłk. Józefa Swobodę (zastępcę firmy Kern w Krośnie) do stawienia się w Dowództwie Powiatowym celem sprawy urzędowej – doręczono 8 IV 1920 r. przez ordynansa. Archiwum Swobody – zbiory autora.	328
Pismo Ministerstwa Spraw Wojskowych Departament VII Gospodarczy Sekcja Wojenno-Likwidacyjna z 12 II 1921 r. L.D.G. 76111/W.L./L. do płk Józefa Swobody w sprawie emerytury. Archiwum Swobody – zbiory autora	328
Otwarcie stadionu RKS „Krośnianka” 30 IX 1928 r. na Bursakach. Od lewej, w pierwszym rzędzie stoją: Michał Mięśowicz – wiceburmistrz miasta Krosna oraz cechmistrz Cechu Wielkiego w Krośnie, Józef Wachal – b. kierownik personalny Fabryki Nafty Waleriana Stawiarskiego i Spółki w Krośnie, NN, Orłowski – dyrektor Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego w Krośnie, Jędrzej Krukierek – burmistrz miasta Krosna, Józef Swoboda, Emil Rappe – starosta powiatowy krośnieński, Bogumił Miller – inżynier budowlany, b. legionista i piłkarz Cracovii, NN kpt. 2 psp w Sanoku, Józef Anton – nauczyciel, Józef Patla – nauczyciel, Walerian Czykiel – nauczyciel gimnastyki w Gimnazjum, NN, Zenon Sobota – inspektor Starostwa Powiatowego, NN sierż. 2 psp (S. Fryc, <i>Z dziejów sportu w Krośnie</i> , t. 1, Krosno 2005, s. 29)	329
Józef Władysław Abratowski	330
Andrzej Chłap	331
Stanisław Maczek	334
Adam Zygmunt Mrówka	336

- Szkoła Realna w Krośnie, klasa maturalna 1908 r., od lewej, pierwszy rząd od dołu: Jan Tenerowicz, Adam Mrówka, Kazimierz Kozłowski; drugi rząd: Józef Gorczyca, Jan Doboszyński, Stanisław Węklar, prof. Józef Wiśniewski, August Mazurkiewicz, Gustaw Holzer, Stanisław Malecek; trzeci rząd: Julian Zirler, Józef Żardecki, Andrzej Stręk, Jan Szydło, Adam Kotłowski, Aleksander Perenc, Wojciech Mercik, Graff, Władysław Świdorski.
Zbiory Muzeum Podkarpackiego w Krośnie 337
- Adam Mrówka (stoi drugi z prawej) w Máramarossziget podczas służby w kadrze artylerii Legionu Polskiego, w środku siedzi Władysław Wachał – dyrektor Fabryki Nafty Waleriana Stawiarskiego i Spółki w Krośnie, podczas odwiedzin syna pracownika rafinerii. Pocztówka wysłana 9 marca 1915 r. do ojca Jana Mrówki w pociągu ewakuacyjnym Rafinerii Nafty z Krosna, stojącym na stacji kolejowej Szepsi (Moldava nad Bodvou) pod Kassa (Koszyce).
Zbiory Małgorzaty Marcinowskiej-Lawery. 338
- Mjr Adam Mrówka (z lewej) w okresie 1933–1936.
Zbiory Małgorzaty Marcinowskiej-Lawery. 339
- Adam Mrówka z żoną Józefą i synem Stanisławem Grzegorzem.
Zbiory Małgorzaty Marcinowskiej-Lawery. 340
- Kwestionariusz poszukiwawczy Czerwonego Krzyża wypełniony 15 X 1939 r. przez Adama Mrówkę w obozie internowania w Călimănești, skierowany do ojca Jana Mrówki w Krośnie, gdzie dotarł do placówki PCK 18 XII 1939 r.
Zbiory Małgorzaty Marcinowskiej-Lawery. 340
- Kartka pocztowa napisana 14 I 1940 r. do rodziców, w obozie dla internowanych polskich oficerów w Targoviste, wysłana 16 II 1940 r.
Zbiory Małgorzaty Marcinowskiej-Lawery. 341
- Jan Pelczar 342
- Franciszek Szafran 343
- Władysław Szepieniec 344
- Gustaw Świdorski 344
- Gustaw Świdorski w mundurze nadkomisarza Straży Granicznej (ok. 1935–1936 r.) . . 344
- Stanisław Michał Typrowicz. 346
- Jan Ziemiński 347
- Marceli Ziemiński Zbiory Muzeum Marii Konopnickiej w Żarnowcu,
nr inw. MKŻ/H/110/3. 349
- Rodzina Ziemińskich w 1935 roku przy rodzinnym domu w Żarnowcu, od lewej siedzą: Weronika Liwosz siostra Ewy, Ewa Ziemska z Liwoszków, Franciszek Ziemiński; stoją od lewej, rodzeństwo: Józef, Zofia, Jan, Władysław, Helena, Marceli (wycinek fotografii), Weronika, Maria i Stanisław. Zbiory Anny Nowak 350
- W dniu 1 stycznia 1915 roku w Tłokach Miejskich pod Krosnem na terenie urządzanego lądowiska. Od lewej – zbiornik oraz kominy krośnieńskiej Rafinerii Nafty Waleriana Stawiarskiego i Władysława Fibicha oraz furmanki wojskowe z ziemią i żwirem przeznaczoną na wyrównanie terenu i samolot typu Nieuport IV X Kompanii Awiacyjnej XII Korpusu Powietrznego 3 Armii Rosyjskiej.
Ze zbiorów Muzeum Lotnictwa Ukrainy 353

Na stacji kolejowej w Krośnie w dniu 2 lutego 1915 roku podczas wylądunku samolotów rosyjskich typu Nieuport IV należących do 10 Kompanii Awiacyjnej XII Korpusu Powietrznego 3 Armii Rosyjskiej. Ze zbiorów Muzeum Lotnictwa Ukrainy	353
Zaproszenie na poświęcenie lotniska LOPP w Tłokach Miejskich. Ze zbiorów Muzeum Podkarpackiego w Krośnie, nr inw. MOK-ADH-3101a	357
Odbyte w dniu 12 czerwca 1932 roku poświęcenie i oficjalne oddanie do użytki lotniska LOPP w Tłokach Miejskich..	357
Podczas poświęcenia lotniska LOPP w Tłokach Miejskich w dniu 12 czerwca roku. Od prawej: kpt. Brunon Mówka, płk inż. Ludomił A. Rayski, starosta Emil Rappe, prezes Komitetu Powiatowego LOPP inż. Stanisław Rybicki oraz Jędrzej Krukierok – prezes Komitetu Wojewódzkiego LOPP i burmistrz Krosna	358
Lotnisko LOPP w Tłokach Miejskich, u góry z lewej usytuowanie lotniska na tle okolicznych miejscowości	359
Kierownik działającego przy Państwowym Gimnazjum im. Mikołaja Kopernika w Krośnie Szkolnego Koła LOPP, Zdzisław Postępski. Fot. Irena Gałuszka.	360
Odbyte w lipcu 1934 roku pod pomnikiem Ignacego Łukasiewicza w Krośnie poświęcenie zbudowanego przez gimnazjalistów w Szkolnego Koła LOPP w Krośnie szybowca typu CWJ-144	361
Kpt. pil. Jerzy Bajan po jednym z pokazów odbytych w październiku 1935 roku na lotnisku LOPP w Tłokach Miejskich wśród młodzieży	362
Lotnisko główne SPLdM w Krośnie wraz z trzema grupami obiektów na tle okolicznych miejscowości. Ze zbiorów Centralnego Archiwum Wojskowego	372
Pierwsza grupa budynków SPLdM w Krośnie. Ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Rzeszowie	373
Zlokalizowany na Grupie I obiektów SPLdM budynek połączonego portu lotniczego połączony z hangarem. Ze zbiorów Janusza Kubita	373
Zlokalizowany na Grupie I obiektów SPLdM budynek Działu Nauk	374
Zlokalizowany na Grupie I obiektów SPLdM budynek koszar. Ze zbiorów Janusza Kubita	374
Komendant SPLdM, ppłk pil. obs. Adam Juliusz Zaleski. Ze zbiorów autora	375
Zlokalizowany na Grupie II obiektów SPLdM hangar. Ze zbiorów Janusza Kubita	376
Lotnisko pomocnicze SPLdM w Łęzanach w jesieni 1938 roku. Szkic sporządzony przez Stanisława Koziola ze zbiorów autora	377
Legitymacja ucznia SPLdM z jej odznaką	379
Wykorzystywany podczas zaawansowanego szkolenia w pilotażu samolot typu PWS-26. Ze zbiorów autora.	380
Wykorzystywany podczas zaawansowanego szkolenia w pilotażu samolot typu PZL-P 23 Karaś. Ze zbiorów autora	380
Samolot typu PZL-P 37 Łoś. Reprod. z www.scalemates.com	380
Uczniowie SPLdM w koszarach. M. J. Hasiński, Historia Szkoły Podoficerów Lotnictwa dla Małoletnich z Bydgoszczy, Świecia, Krosna 1930–1939	381
Kpr. instr. pil. Feliks Balcerzak. Ze zbiorów autora	383

Od lewej, kpr. instr. pil. Feliks Balcerzak i uczeń w kabinie samolotu typu PWS-26 w czasie szkolenia w pilotażu.	383
Na trybunie honorowej podczas odbytych w maju 1939 roku Dni harcerza. Od lewej, trzeci komendant SPLdM ppłk pil. obs. Adam Juliusz Zaleski, czwarty starosta Edward Frankowski i piąty dyrektor Państwowego Gimnazjum im. Mikołaja Kopernika, prof. Stanisław Bobak. Ze zbiorów autora	383
Przed kościołem Franciszkanów w Krośnie w czasie ceremonii pogrzebowej por. pil. Mieczysława Gutowskiego. Ze zbiorów autora	384
Przed kościołem Franciszkanów w Krośnie podczas ceremonii pogrzebowej szer. ucznia pil. Władysława Niedzielskiego. Ze zbiorów autora	384
Plut. Stanisław Turek. Ze zbiorów autora	387
Działko przeciwlotnicze typu Bofors kaliber czterdzieści milimetrów	389
Samolot typu Dornier Do-17 E, które rano 1 września 1939 roku zbombardowały lotnisko pomocnicze SPLdM w Moderówce i główne w Krośnie. Ze zbiorów autora.	391
Lotnisko pomocnicze SPdM w Moderówce w czasie bombardowania rano 1 września 1939 roku. Szkic sporządzony przez plut. Jana Zawadzkiego ze zbiorów autora	393
Przed jednym z hangarów zlokalizowanych na Grupie II obiektów lotniska głównego SPLdM w Krośnie po porannym bombardowaniu	396
Wnętrze jednego z hangarów zlokalizowanych na Grupie II obiektów lotniska głównego SPLdM w Krośnie po porannym bombardowaniu.	396
Jeńcy z załogi niemieckiego samolotu typu Dornier Do-17 E, który wylądował przymusowo w Męcince w dniu 1 września 1939 roku po południu przed budynkiem centrum lotniska głównego SPldM w Krośnie przed odesłaniem pociągiem do sztabu Armii „Karpaty”	399
Lotnisko główne SPLdM w Krośnie po zbombardowaniu w dniu 8 września 1939 roku, z lewej na dole dym unoszący się nad trafionymi bombami Zakładami Gumowymi „Wudeta”. Ze zbiorów Andrzeja Karamona	401
Profesor Artur Bęben podczas nadawania tytułu Profesora Honorowego Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie – 23.09.2009 r. Fot. Z. Sulima.	406
Artur Bęben z rodzicami i siostrą Teresą – 1947 r. Fot. ze zbiorów rodziny A. Bębna	406
Profesor Artur Bęben – prezes Oddziału krakowskiego SMZK w rozmowie z Marianem Terleckim – prezesem ZG SMZK. Spotkanie „Na rodzinnej ziemi – Bóbrka’2006”, 30.09.2006. Fot. T. Łopatkiewicz	412
„Stary Prezes” z „Nowym Prezesem” – prof. Artur Bęben z dr. Stanisławem Szafranem w trakcie Spotkania „Na rodzinnej ziemi – Korczyzna’2010”, 25.09.2010. Fot. T. Łopatkiewicz.	413
Profesor Artur Bęben wśród członków Oddziału Krakowskiego SMZK na chwilę przed uroczystym spotkaniem noworocznym – 7.01.2014 r. Fot. S. Szafran.	414
Profesor Artur Bęben podczas spotkania z dr. Tadeuszem Łopatkiewiczem – 5.03.2013 r. Fot. S. Szafran	415
Profesor Artur Bęben prezentuje swój ostatni referat na spotkaniu Oddziału Krakowskiego SMZK – 2.12. 2014 r. Fot. S. Szafran	415
Profesor Artur Bęben z żoną i córkami – 1.01.2002 r. Fot. ze zbiorów rodziny A. Bębna	416

Józef Szmyd – fotografia z pocz. lat 50. XX wieku. Archiwum Łukasza Szmyda	419
Węgry – Mosdós, 1 IX 1943. Na pierwszym planie dyrygent orkiestry Józef Szmyd (siedzi przy stojaku z partyturą)	425
Węgry – Mosdós, 1 IX 1943. Józef Szmyd (stoi za perkusistą)	425
Afisz koncertu „Wieczór różnaitości muzycznych” (Krosno, 10 I 1945)	428
Afisz koncertu instrumentalno-wokalnego (Krosno, 15 II 1945)	429
Moskwa – 5 IX 1949. Zespół „Suchodół” (14 osób; mężczyźni w kapeluszach z piórami) zmieszany z zespołami „Łącko” (górale z Nowosądeczczyzny) i „Szamotuły” (Wielkopolska). Józef Szmyd (z odkrytą głową) stoi na prawo od dziewczyny z zespołu, na tle dwóch mężczyzn w kapeluszach z piórami.	431
Kierownictwo Państwowego Ogniska Muzycznego w Krośnie zawiadania o otwarciu WPISÓW na rok szkolny 1953/54 (afisz z 21 VIII 1953)	435
Program I. Koncertu Towarzystwa Muzycznego w Krośnie (5 V 1957)	438

